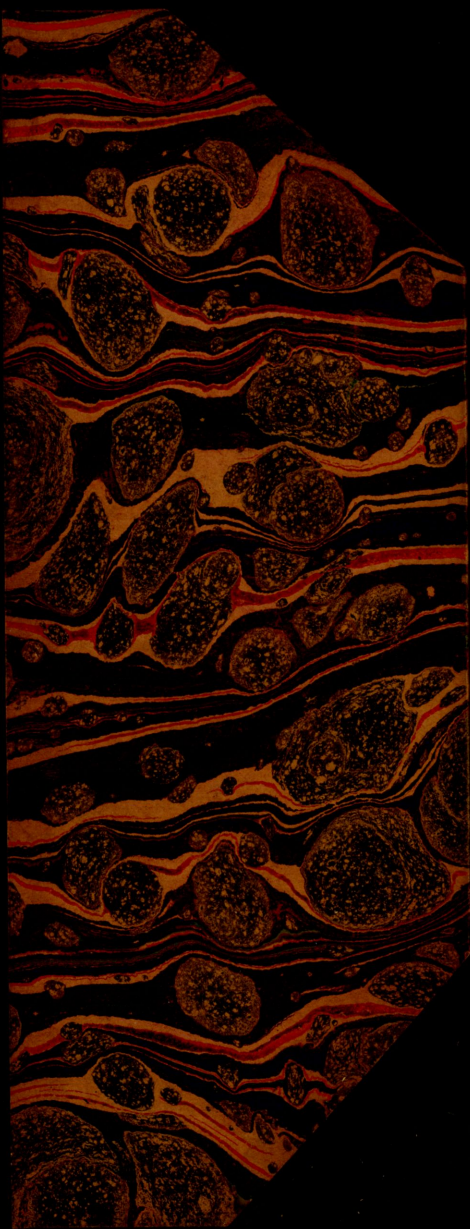
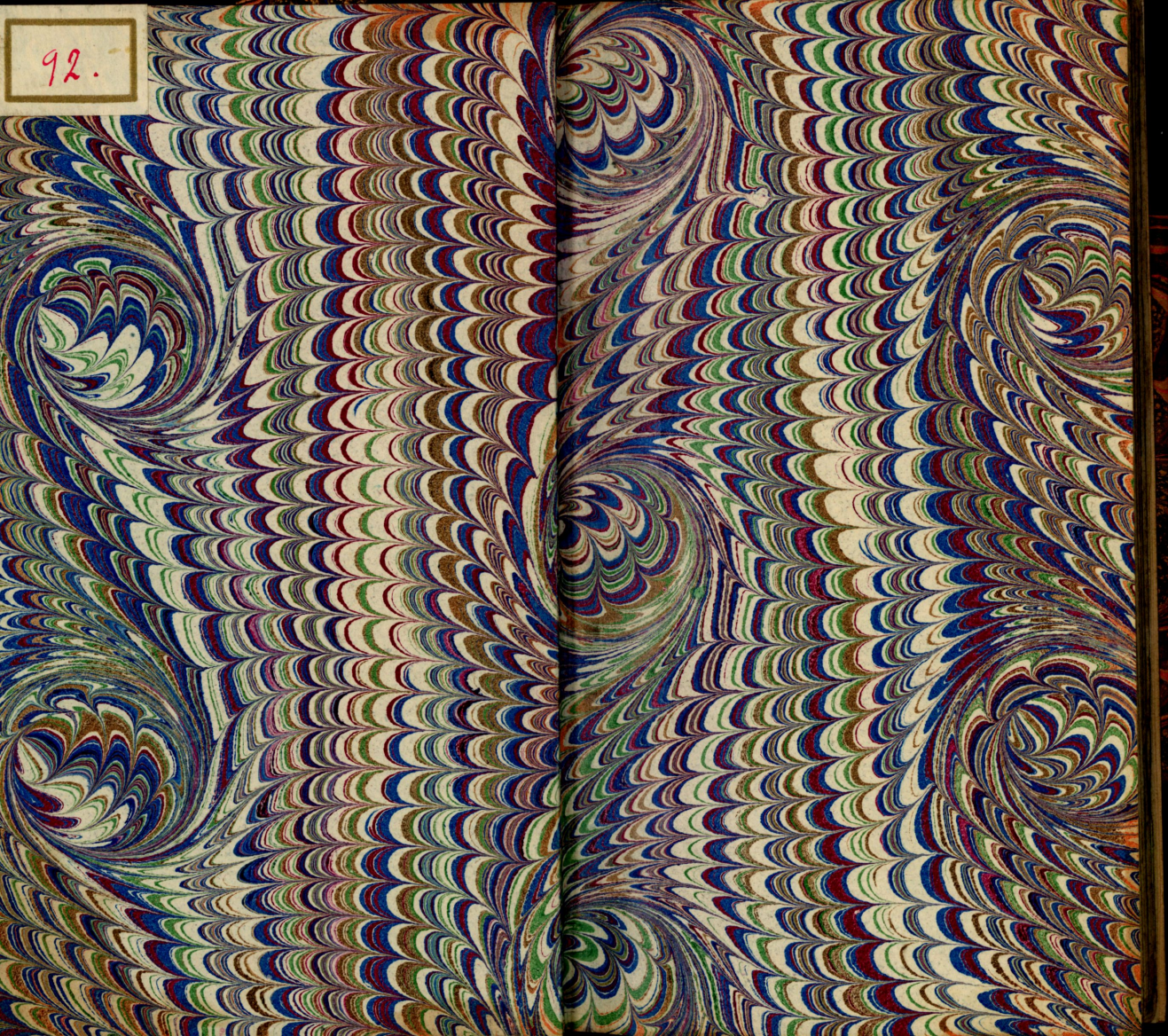

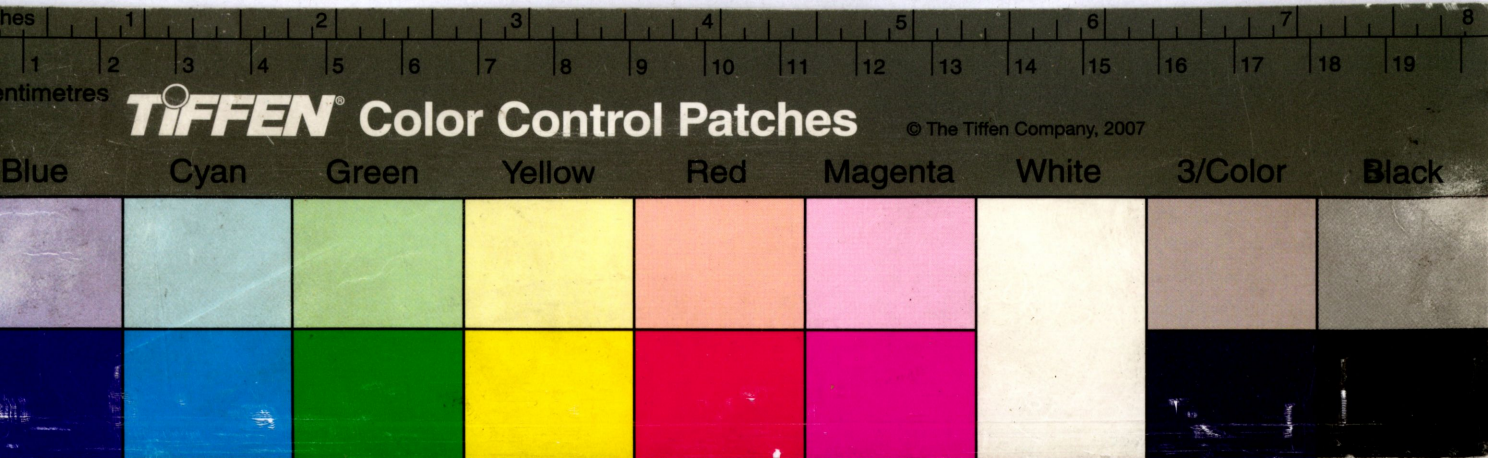
92.

92.

Rath 92.

CONFESSIO HELVETICA:

AZ AZ,

AZ KERESZ-
TYENI IGAZ

HITRÖL VALO VAL-
lás-tétel, mellyet elsőben Helvéciában ir-
tanac és bévertenec, annakutánna 1567.
éftendőben Magyar orfágbannis joval-
lottanac, bévörttenec, és mind ez
ideig foc Ecclesiákban
megtartottanac.

*Magyarul fordittatot az együgyüveknek
épületekre és javokra.*

SZENCI CSENE PETER által.

I. PET. 3. §. 15.

*Legyetec penig kefszec mindenkeron meg felelni nagy alázatoság-
gal és böcsülettel azoknac, az kie számat akarnac
az, ti bennetec valo rezsénségöd.*

MDC

XVI.

Oppenheimumban Nyomtatta Galler Hieronymus.

AZ AZ,

AZ KERESZ-
TY ENI IGAZ

HITRÖL VALO VAL-
lás-tétel, mellyet elsőben Helvéciában ir-
tanac és bévettenec, annakutánna 1567.
éftendőben Magyar országbanis joval-
lottanac, bévöttenec, és mind ez
ideig foc Ecclesiákban
megtartottanac.

*Magyarul fordittatot az együgyűeknek
épületekre és javokra.*

SZENCI CSENE PETER által.

I. PET. 3. §. 15.

*Legyetec pedig készec mindenkoron meg felelni nagy alázatoság-
gal és bocsúlattel azoknac, az kic számat akarnac
az, ti bennetec való verésnégyél.*

MDC

XVI.

Oppenheimumban Nyomtatta Gallet Hieronymus.

3

AZ CHRISTUS JESUS ECCLESIAJANAC MELLY MAGYAR ORSZAGBAN

és Erdélyben vagyon, mint kegyes

Anyjánac, kegyelmet és

békeséget kíván.

EGMONDOTTA az te
Fejed az Ur Jesus Chri-
stus, Kegyes és Szenté-
ges Anyam, hogy fidal-
maznactégedet á te lel-
ki ellenségid, háborgat-
nac, és minden goné fi-
hazugságot modanac te ellened ő erette:
de azért ugyan bódognac mond, és biztatis
igeretet tévén, hogy örüly és örvendezz, mert
az te jutalmad beüses az egekben, Mat. 5. v. 11.
12. Szidalmaztatott ő maga az Christus, fi-
dalmaztatott az Apostoli sereg, fidalalmaz-
tatott az ő tanittaloc által gyüytetett Ec-
clésia: háborgattatott az fő az Christus, és
az ő tagjai: mennyi soc hazugságot folot-
tanac az Christus felől, és az ő hivei felől

A 2 az

az hitetlenec, nem hozom elő, hanem minben befédemet csak te read téríttem, ó Kegyes anyam, menyi fidalmat, menyi hazugságot, káromlast és gyalazatot hallasz keferves fi, wel ki tudná mind elő famlalni! Ne ved eretnec, hitető, ujjettő: tudományod, hogy lft. *ka* az bünnec: sőt Isten az, *á* ki az gonoszlagra k fressen és haytson, mellyben ősvettertől Simon Magus, és Florinus Eretnekekkel. *Tanaczk. rizedicok*: Hogy semmi szabad akarat nincsen az emberben, melyben hasonlittatol Valentinianus és Manicheus eretnekekhez. *ibidem*. Hogy az bünecegyenlőc legyenec, mint a Stoicufoc tanítottanac. *Camp. rat. 8.* Esegységteket kialtnac, irnac, költnec read, kegyes anyam. Elhific ez nagy hazugságokat az tudatlanoc, és mind azoc kic nem|vifeltetnec az igasfagnac lelketül. ezeknec jol megtudására, hanem az szép finnel valo hazugságban megnyugosnac. De külömben tanított tegedet kegyes Anyam, mint jegyesét az te fejed és férjed az Ur Christus, és te is külömben hittél, hogy nem olly Isten ő az ki gyönyörködne az álnokságban, és az kinéllakozne az genof. *Pf. 5. v. 5.* külömbet vallasz ez te tőled megiratott confessioban mind ez eges világelőt: kárhozattyc Florinust és Blastust, így folasz kegyes Anyam, kic az Isten tésic az bünnec okánac, holott nyilván

nyilván megvágyon irva: nem vagy te olly Isten, &c. Vifont ugyan ott: Vallyuc hogy az bünök nem egyenlőc legyenec, *Helv. confess. cap. 3. §. 3. 4.* Az szabad akaratrol pedig nyilván folasz az kilentzedicrészben.

Hogy azért az Magyar nemzet, ki még ez ideig nagy részre, nem tudta és nem olvasta ez vallást, megértene valóságosan, és megtudná, hogy nekünk azokkal az eretnekekkel semmi kőzünc nincsen, kiket az Isten nec igejéből kárhoztattanac az régi Szent emberek, ez Confessiot Magyarul fordítottam, az együgyűvekert. Míképpen pedig az Isten nec satorara, nem csak az kic aranyat, hanem még az kic jó fiúból kecske főt attakis, kedvessecc voltac Isten előtt, és az Isten nec népe e' őtt, elhittem azt, Szentfejes Anyam, hogy ez én vekony munkámis kedves léfen az te fiadnál, és léánydnál, kiket az te kebeledben neveltél föl, és nevelsz, és az Isten nélis. Ved jó néven azért, kegyes Anyam, ez kised munkát tőlem, kit tista fiui fereteből nyuytoc tenéked, és az te magzatidnac. Az Atya Isten, á Christus Jesusnac atya, tartson meg és erősítsen meg minden haboruságokban, vigasztallyon sent Lelkével, és ez életnec utánna, amaz igazfagnac koforujával ékeftisen föl mint jegyesét az Ur Jesus Christus, az te idvözittod. Amen. Irám Er-

sek Uyvárban Szent György havának tizenkilentzedic napján. Ezer hatszaz tizenhateftendőben.

Kegyességednec

alázatos fia

és

Szolgája

SZENCI CSENE PETER.

ALKOL

ALKOLMAT OSSAGA
EZ CONFESSIONAC.

CHRISTUS fiüetése után, MDXXXVI. eftendőben, mikoron mindenütt hirdetnéc, hogy rövid időn közönséges Concilium lenne, az Basilea városának híres neves és böczületes Polgar mestere és á Tanacz, az Helvecianac városiban lévő Ecclesiákat egyben hitta, hogy közönséges eggyezéssel irnanac hitókról valo Confessior, mellyer, mikor á fiükség kívánná, előadnác. Ez dologta az Helveciai városoktul, mellyec inuár az Evangeliumi tudománt bévörtéc vala, küldeténec Basileába követerc, az Tanacz rendből értelmes férfiac; ismeg fent más magyarázó Doctóroc és az Ecclesiában való főtanító, Tigurumból és Bernabol. Mikor Basileaban öfve gyültec volna, választác Henticus Bullingert, Oswaldus Miconiust, és Simon Gryneust, arra, hogy ertől az dologról bizonyos formát irnác. Azonközben az Argentinai Doctóroc, Wolf-

gangus Capito és Martinus Bucerus jóvé-
nec Basileaba, kérvén, hogy az a Confessio
ugy alkolmaztatnéc, hogy az Ecclesiác kő-
zött békeség szereztetnec, mellynec akkor
nagy reménsége vala: Annakokaért min-
denec egyezésével meg irattatéc az Con-
fessio Dⁿⁱ és Nemetül, és megolvasta-
téc az Tanáczbán az főfő követec előtt, és
mindennec értelmét kívántác: mindenk-
tül jóvaltatott, mellyet a követec haza vit-
tec az ő magistratusoknac. Böytmás hó-
ban oftan gyűlésc lön Aroviában az Hel-
veciai Kerebyen városbélieknek, mellyben
megjelctetéc, hogy azt az Cöfessiot az Hel-
vecia tartományban lévő Ecclesiác mind-
nyajan bevettéc volna. Onnan küldéc
Wittembergaba Wolfgangus Capito és
Bucerus által. Kicmeghozác hogy az Wit-
tembergai Doktoroknak is terzett legyen.
Jóvaltatott is meglen némelly gyűlésiben a
tekintetes Uraknac és Euangelicus ren-
deknek. De holott az Confessio rövid yol-
na, nagy okokert bévebben irattatéc meg,
Christus Urunc fületése után M D L X V I.
éftendőben, mellyet kezec írásával az Ti-
gurum, Berna, Schaffusium, Sangalla, az
Rhetusoc Curia nevő városa; ismét Milhu-
sium és Biel bélic megerősítetnec, és az
Genevai kis. Azont jóvallottac és bevettéc
az Angliai, Scotiai, Franciai, és Belgiumi Ec-
clesiác.

clesiác. Sőt az Lengyel orfági, Magyar orfá-
gi és Nemet orfági Ecclesiác közzül fokban.

•••••

*Az Magyar orfági Ecclesiáknac
jóvallsa.*

CHRISTUS Urunc fületése után
M D L X V I I. Éftendőben Debren-
tzenben Synat lön, hová bégyülénec az Ti-
fán tul és innen valo tanitóc tizenhét Se-
niorság alatt valóc, és az Ecclesianac szept ar-
ticulusi között ez Confessorul ilyen mó-
don vegezénec: Az több Confessioc közzül
bévöttüc ezt az Helveciai Confessiot, mel-
lyet irtanac Helveciában 1566. éftendő-
ben, és kezünkkel alájais irtunc, az mellynec
az Genevaiak is alaja irtanac.

Az Seniorfogoc ezec.

Váradi,	Beregi,	Thuri,
Eermellyéki, Szilágyi,		Caroli,
Máramarosi, Nyiri,		Zembleni,
Makoi,	Békermeni,	Uyvari,
Debreceni,	Nagbányai,	Borsfodi.
Szakmari,	Ugoczi,	

Ezen vallást az Dunán tul és innen és az
Töróc birodalma alatt valo, Ecclesiák is
nagy részre jóvallottac.

CZASZARI PARANCSOLAT ARROL, KIC TARTASSANAC Catholicusoknak, és kic Eretnekeknek.

*Ex Codic. Justinian. & tripart. hist.
lib. 9. cap. 7.*

MI Gratianus, Valentinianus és Theodosius Fejedelmec, írjuc az Constantinápolyban lévő kólségnek. Minden népeket, kiket bir á mi kegyelmessé-
günknek birodalma, akarunc hogy abban az hitben legyenec, mellyet az szent Péter adott az Romaiaknak, melly az ő tőle adott religioból mind edd'g kitezic, és az mellyet hogy Damasus Pápa követ, nyilván vagyón, és az Alexandriai Peter püspökis, ki Apostali szentsegü ferfü, az az, hogy az Apostali tanittas ferint és az Euangeliumi tudomány ferint, hidgyücaz Atyának, Fiúnac és szent léteknec egy Isten ségét egyenlő főségben, és kegyes szentharomságban. Ez törvent

CZASZARI PARANCSOLAT. II
törvent követvén, parancsollyuchogy az kérehtyén Catholicus nevet föl vegyéc: egyebet penig ehtelenek nec és kábáknac itélvén, eretnec tudomannac gyalazattyat viselni, elsőben Isten nec büntetésével, annakutánna az mi szívünk nec indulattyával, mellyet az mennyei engedelméből vetünc, bokuállással akarunc megbüntetni. Dat. 3. Calend. Mart. Theffalon. Gratian. V. Valentiniano & Theodos. Augg. Cofs.

Továbbá az szent Euangeliumi és Apostali historia, mind az szent Peter nec két leveleivel egytetemben megtanitnac minker, minem ő hitet tanított az szent Peter Apostal minden napkeleti és napnyugati, sőt az Romai Ecclesiákban. Az Damasus Pápanac hiri és tudománya peniglen minem ő volt legyen, nyilván vagyón az ő vallásában.

SYMBO-

SYMBOLUM DAMASI

ex 2. tom. oper. S. Hieronymi.

His zünc egy Istenben, mindenható Atyában. És a mi egy Urunc Jesus Christusban, Istennefiában. És az fent Lélekben. Istent, nem három Isteneket, de atyát, fiút és fent Lelket, egy Istent tisztelünc és vallunc: nem Ugy egy Istent, mint magánvalót, sem azont az ki magánac atya legyen, és fiuis legyen: de oly Atyát, ki fiült: és fiút, ki fiületett: az fent Lelket pedig len, ki sem nemzettetet, sem teremtet, sem lött, hanem kiaz Atyától és Fiútól fármazic, ki az Atyával és Fiúval öröckévalo, egyenlő, és együtt munkálkodó, mert irva vagyon: az Urnac igéjével erőfittetene meg az egec; az az, az Istennefiától: és az ő fájanac lelke által minden ő erejec. És másutt: Bocásád ki a te lelket és teremtetec, és meguyjéttod az földneccsinyét. Azért az Atyanac és Fiunac, és fent Léleknec nevében egy Istent vallunc, melly néü hatalmas-

calmalfág, nem tulaydonság. Tulaydon neve az Atyanac, Atya: tulaydon neve az Fiunac, fiu: tulaydon neve az fent Léleknec, fent Lélec. Ez fent Háromságban egy Istent tisztelünc: mért az egy Atyától az mi vagyon, egy termésető az Atyával, egy állatú és egy hatalmalfágu. Az Atya lte az ő fiat nem akarat ferint, nem fiükség ferint, hanem terméset ferint. Az fiu utolsó időben az mi váltágunkra és az irafoknac beöltésére lefallott az Atyától, ki soha meg nem fiunt lenni az Atyával. Es fogantatéc az fent Lélektől, és fiületéc fiütől, testet és lelket és érzékenségeket, az az, tókélletes embert vött föl, sem el nem hatta a mi volt, de kezdett lenni az mi nem volt, ugy mind, azáltal, hogy tókélletes legyen az őveiben, és igaz az mieinkben. Mert a ki Isten vala, emberré fiületéc, és az ki emberré fiületéc, munkálkodic mint Isten, és a ki munkálkodic mint Istent, mint ember meghal, és a ki mint ember hal meg, mint Isten föltamad. Ki eltörvén az halálnac birodalmát, azon testben, mellyel fiületéc, és mellyben fenvede, és megis hala, és föltamada, fölméne az Atyához, és ül az ő jobban az dicsőségben, melly dicsőségé mindenkor volt és vagyonis. Ennechalában és véreben hissiüchogy mi meg tisztultunc, és föltamafstatunc ő tőle az utolsó napon é testben,

ben, mellyben most élünc. Es vagyon remenségünc, hogy mi elvéstünc az jó érdemnek jutalmát, avagy az bünökert az ööké való gyötrelemnec büntetését. Ezeket olvasd, ezeket hidgyed, ezeket tarcz meg, ez hit ala czatollyad lelkedet, és el nyered az Christustol az életet, és az jutalmat.

To vábá ugyan ezeket tanította és hitte az bódog Damasussal és Athanasiuszal az Alexandriai Szent Peter püspökis, mint kitezic Tripart. hist. lib. 7. cap. 17. & lib. 8. cap. 18.

Holott azért mjis mindnyajan ezen hitön és vallason legyünc, reményünc hogy fenki minket nem tart eretnekek nec, hanem Catholicusohnac és kereftyének nec.

Hogy üressen ez fölüm ne maradna, az Augustána és Saxoniai Confessióból ezeket tetséc ide irnom.

August.

August. Confess. art. 10.

Az Ur vaczotájáról azt tanított, hogy az Christus teste és vére valóságosan jelen legyenec, és östogattassanac az Ur vatforájával élök nec, és nem javallyac kic külvömben tanitnac.

Art. 13.

Az Sácramentomoknak hasznokul így tanitnac, hogy az Sácramentomoc ferez tettenec, nem csak hogy az emberc között való vallásnac jelei legyenec; de söt inkább hogy jelei és bizonsági legyenec az Istenec hozzanc való akarattyanac, az hit nec fölgerjés éére és erösíttréére rendöltervén azoknac, kic azockal él nec. Azert élünc kell az Sácramentomockal, úgy hogy az hit ahoz járollyon, melly hidgyen az igeretek nec, mellyec az Sácramentomoc által nyuytatnac és mutattatnac.

Saxon. Confess. art. de Cana D.

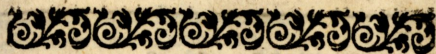
Mind az Kereztseg, S. mind az Ur vatforája az kegyelem nec Zálagi és bizonsági, mellyec az ígétetről és az egész váltságrol minket megiat nec, és megmutattatnac hogy az

az Euangeliomi jotéreményec mindenekre tartozzanac, valakic ez rend tartások al él-nec. Is meg. Tanittatnak is az emberek, hogy az Sacramentomoc Istentül ferezteret czelekedetec, és hogy az élés kivól azoc az dol-gocnem Sacramentomoc legyene: de ho-gy az ferezett élésben, és vételben valofa-gossan és állat ferint jelen legyen az Chri-stus, és hogy valofagossan adattatic az é-lőknecaz Christus teste és vére. Es hogy bi-zonittya az Christus, hogy ő benne legyen, és őket magánac tagjaivá tegye, és hogy őket megmosta az ő vérevel.

Confess. quat. Civit. art. 18.

Az Ur Christus, mint az ő utolsó vatfo-rájában, így mostis az ő tanítványinac, és hi-veinec, az ő beféde ferint, vegyétec, egyesec, ez az en restem: így atoc ebből mindnyájan, ez pohar én vérem: ez Sacramentomban az ő igaz te-ftét, és az ő igaz véret, valofagossan adgya é-teitül és italól az ő lelkeknac az öröc é-lette.

THEO-

THEODORI BEZÆ

*Epigramma in Cyclopicam Ubiquita-
riorum insolentiam.*

Anglus, Belga, Scotus, rapidi pius accola Rheni;
Sarmata cum Gallo, fortis & Helverius.
Has, velut hæreticas, gentes damnare tot audent,
Vix sex aut septem Mysnica mancipia.
Quæ causa? Ore negant Christi se sumere corpus,
Percipit arcanâ quod ratione fides.
O sanctum errorem! quo si quis fortè tenetur,
Ut pereat mundo, non perit ille Deo.

Ungaricè.

Anglus és Belgác, és Francia, Scotia népe,
S-az. Renuis mellett minden igaz Nemetec.
Czeh, Mág'ar, és Leng'él, sőt Dánus, Sveticica nemzet,
Exec után az erős híres Helveciusoc.
Mind eretnec népec. Merr azt uélte magában
Ot vag' hat ostoba rab, Mysniabéli bitang.
Mond megis ennek okát: Szájokkal rágni tagadg'ác
Christus testét: mert tiszta hitűckel eszác.
Oh szent tevölgs! az mellyel hog'ha ki vétend,
Olyé bár azt ember, De Istene véle vag on,

Verrebam & apponebam Op-

penhemi, die 25. Maji. 1616.

ALBERTUS MOLNAR.

B

Ez

M A S.

EZ Confessiot hogy ha kegies ember igazan
Te meg' ertended, nagy örömedre lezen.
Mint az seötetben jól vezel' giertia világa:
Ugy ez igaz vallás vizű igaz Utra teged,
Seötök fok karomlas ezzel fok undok harug' ság'
Homlok esik, jutván ösmeretedre ncked.
O melly fok gonozt az ellenkeözözö Papistac
Ez Vallás felöl mondanac orcza nekül!
Ezekre vihogo mosoligözögöge barátink
Szinte ugy ez tudomant cipdezik és tekerik.
Vaiha meg' ertenék, szólnának rola kegiesben!
De vakok az vakokat hirtetik és vezetik.
Mit mondgiunk? Sául tudod haboretia Davidot,
Esau Jacobot, Kajin az igaz Abelt;
De mint tereh alat vizű zöld Palma föl' ágat:
Ugy az Igasság' nak szép giözözödelme vagion.

EM. REGIUS PECZELIUS. P.

M A S.

SZent Pál Apostol eggic levelében.
Imillyen intést támaszt mi előnkben'
Mindeneke meg' próbáliatoc'
Es az mi legh' job' azt meg' tarcziaatoc'
Ez próbáliatoc' én meg' mondom modgyát
Halgald kere s'tyen és meg' érzed hasznat
Az írás legyen proba köved
Christus penigh fundamentom köved
Meg' lásd hogy erre fat' fenát, poszdorját
Ne epez semmi oly hamis tudomant
Hanem aranyat és ezustet
Ezekben fogialt' szép drága követ.

Mert

Mert az bent lélec ez fundamentomra
Emestő tüzet rakot az Christusra
Melly meg' emestti az poszdoriat
Semmivé tesiaz fat' és fenát.
De meg' tisztettja az igaz tudomant
Mikeppen az tűz a' s'ep saar aranyat
Melly nec jutalmat az egekben
El veszed hidgied még' jovendöben.
Helyeciában ez fundamentomra
Igen s'ep vallast' epített Christusra
Az kezenséges keresztienseg
Kit maganac' fentelt az Istenseg
Ez vallás tételt mostan Magyar nyelvre
Az egygyüknek jó epületecre
Az Csene Péter fordította.
Legien neki mennyei jóvara.

PAULUS SERAPHIN K. P.

M A S.

Hasznos idő, mell'ben Szántó gabonáját arattya,
Kedves munka leßen, mell' nyereségre visen.
Hasznos idő, kedves nyereség, diadalma naponkent
Fenlik az híveknek, teried igaz tudomán.
Méletlan s'idalom, mázlott a jakaknac' oczói,
Sok káromlások fuffatok; hol helétek?
Nincz sohól, ez Magyarul itt könyv kimutattja fenéssén
Mit tanetunk, vallunk mindenüt, és mit hisünk.
Ez kivöl ha sárt gyurss' valaki vag' lelki tanétó,
Zápor eső leßen, s' el romolá te falad. *Ex. eb. 13. v. 11.*
Senki tehát ne leg' en ki helt adna s'idalmazo foknak,
Látvan hog' ez vallás bent és igaz tudomán.
No tehát az hamis embernek legyen orcza pirólás;
Az igaz embernek fel vegyed, ISTE N, igyet.

STEPHANUS VELICHINUS F.
Oppenh.

B 2 MAS

M A S.

AZ Helveciai vallást olvasni kívánod?
 Ez könyvet tenni te magadévá fiesd.
 Tudni h. kívánod mit erczenec az hit agarol
 Az kic ez vallást tartiac és ojjac hiven.
 Szepen eszedben veded s-nilvan meg tudhad im-
 (innu)

Az id vességről mint taniczanaç ük.
 Ez vallást Magyarul cziaç azert nyomtattac egefz-
 (len)

Hogi az hiveknec az tudasara legien.
 Ezt ha czelekeszed sokccknac káromlo beszedeç
 Hid gied ki teoznec ennec utanna szepen.
 Azert ez kenivvet mellyet fordita diakbol
 Czene Peter Magyarol olvaso lasd meg igen.

MICHAEL CANISÆUS

A Z I G A Z
HITRÜL ES KERESZ-
TYENI TUDOMANYRUL
 való vallás tétel és rövid
 magyarázat.

I. R E S Z.

A Z S Z E N T I R A S R V L
 Istennec igaz igéjérül.

H I s s z ü c és vallyuc
 hogy mind az ó és uy
 Testamentomban lévő
 Profetáknac és Aposta-
 loknac regula szerint va-
 lo iráfoc, az Istennec tu-
 laidon igéje legyen, és
 hogy elégréges méltosága magátul s-nem
 az emberektül legyen. Mert az Isten ön-
 nön maga follott az Atyáknac, Profeták-

B 3 nac,

nac, Apostaloknak, és mostanisból miné-
künc az fent Irás által. Es ebben az fent
írásban az Christus közönséges Anyaszen-
tegyházának tellyeffen meg vagyon írva,
valamellyec tartoznac mind az idvözítő
hitre, mind az Istennél való kedves életnek
igazán rendölésére: melly okaértis paran-
csoltatot meg nyilván az Istenül, hogy
femmi hozzá ne tételséc, avagy abbul el ne
vételséc. *Deut. 4. v. 2. Deut. 12. v. 32.* Vallyuc
azert hogy ez írásból köll tanólnunc az
igaz bölcseséget és kegyes életet. az Anya-
szen-tegyházaknakis megreformáláár és ig-
azgatásár, és az Istenes életnek cselekedeti-
necc tanittásár: az tudományoknakis meg-
próbálásár, és minden tévelgének meg-
vételésár és megtafoltatásár, de még minden
intefeketés, az fent Pal mondása szerint: *Az*
tellies Iras, ugymöd, Istenül ibletett és hasznos á
tanittásra, á meg jobetasra á segyelemre melly igazs-
ágban vagyon. 2. Tim. 3. v. 16. Es ísmeg *Ertekes*
író, ugymöd, teneked, hogy meg tudhassad ezekből,
mimodon Kellyen az Istennec házában forgolodni,
melly az élő Istennec Anyaszen-tegyháza, oszlopa és
erősége az igazságnac. 1. Tim. 3. v. 14. 15. Es ísmeg
az fent Pal másutt; *Holott, ugymond, vör-*
tétec, az Isten felöl való beszédet, mellyet hallotta-
toc mi töünc vortétec azt nem ugy, mint emberek-
nec beszédei hanem mint Istennec beszédet, mikép-
pén hogy bizony az, ki cselekedik ti bennetec kic
hisztec.

hisztec. 1. Theff. 2. v. 13. Mert ő maga az Ur
Christus azt monda az Euangeliomban:
Nem ti vattoc az kic szolani fogtoc, hanem az ti
mennyei Atyátoknak lelke az, á ki szolani fog ti
álsalatos. Azert az ki síteteket halgat, engemet hal-
gat, az ki síteteket vét meg, engemet vét meg. Matth.
10. v. 20. Luc. 10. v. 16. Joan. 13. v. 20.

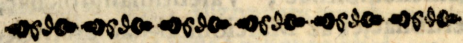
Holott azért mostan ez az Istennec igéje
hirdettetic az Anyaszen-tegyházban, az rend-
sérint hivattatot tanittóc által, el hisztiuc,
hogy Istennec valóságos igéje hirdettetic, és
az hivektül bévétetic: nemis köll más I-
stennec igéjét költeni, avagy onnan föllyül
az égből várni: és köllis az ígét tekinte-
niuc az melly prédikáltatic, nem az hirde-
tóc tanítót: ki noha gonos és bünös legyen,
mindazáltal az Istennec igéje ugyan igaz és
jó. Nemis itéllyuc azt az külső prédikal-
last, ugymint hasontalannac azért tetzeni,
mivelhogy az igaz tudománnac oktatása
fügjön az Léleknek belső világosításátul,
mint meg vagyon írva; *Jerem. 31. v. 34.* Nem
tanittya senki az ő felebaráttat, mert mind-
nyajan esmernecc engemet. *Es, 1. Cor. 3. v. 7.*
Semmi az ki öntöz, avagy az ki plántal, de
az ki nevelkedést ad, az Isten. Mert jolle-
het, senki nem megyen az Christushoz, ha-
nem ha vonyattatic az mennyei Atyatul,
Joan. 6. v. 44. és belől világosítottatic az fent
Lelektül, mindazáltal tudgyuc, hogy az

Isten ugyan akarja prédikálnia külső képvisis az ő igéjért. Bizonyára tanithatta volna az Isten az ő fent Lelkénec általa, avagy Angyali foglátal által, fent Péter munkája kivől, Cornéliust, de mégis ezt az fent Péterre igazította, ki felől szólván az Angyal monda: Ez, a Péter tudniillic, megmondgya teneked, mit kellestéc cselekedned. *Act. 10. v. 6.* Mert az kiből vilagosít, ajándekozáván fent Lelket az embereknek, ugyan azon parancsolván mondotta az ő tanítványinac: *Marc. 16. v. 16.* Menyetek ez feles világra, predikállyátoc az Euangeliumot minden teremtet állatnac. Azert fent Pál, Philippi városban predikállotta Lydiának az barsonyáros affonnac az Euangeliumot kivől, belől pedig megnyitá az Úr az ő fivert. *Act. 16. v. 14.* Es ugyan azon fent Pál jeles okoskodása után azt hozzá bé: *Rom. 10. v. 17.* Tehát az hit hallásbul vagy az hallás peniglen Isten igéje által. Jól tudgyuc azonban, hogy az Isten megvilágosíthattya az embereket az külső tanításnelküls, kiket smikor akar, mely az ő hatalmóságához illic: de mi szólunc az emberek tanításának fokás ferint való modgyarul, mely mind parancsolatban smind példában Istenuil adattatot minékünc.

Károhoztattyc azért Artémonnac, az Mani-

Manicheusoknac, Valentinianusoknac, Cerdonac, és az Marcionitáknac eretnekéseket, kic tagattác, hogy az fent Irás fent Lélektül farmazotlegyen: avagy nemelyeket annac könyvei közöttül bé nem vóttenec, vagy megtoldottanak, és megvesztegettenec. Azomban nem titkollyuc hogy némelly könyveit az ő testamentomnac az régiec hittác Apocryphusoknac, avagy némellyec Ecclesiasticusoknac, ugyan az Ecclesiákban, de nem akartác ezekből az hitnek méltóságát megerősíteni. Mint fent Agostonis mondgya *lib. 18. de civit. Dei cap. 38.* hogy az kiralyoc könyveiben vagy az némelly Profétáknac könyveirül és neveirül emlékezet: de azt mondgya, hogy nincsenec azoc az Canonban, és hogy elégségecc azoc az kegyes életre, az mely könyvec nálunc vadnac.

B 5 II. RESZ.

II. R E S Z.

AZ SZENT IRASNAK

*magyarázattyáruul, az szent
Atyákrul, conciliumokrul
és találmányokrul.*

AZ szent Peter Apostal azt mondgya, hogy az szent Irás nem magyaráztatic kiválképpen valo magyarázattal, 2. Per. 1. §. 20. annakokaert nem jovalluncakarmi magyarázatoris: és nemis esmerjüc az irásnac igaz és tökéletes magyarázattyánac lenni, azt, á mellyet hivnac Romai Ecclesianac értelménec, mellyet tudniillic az Romai Ecclesianac otalmazoi egy általlyában mindenekre akarnac kötni, hogy bévegyenec. De csak azt az irásnac magyarázattyát esmerjüc körestyen figaz magyarázatnac lenni, melly azon irásbol vétetet (melly tudniillic annac az nyelü nec tulajdon ságábul, mellyen irattatot, és az környülallo dolgokbul, fhasonlo vagykülömböző, töb és nyilváb helyekböl magyaráztatot meg) és melly eggyez az hitnec és feretetnec regulái ával, és az

Istennec

Istennec dicsőséégére faz embereknec idvóségekre fölötte igen fogál.

Azert nem vettyüc meg az Görög és Deác szent Atyáknac magyarázattyokat, sem disputaciojokat, sem az szent dolgokrul valo irásokat, mellyec eggyeznec az szent Irással. mindazaltal nemelly magyarázatoktul eltavozunc böcüllereffen mikoron az szent Iráshoz illetlen avagy ellenköző dolgokat találatnac elő hozni, Nemis itellyüc hogy ezzel valami boszárágot tegyüncraytoc, holottmindnyájan egyenlő fájyal nem kíványác egyenlökke tétetni az ő irásokat az szent Iráshoz, de inkább hadgyác, hogy megpróbáltassanac, mennyben eggyezzenec azokkal, f-mennyben ne eggyezzenec, és parancsollyac bévétetni az mellyec eggyeznec, eltavozni penig azoc tul, az mellyec különöz nec. Ezen rendben helheztettyüc az Conciliumoknakis végezéseket avagy articulufokat.

Annakokaért nem szenedgyüc az tudománnac visszáltatásában avagy az hit dolgában, hogy csupán csak az Pátere knec értelmivel avagy az Conciliumoknac vegezésivel busítassunc; sockal inkább nem az bévőtfo ká sockal, avagy az eggyetertő sokasággal, avagy az időnechossu határozásával. Nemis szenedünc azert az Hirdolgába más Itélőbirót, hanem az szent Irás al-

szent

12

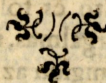
tal solo Isten ki megmondgya mi az igaz,
s mi az hamis, mit kellyeséc követniunc
s mit eltavoztatnunc. Ezenképpen az lelki
emberek nec csak az Istenec igéjeből vött-
ítéleteckel nyugofunc meg. Jeremias u-
gyan, és az több Profétac, az Papok Conci-
liumit, mellyec az Istenec törvénye ellen
voltanac rendölterve, fölötté igen káthoz-
tattac: és intnekis forgalmatoslan, hogy ne
halgassuc az Atyakat, neis kövessuc nyom-
dokokat azoknac, az kic az ü talalmányok-
ban járván elhaylottanac az Isten nec tör-
vényetül, *Ezech. 20. v. 18.*

Hasonlatosképpen megvettyüc az em-
beri talalmányokat, mellyek jollehet tette-
tes titulsockal ékesítettene meg, mint ha
Isteni s Apostali hagyományoc volnánac,
kiket az Apostaloc előbesédec által és az
Apostali ferfiac kezec által attanac volna az
követkőző Püspököc által az Ecclesiák-
nac: mindazáltal öfvevettetvén az irással,
különöz nec attul, és azzal az ü különözé-
sec kel megmutattyac hogy nem Apostalo-
ké. Mert miképpen az Apostaloc, magoc
közöttkülönözö dolgokat nem tanitot-
tac, így azonképpen az Apostaloc tanitva-
nyi különbeket az Apostaloktul nem vé-
geztec. Sör még Istentelenség volna erősit-
teni hogy az Apostaloc élő fővál az ö
irasockal ellenközö dolgokat tanitottac
volna.

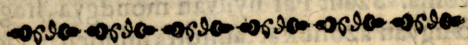
volna. Szent Pal nyilván mondgya, hogy
ö ugyan azonokat tanította minden Eccle-
siakban. *1. Cor. 4. v. 17.* Es ismeg: Nem kü-
lömbe ritunc, ugymond, tinektec, hanem
az mit olvastoc, avagy mellyet jolefmertec.
2. Cor. 1. v. 13. Együt ismeg bizovittya, hogy
ö és az ö tanítványi, az az, az Apostali fer-
fiac, azon egy úton járnánac, és azon egylé-
lec által cselekedné nec egyetemben min-
deneket. *2. Cor. 12. v. 18.* Voltanac ugyan
az Sidocköztis az vénekiül hagyott talál-
mányoc, de erőssen meghamiséttattanac
Urunktol, megmutatván hogy annac meg-
tartása ártalmas az Isten törvényé nec, és
hogy azoc által héaban tisztöltetné caz

Isten. *Matth. 15. v. 9. Marc. 7.*

v. 7.

III. RESZ.

III. R E S Z.

AZ ISTENRÖL, AZ Ö
egy voltáról, és az szent
Háromságáról.

His zü c és tanítyuc az Istenet egynecc lenni allatya, avagy. természetit kerint, ki magátul levő, magátul mindenre elég-séges, láthatatlan testnekül való, végheterlen, öröcké való, minden láthatatlan és látható állatokaacteremtője, fő, jo, élő, és mindeneknec megelevenítője és megtartója, mindenható és fölötte bölcz, kegyelmes, avagy irgalmas, igaz és igazmondo. Utálllyuc peniglen az Isteneknec sok-ságát, mert nyilván megvagyon irva: Az te Urad Istened egy Isten. *Deut. 6. v. 4.* En vagyoc az te Urad Istened, ne legyenec idegen Isten id en előttem. *Exod. 20. v. 3.* En vagyoc az Ur, és nincsen nálamnál töb, en kivölem nincsen töb Isten. *Esa. 45. v. 5.* Nemdenem én vagyokè az Ur, és nincsen más en kivölem egyedül? *Esa. 45. v. 21.* Igaz és megh tarto Isten fenki nincsen töb en nálamnál. En vagyoc az Jehova, Jehova, irgalmas,

galmas, kegyelmes, kesedelmes az hatagra, nagy irgalmasága és igazsága. *Exod. 34. v. 5.*

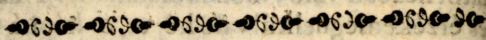
De mindazáltal ugyan azon végheterlen, egy és elofolthatatlan Istent hissiuc és tanítyuc hogy elválthatatlan és elegyedés-nélkül való femélyekben különbözetter meg, ki Atya, Fiu, szent Lélec, ugy hogy az Atya öröktül fogva nemzette az ő fiát: az Fiu megmondhatatlan nemzéssel nemzettetöt: az szent Lélec penig fármazzéc öröktül fogva mind az kettőtül, mind az kettővel imadando: ugy hogy legyenec nem három Istenec ugyan, de három femélyec, egy állatu, öröcke való, és egyenlő femélyec, megkülömböztettec femélyekre nevezve, és rend kerint eggyik az másikat elővéven, mindazáltal nem valami egyenetlenrég kerint. Mert állattyokra avagy természettyekre nézve ugy eggyec, hogy legyenec egy Isten, és az Istenségnec állatya közönséges legyen az Atyánac, Fiúnac és az szent Léleknec. Mert az femélieknec nyilván való különbözetterését adgya minekiunc az irás előnkben, midön az Angyal az töb befédi közöt, az szent Szüznek így szól: Az szent Lélec áll te reád, és az magaságban lakozo Istenec ereje árnyékoz meg tégedet, annakokáért az mi töled sületic szent, és hivattatic Istenec fiánac. *Luc. 1. v. 35.* De az Christus kereszttségében

vers. 18. Azt mondotta hogy semmit nem
hasznal az Ecclesiának az ü testi jelenléte,
ígérte hogy lelke szerint lében velünc min-
denkoron. *Joan. 16. v. 7.* Ki hinné tehát el,
hogy az testnec arnyéka, avagy képe vala-
mi hasznat hozna az hiveknec? Es holott
mi bennünc lakozzéc az ü lelke által, bi-
zonyára Istennec templomi vagyunc
1. Cor. 3. v. 16. 2. Cor. 6. v. 16. Miközi vagyon
penig az Isten templomának az bálványoc-
kal? Ésholott az bódog lelkec és menybéli
fentec, mig itt éltec minden ő tisztele-
ket riltottác, és az kepeketis nem jóvallo-
tác, ki hihetné el, hogy az menybéli fen-
teknél és Angyaloknál kedves volna az ő
képec, mellyec előttaz emberc terdekét
meghaytyác, süvegeket emelgetic, és az
mellyeket egyéb tiszteleteckelis tisztelnéc?

Hogy penig az hit dolgában épülnénc
ez emberc, és intétnénc az Istennec dol-
gaira és idvöségekre, parancsolta az Út
hirdetneci az Euangeliomot, nem az ké-
pezest, és képekel az kösségnc tanittatá-
sát. *Marc. 16.* Sacramentomokatis szerzet,
sohol nem rendölt képeket. De valahová
fordittyc főmeinketis előnkben otlana
az Istennec élő és igaz teremtetállati, mel-
lyeket ha esüakcen vesünc az mint illic,
fokkal nyilvánban megindittyc főmeink-
ket, mint sem minden embereknél gondol-

tatot

tatot héában valo, mozdulhatatlan, süvas
és érzékenségnélkül valo képec, és képirá-
sóc. Kic felől igazán mondotta az Profeta:
Szemec vagyon és nem látnac, fülóc va-
gyon és nem hálnac. *Psal. 115. v. 5. 6.* Jóval-
lyuc azért amaz régi Lactantius Doctornac
mondását, ki így szól: *Dubium non est, quin re-
ligio nulla sit, ubicunq; simulacrum est:* az az Két-
ségnekől, semmi igaz vallás nincsenott, az-
hol kép vagyon. Es erő sittyüchogy jól cse-
lekedett Epiphanius, ki az templomnacay-
tajában találvan egy suporlatot, kin megí-
rot kép vala, ugy mint Christusé, vagy vala-
mi fenté, elfaggatta, s le vonta, hogy az
fent Iásnac méltosága ellen látta volna az
Christus Ecclesiájában függeni az emberi
ábrázatot: azértis paranczollya vala hogy
ezutan afféle suporlatoc az Christus Eccle-
siájában, mellyec ellene vadnac az mi hi-
tünknc, föl ne függestnénc, de inkább
afféle botrányozás elvéténéc, melly illet-
len vólna az Christus Anya fent egyházá-
hoz és az kereszténységhez. Vegezetre jó-
vallyuc értelmet fent Agostonnac: ne le-
gyen, ugymond, minékünk Isteni tisztele-
tönc az emberi munkánac tisztelete: mert
jobbac azoknál az mesterec, kic olyanokat
faragnac, kiket mindaz által tisztelnünc nem
illic. *Lactant. lib. 2. divin. inst. cap. 19.* Epiphā. in
epist. ad Joan. Constant. August. de vera relig. c. 55.

V. R E S Z.

AZ ISTENNEC IMADA-
sarol, tiszteliről, és segítségöl valo
hívásáról az egy közben járo
JESUS CHRISTUS
által.

TANITTYUC hogy csak az egy Istent
kell imádni és tisztelni. Ezt az tisztel-
get senkivel nem közzöllyüc, az Urnac pa-
rancsolattya ferint: Az te Uradat Istenedet
imádgjad, és egyedöl ötett tisztellied, avagy,
csak egyedöl ennek fogály. *Matth. 4. v. 10.*
B zonyára minden Profetác fölötté igen
feddöztenec az Isráél népére, valamennyi-
fer idegen Isteneket s-nem az igaz Istent
imádtác és tiszteltéc. Tanit tyuc pedig hogy
az Istent úgy kell imádni és tisztelni, az mint
ő maga tanított, hogy ötét imádgjuc, lélek-
ben tudniillic, és igazságban, nem valami fá-
bad akarát ferint valo tiszteléből, de inkább
tökelletheiségtől az ő igéje ferint: *Joan. 4.
v. 23.* hog' valaha minékünk is ezt ne mond-
gya: Kicsoda kívánta ezt az ti kezeitekbül?
Mert sent Palis azt mondgya, hogy az Istent
nem

nem tiszteltetic emberi kezeckel, mintha
valami nélkül sükökódne: *At. 17. v. 25.*
Es csak ütét hijuc segítségöl egyedül min-
den nyomoruságokban és életünkbeli ve-
fedelemekben, és azt cselekedgyüc az egy
közben járo és esedező által, az Jesus Chri-
stus által. Mert nyilván parácsolatát miné-
künc: Hiy segítségül engemet az te nyomo-
ruságodnac idejen, és megmentlec tegedet,
és dicsoítotté engemet. *Psal 50. v. 15.* De beü-
ségesen megis igertteté minékünc az Chri-
stus által mondván: Valamit kérendetec az
Atyául az én nevemben, megadgya tinek-
tec. *Joan. 16. v. 23.* Ismeg: Jövetec én hozzam
mindnyájan az kic fáradoztoc és megter-
heltettedec, és én titteket megnyugotlác.
Matth. 11. v. 28. Es holott meg vagyon-irva:
Miképpen hijác segítségöl, az kiben nem
hittenec? *Rom. 10. v. 14.* mi pedig az Istent-
ben hfünc, bizonyára csak ütét egyedül hi-
jukis segítségöl, és az Christus által pedig.
Mert az sent Pal nyilván mondgya: Egy az
Isten, egy az közben járois az Isten és az em-
berecközöt, az ember Jesus Christus. *1. Tim.
2. v. 5.* Ismeg: Hogy ha valaki vétkendezic,
vagyon fősfólónc az Atyánál, az igaz Jesus
Christus. *1. Joan. 2. v. 1.*

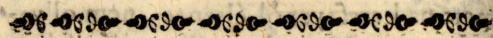
Annakokáért az mennyei sentöket sem
imádgjuc, sem segítségöl nem hijuc, sem
ükét az Atya előtt, az egekben, mi fősfóir-
nac,

nac, s-közben jároinknac nem esmerjü: mert elég éges minékünc az Isten, és az közben járo Christus: sem nem közöllyü: az egy Istenec és az ü Fianac illendő tisztelget egyebeckel, mert ő nyilván mondotta: *Az én dicsőségemet másnac nem adom. Efa. 42. v. 8.* Es hogy sicut Péter mondotta: Nem adatot az ég alatt más név az emberkenc, mellyben idvözülni kellene, hanem csac az Christus neve. *Az. 4. v. 12.* kiben bizonyára az kic megnyugosnac, hit által, nem keresnec az Christus kivől semmit.

Azonban az megholt sicuteket sem meg nem utállü: sem elvetettül felölöc nem értü: Mert tudgyuc hogy őc az Christufnac élő tagjai és Istenec baráti legyenec, kic az tester, és ez világot dicsőségeffen megjóztéc. Szerettyü: azért őket, mint a tyankfiat, és tisztellyükis; mindazáltal nem valami imádasnac tisztelivel, de tisztelges emlékezettel, és igaz dicséretkel. Követtyü: ismeg őket. Mert buzgoságos kívánságo: kic kivannü: követni az ő hitüket és joságos cselekedeteket, és hogy az örök életben ő vélec részesec, és az Istennel öröcké lakozóc, és az Christusban ő vélec vigadozóc lehessü: c, ohaytuc. Es ebben az dologban jóvallyuc sicut Ago: stonnac amaz mondását: Ne legyen religionc minékünc az megholt emberek nec tiszteliv: mert

mert ha keresnyenöl éltene: c, nem ollanoknac tartatnac, hogy illyen tisztelget keresnec, de azt akarjac mi töünc tisztelgetni, kinec világositása által örvédözne: c, hogy mi az ő jutalmoknac sicut tartai vagyunc: *Deverarellig.*

Sokkal inkább nem hisfü: c, hogy kellene imádnü: c, avagy tisztelnü: c az Szentectem: c. Az régie: c, elége látratta tisztelni az ő halottycat, ha tisztelgetessen az tetemeket az földben takarjac, mine kutánna lelkec kimult az testből: és mindeneknél nemeseb ereklyek nec tartottac azoknac joságos cselekedeteket, tudományokat, hitöket: mellyeket mint hogy ajánlottanac az holtaknac dicséretivel, így azokat igyeköztec cselekedettel megmutatni ez földön életkbe. Ugyan azon régie: c, nem eskütnec, hanem csac az Jehovánac nevére, mint meg vagyó az törvénc: c, parancsolva: mert az miképpé meg tiltatot es küdni idegen Istenek nec nevére, így mi az sicutek nec valo esküveseket nem tartyc meg. *Deuter. 10. v. 20. Exod. 23. v. 13.* Meg vettyü: c, azért mind ezekben azt az tudomant, melly az mennyei sicutek nec fölöttec sokat tulaydonit.

VI. RESZ.

AZ ISTENNEC
gondviseléséről.

Ez bölcz, öröckévaló, és mindenható Istennek gondviselése által hisztüc hogy mindenec az égben és ez földön és minden teremtetett állatokban megtartatnac és igazgattatnac, mint hent Dávid bizonyittya mondvan: Föl magafaltatott az Ur minden pogány népeknek fölötte, és az egeknek fölötte az ő dicsősége. Kicsoda hasonlatos az mi Urunkhoz Istenünkhöz, kiaz magaságban lakozic, de magát megalázván, néz mindenekre mennyen és földön. *Psal. 113. v. 4. 5.* Masuttis így fol: minden utaimat, ugymond jól tudod: mikor még az en nyelvem alatt nincsen az beféd, imé, Uram, te azt mind jól tudod. *Psal. 139. v. 3. 4.* Bizonyittya hent Pális így folvan: ő általa élünc, mozgunc és vagiünc: és ő tőle és ő általa, és ő benne vadnac mindenec. *Alt. 17. v. 28. Rom. 11. v. 36.* Azert igazán és az irás hertint mondotta hent Agoston: Az Ur mondotta, ugymond, nem de, nem megvehetnek két verébetis egy filléren? demégis csak egy.

egy sem esic azoc közzül az földre az ti mennyei atyátocakarattya nélkül. *Matth. 10. v. 29.* Es így folván megakarta mutatni hogyvalamit elvettetne az emberec, az Istennek mindenható voltával igazgattatnac: mert így ü tőle tápláltatni az égi madarakatis, és az mezei liliomokat ő tőle ruháltatni mondgya az igaság: *Matth. 6. v. 26.* melly még hajainkatis meghámláltatván mondgya ilenni. *Matth. 10. v. 30. Aug. de agone Christ. cap. 8.*

Kárhoztattyc azért az Epicurusokat, kic az Istennek gondviselését tagadgyac, és mind azokat, kic káromlásbut mondgyac hogy az Isten az égnek aytajánál forog, és sem magunkat, sem az mi dolgainkat nem láttya, sem azokra gondot nem visel. Ezeket kárhoztatta az hent Dávid, ki így folott: meddig Uram, meddig örvendezne az hitetlenec: ezt mondgyac: az Ur nem láttya, és nem érti az Jacobnac Istené. Vegyetec e hertekben magatokat kic az kösség között bolondoc vattoc, és ti balgaragoc, mikor térte c e hertekre? Az ki az fület teremtetted, nem hallé? és az ki az szemet teremtetted nem láte? *Psal. 94. v. 3. 7. 8.* Azonközben az efközöket, mellyec által az Istennek gondviselése munkalkodic, nem vettyüc meg, mint hasonlatlanokat, de azt tanittyc, hogy azokhoz úgy habjuc magunkat,

az mennyiben az Isten igéjében minékünc ajánlattatnac. Annakokaért kárhoztattyc azoknac vakmerő favokat, kicasztmondgyác: Ha mindenec Istenec gondviseletül viselternec, bizonyára hasontalanoc az mi igyet özetinc, és az mi dolgainc: eléglesen ha mindeneket az Istenec gondviselesenec igazgatasára bizunc, nemis illic ez után forgalmatoskodnunc, avagy valamit ollyat munkálkodnunc. Mert jollehet az sent Pál jól tudná hogy ü az Istenec gondviselese által hajözna, az ki néki mondotta vala: Szükség tenéked Romabanis tanubizonságot tenned. Es ki ennek fölöttéigerte és mondotta vala néki: Csak egy léleknc sem lesi veste, sem hajatot fála nem esic lefejetekről, mindazáltal az hajóoc futástrol elmélködven, monda azon sent Pál az Szazadosnac, és az vitézeknc: Hogyha ezec az hajoban nem maradnac, ti meg nem menekedhetec. *Act. 23. v. 11. és 27. v. 22. 31.* Mert az Isten, ki minden dolognac megrendelte végét, ugyan azon, mind az éleit és az eszközőket, mellyec által az véghez vitetic, elrendölte.

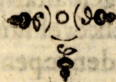
Az pogányoc az dolgokat tulaydonitótác az vacberenczenec, és bizontalan esetenec. Szent Jakab nem akarja hogy mondgyuc: Ma és holnap el megyünc amaz városban és kereskedünc. De hozzá teszi: Söt

ezt

ezt kellvala mondannotoc ha az Ur akarja, és ha élünc, imezt vagy amazt czelekedgyüc. *Jacob. 4. v. 13.* Szent Agostonis így szól: Mindenek, mellyec az héában valoktul lártatnac történetből lenni az természet folyásában, nem czelekesnec semmit egyebet, hanem az ü befédét, mert nem lesnec, hanem csak az ő parancsolattýából. *August. in Psal. 148.* Es ma furt: Így lártatéc talam történetből lenni hogy Saul keresvén Attyánac samarit, találá Samuel Profétára, de az elött meg monda az Ur az Profétánac:

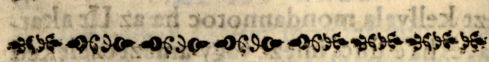
Holnap küldöc te hozzád Benjamin nemzetéből valo ferfiat.

1. Sam 9.

RESZ.

181

VII. R E S Z.

AZ TEREMTESRŰL,
az Angyalokrul, az ördögürül
és az Emberről.

EZ az jo és mindenható Isten teremtett minden látható és láthatatlan állatokat, az ő öröké való igéje által, és ugyan azono-
kat megis tartya az ő öröké való Lelke által, az mint bizonyítja azt sient David, így szólva: Az Urnacígeje által löttene az egéc, és az ü fájának lelkével minden ő seregec. *Psal. 33. v. 6.* Mindenec peniglen az mellyeket Isten teremtett, mint az Iras mondgya, igen joc valónac, és az emberec javokra és hasnokra teremtettene. Mind azokat penig mongyuc, hogy löttene egy kezdetül. Karhoztattyuc azért az Manicheufokat, és Marcionitákat, kic hitetlenöl az jónac és gonofnac két állatnyat, avagy természetit almadoztac, és két principiumokat, és magokban két ellenköző Isteneket, vallottac jó: és gonof.

Az Istennec teremtett állati közört, főec az Angyaloc és Emberec. Az Angyalokrul így

így szól az Iras: Kiteremti az ő Angyalit lelkecké, és az ő szolgálit üz nec langjává. *Ismeg:* Nem de minnyájan szolgáló lelkeké, kic szolgálatra kiküldettene azokért, az kic az idvőség nec örökösi lefnec. *Psal. 104. v. 4. Hebr. 1. v. 14.* Az Ur Jesus penig ő maga bizonságot tében az ördögüről: Az ugymond, gyilkos vólt eleitül fogva, és az igazságban meg nem állott, mert nincsen igazság ő benne: mikor hazugságot szól, tulaydonából szól, mert hazug, és hazugságnac attya. *Joan. 8. v. 44.* Tanittyuc azért hogy némelly Angyaloc megmarattanac az engedelmeségben, és rendöltene az Istennec és embereknec hü éges szolgálattyokra: némellyec penig magoc kényen elestene, és vesedelemre hanyattattanac, és löttene minden jónac és híveknec ellenségivé.

Az emberiül penig azt mondgya az Iras hogy elein jóvá teremtett volt, az Istennec képére és hasonlatosságára: hogy Isten helhezette őtet Paradicsomban, és mindeneket alája vetett: mellyet sient David nagyságosson diczér. *Psal. 8.* Adott ez fölött ő nékie házas tártot, és megáldotta őket. Vallyuc peniglen hogy az ember két küllömböző dologból állyon az egy semélyben, halhatatlan lélekből, melly meg valóan az testtül sem alufic sem meg nem hal, és halando testből, melly mindazáltal az

utólsó

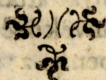
utolsó ítéletben az halálból föltámad, hogy így mind az egész ember avagy életben avagy halálban legyen mind ő ööké.

Kárhoztattyc mind azokat, kic csufolyác, avagy mélfeges verékedéseckcl ket-ségősétefic az lelkeke nechalhatatlanágát: avagy kic tanittyác az lelkeket alunni, avagy Istenec refénecc lenni. Rövideden kárhoztattyc mind azoknac vélekedéseket, valakic külömbert értnecc az teremtesröl, az Angyalokrul és ördögökrül, s az emberröl az kivöl mellyeket élönkben ad

minéküncaz fent Irás, az Chri-

stusnac Anyafentegy-

házában.

RESZ.

VIII. RESZ.

AZ EMBERNEC ESE-
tiröl, az bünröl, és az bünnecc
okaröl.

TEREMTBETT völt az ember kezdetben az Istenül Istennecképére, igazságban és valóságos fenttségben, jóvá és igazzá, de az kigyónac csalárdsága miatt, és maga vétkeböl, az jószágtul és igazságtul elhajolván bünre, halálra és külömbkülömbnyomoruságra lön kötelecc. Es minem ö lön az eleséffel, olyanoc mindnyajan az kic ö tüle fármaztanac, az bünre, halálra és külömbkülömbnyomoruságokra kötelesec. Az bünö a penig érttyic az embernecc terméset ferint valo romlottságát, melly az mi elsőfüleinkröl minnyájunkra jött avagy fármazott, mellyel gonof kivánságokban bemerölvén és az jótul elfordulván, minden gonofra peniglen haiolván tellyefec lévén minden gonofsággal, kétséggel, Istenec megvetésével, és gyűlöségével, magunkröl semmi jöt nem cselekedhetünc, söt ingyé sem gondolhatunc. De főt estendöinc megbévölvén, gondolatinkal, befedinkel

dinkel és gonof czelekődetinkel, mellyeket az Istenectörvénye ellen czelekődünc, gonof fához illendő megveszett gyümölcszökter teremünc, az mellyért, erdemünc ferint méltóc lévén Istennec haragjára igaz büntetésec alá vetterünc, és tellyeséggel az Isténtül mindnyájan elvettetec volnanc, ha vissza nem hozottvolna minket az Szabaidito Christus.

Az halálon értünc azért nem csákez testi halált, mellyet mindnyajunknac egyker az bünért meg kelkostonnc, de még az öröké való büntetésecetis, az mellyeket romlóságunkért, és az mi büneinkért érdemlünc. Mert az fent Pál azt mongya: Megholtac valanc az vékkekben, és az bünökben, és valanc terméset ferint haragnac fia, mint egyebekis. *Ephes. 2. v. 1. 3.* De az Isten ki gazdag az irgalmaságban az ü nagy szerélméből, mellyel szeretet minket, mikor az vékcec által megholunc valais, együt meglevenitert minket az Christus által. Annakokaért miképpen egy ember által jött ez világra az bün, és az bünért az halál, és acképpen minden emberekre az halál el hatot, kibén minyájan vetkőztünc. *Rom. 5. v. 12.*

Vallyuc azért hogy minden emberekben legyen eredendő bün, tudgyuc hogy minden egyéb bünöc, mellyec ebből farmaznac

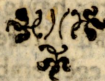
maznac igazán mondatnac és legyenec bünöc, akar minéwel nevezteffenc, akar halalos akar boczanandó vérkeknc, avagy még amazis, melly hivattatic az fent Lélec ellen valo bünnec, melly soha meg nem boczáttatic. *Marc. 3. v. 29.* Vallyuc azis hogy az bünöc nem egyenlóc legyennc, jolleher azon romlóságnc és hitetlenségnc kütsejéből farmazzanac, de eggic az másiknal nehezeb legyen az mint mondotta az Christus, hogy könnyeb leszen Sodománac büntetésec, mint annac az városnc, melly az Evangeliomnac igéjét megveti. *Matth. 10. v. 15.*

Kárhoztattyuc azért mind azokat, kic ezzel ellenkőzőket tanitottanac, de főképpen Pelagiust, és minden Pelagiánusokat, mind az Jovinianistáccal egyteremben, kic az bünöket egyenlőkétörtéc, az Stoicufoccal. Es mindenestől eggyeziünc ez dologban az fent Agostonnal, kiaz ő értelmét az fent Irsbulvötte és oralmazta. Kárhoztattyucezek kivöl Florinust és Blastust (kic ellen irt Iréneusis) és mindeneket, kic az Istét tesic az bünnecokánac, holott nyilván meg vagy on irva: Nem vag: te oly Isten ki akarod az álnokságot, gyüölös mindé gonof czelekődöket, elveszted az kic solnac hazugságot. *Pf. 5. v. 6.* Es is meg: Mikor az ördög hazugságot sol, tulaydonabol sol, mert hazug é: hazugságnac Attya. *Job. 8. v. 44.* De

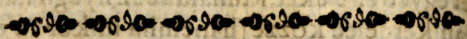
mi magunkbanis elég vétecfromlóságva-
gyon, annyra hogy né fűkség hogy az Isten
őnczön mi belénc ujjab avagy béveb go-
nofságot. Azért mikor az Irás azt mondgya,
hogy az Isten megkeményt, vakit, és vi-
sfordult értelemre ad, azt úgy kell érteni,
hogy az Isten igaz iteletiből cselekedgye
azt, mint igaz biro és bosu álló. Vegezetre
valamennyfet az Isten mondati avagy lát-
tati az fent Irásban valami gonofit csele-
kedni, nem azért mondati az, hogy az em-
ber né cselekedné az gonoft, de hogy az Isté
lenni meg engedgye és ne prohibeálja, az
ő igaz iteletiből, ki megtilthatta volna ha
akarta volna: avagy hogy az emberec go-
nofságával jóra élyen, mint az Josef attya-
fiainac vétkeekkel: avagy hogy az bünöket,
hogy tovább ne terjedgyene az mint illic, ő
igazgassa. Szent Agoston így szól: Csodála-
és megmondhatatlan módon, nem lefen
az ő akarattyanelkül, az mi lefen az ő aka-
rátya ellenis. Mert nem lenne, ha meglen-
ni nem engedné. Es nem nemakarva, enge-
di meg de akarva f nemis engedné meg jo-
lévén, meg lenni az gonofit, ha mindenhar-
lévén, az gonofibolis jot nem tehetné in *En-
chirid. ad Laur. cap. 100*

Az egyéb kérdéseket, mint, akartaé az
Isté Adáinnac esetét; indítottaé az el élesre,
avagy miért nem tartoztatira meg az elesést,

és egyéb efféléket, fámlalunc az nyughatat-
lan kérdésc közé (hanemha mikor az e-
retneknek avagy valamely álkolmatlan
embereknek gonofságot keferitnek ezeket-
tis megfeytetni az Istenec igéből, mint
gyakorta megis cseleketéc az Anyafente-
gyhazbéli hűi tanított) tudván hogy az Ur
meg tiltotta hogy az Ember ne ennéc az
megtiltott gyümölcsből, és az általhágást
megis büntette: de még az gonofit is mel-
lyec lefenec, nem az Isteni gondviselésre, a-
karatra és hatalomra nézve lefenec hanem
Sátánra és az mi akarattunkra nézve,
melly az Isten akarattyával
ellenközic.

D 2 IX. RESZ.

IX. R E S Z.

AZ SZABAD AKARATRUL és emberi erőrül.

EZ dologban, melly az Anyaszent egyházban mindenkor sőt visfá'kodást ferezett, azt taníttyc, hogy az embernek állapattyát három redbéli képpé kell meg gondolni. ELŐZER, minemő volt az ember az eset előtt, igaz tudniillic, és szabad, ki mind az jóban megmaradhatott és mind az gonofra hajolhatott: haylott peniglen az gonofra, és kötelekte büntre és halálra mind magát, s mind az egész emberi nemzetséget, mid az előtt megmondattott. M A' S O D S Z E R, megkell gondolni minemő legyen az ember az eset után. Nem vétettet el ugyá az értelem, nem vétetett ő töle el az akarat, s nemis változott el tellyesféggel kövé avagy tökévé. De azóc ugy változtanac és kifestbedtenec meg az emberben, hogy nem cselekedheti immár azt az mit cselekedhetett az eset előtt. Mert az értelem meghomályosodott, az akarat peniglen az szabadofbul, lött fogjai akarattá, mert fogál az büntet

nec, nem nemakarva, de akarva. Mert akarattac, s nem nemakarattacmondatic. Azert az minéz az gonofra avagy büntre, az ember nem kefertittetvén Istenül avagyaz ördögül, de maga kényén czelekőfic gonofst, és ennyiben szabad akaratu. Hogy penig gyakran láttyc megbántatni az embernek gonof cselekedeteket és tanácsokat az Istenül, hogy végben ne mennynec, nem veszi el az emberne az gonofban valo szabadságát, de az Isten az ő hatalmaságabol eleit vésti, az mit az ember egyébképpen szabadon rendöl: mint Josephnecc bántyai szabadságabol rendöllic Josefet meg ölni, de nem lehet, mert az Istennecc tanácsanac más módon tertzett.

Az mi néz penig az jóra és jószágos dolgokra, az embernecc értelme nem itél igazán az Isteni dolgoktul magatul: mert az Euangeliom kíván minnyájunktól nyjonnán sületést, az kic idvözülni akarunc. Innen vagyon hogy az Adámtul valo első sületésünc semmit nem használ idvőségünkre. Szent Pál így szól: Az lelkes ember nem foghattya meg azokat, az mellyec Istennecc lelkeje. 1. Cor. 2. v. 14. Ugyan ő másutt tagadgya hogymi alkotmatoc volnanc mima-gunktól valami jónac meggondolására. 2. Cor. 3. v. 5. Ez bizonyos penig, hogy az elme avagy értelem az akaratnac vezére. Ho-

lort pedig az vezér vak legyen, ki tettzie mennyire érjen az akaratis: Annakokaért semmi szabadakarát nincsen az jóra az ujjonnan nem sületett emberben, sem semmi erő az jonacelvégezésére. Az Ur azt mondgya az Euangeliomban: Bizony bizony mondom tinéktec, hogy minden valaki bünt cselekefisc, folgája az bünnec: *Joh. 8. v. 34. Eszent Palis*: Az testnec értelmé, *ugymond*, ellensége az Istennek, mert nem vette ricaz Istennek törvénye alá, mert nemis lehet. *Rom. 8 v. 7.* Továbbá az elesett emberben ez földi dolgoknak értelmé nem semmis: mert az Isten irgalmaságából meghatta az elmét, mindazáltal sokban különböz attol az melly az eset előtt volt az emberben. Parancsollja az Isten az elmét ékesgetni, és ad egyetemben ajándékokat és előmenételt. Nyilvánis vagy on melly keveset tehesünc minden tudományokban Isten áldafanélköl. Az iás bizonyára minden mesterségeket az Istenre visen. Még az pogányok is az mesterségeknec kezdetit vittec az oknactalalaira az Istenekre.

HARMADSZOR azt köl meg latnunc az ujjonnan sületettek nec ha vagy one szabad akaratyoc, és meniben legyen. Az ujjonnan sületésben az értelem meg világozittatic az sent Lélec által, hogy mind akaratyát semmind tikkait az Istenec meg ére-

sen

se. Ez az akaratis nem csak meg változicaz lelec által, hanem még földis ékesittetic erővel, hogy önkényén akarjon és tehesen jól. Ha ezt meg nem engedgyuc, meg tagadgyuc az keresztényeni szabadságot, és az törven kerint valo folgálatot hozzucbe. De az Profetais be hozza az Istenig foladni: Adom az en törvenyemet az ő elmejekben, és az ő szívökben irom be azt. *Jer. 31. v. 33.* Az Christus is így fol az Euangeliomban: Ha az Fiu meg szabadit tettekét, bizonyára szabadofoc vattoc. *Joan. 8. v. 36.* Szent Palis mond: Tinéktec ajandekoztatot az Christusért, nem csak hogy ő benne hinnétec, de még hogy ő erette fenvedgyetekis. *Phil. 1. v. 29.* Es ismeg: El hittem, hogy az ki tibennetec el kezdette az jo dolgot, elis vegezi, mind az Ur Jesusnac napjaig. *Phil. 1. v. 6.* Ismeg, Isten az a ki tibennetec cselekefisczt, mind hogy akarjatoc, mind hogy véghez vigyétec az ő jo kedve kerint. *Phil. 2. v. 13.*

Ahol az omban két dolgot köl esüncben vönnünc. Először hogy az ujjonnan sületettek az jonac válasszában es cselekedésben nem csak passivé hanem active cselekefisc nec. Mert indittatnac az Istenöl, hogy oc cselekedgyec az mit cseleköfisc nec. Mert sent Agoston igazan hozza azt elő, hogy az Isten mondati mi segittönknec,

D 4 nem

nem segittethetic peniglen meg, hanem csak az, aki valamit cselekedfic. Az Manicheusoc meg fos. yac vala az embert minden cselekedettül, és mint egy kővé avagy tőkévé refic vala. Masodfor, hogy az uyjonnan fülettettekben meg marad az gyarlosigkeit. Mert holott benünclekozzec az bün, és az uyjonnan fülettettekben az test tusakodgyec az lélec ellen mind életünk végig, nem tőkélletessen visic véghez minden módón az uyjonnan fülettettek az mit el kezdettenc volt. Meg bizonyosodnac ezec az sent Pál irasából, lásd *Rom. 7. Galat. 5.* Azert erőtlen az a mi szabad akarattunc az ő Adámnac mi bennünc mind életünknek határáig meg maradot fogyasztásáert, és velünc fülettett emberi rolottságert. Az ő ban holot az testnec erei és az ő embernec maradeki nem annira hathatóc, hogy tellyes éggel el olthassac az Léleknec munkálkodását, annak okáert az hivec szabadofaknac mondatnac, úgy mind az által, hogy meg őmerjéc gyarlosigkeit, és semmit ne dicleködgyenec az szabadakarattol. Mert mindenkoron meg kól tartatni az hiveknec szívökben az mit annifor mond sent Agoston az sent Pálból: Micsodád vagy on az mit nem vöttél? ha penig vötted mit diezködöl mint ha nem vötted volna? *1. Cor. 4. 5. 7.* Ide járul ez is, hogy nem mindgyart le-

ben

sen meg azá mitel rendöltünc volt. Mert az dolgoknac ki meneteli helhez tettenec az Istennec kezében: mellyért sent Pál kéri az Urat, hogy meg ferencsétitfe az ő utat: *Rom. 1. 5. 10.* azert csak ez okbolis erőtlen az Szabad akarar.

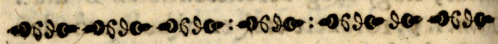
Vegezetre, senki nem tagadgya az külső dolgokban mind az uyjonnan fülettetteknek, s mind az uyjonnan nemfülettetteknek hogy nem volna szabad akarattyc. Mert az embernec ezen állapattya kőz az egyéb állatokkal, kiknél nem aláb való, hogy nemelleyeket akarjon nemelleyeket nem akarjon. Így, folhat az ember avagy halgathat, ki mehet az házból, avagy otthon maradhat. Jol lehet itt is az Istennec hatalmaságát meg kól gondolnunc, az mely cselekette, hogy Baláam oda nem mehetert az hová akarta. Sem Zachariás nem folhatot visit érvén az templombul, az mint akarta. *Num. 24. Luc. 1.*

Kárhoztattyc éz dologban az Manicheusokat, kic tagadgya hogy az jo embernec szabad akarattya ból lött volna kezdeti az gonofnac. Kárhoztattyc az Pelagiánusokatis, kic azt mondgya hogy az gonof embernec elegséges szabad akarattya vagon az paranczoltatot jónac meg cselekedésére. Mind az két félét meg hamiséttya az sent Irás, ki az elsőknec ezt mondgya: Teremté az Isten jóvá az embert. Az más

D 5

féléjek-

féléjének pedig így szól: Ha az Fiú titteket meg szabadít, bizonytal szabadoflak vattoc.
Joan. 8. v. 36.

X. R E R Z.

AZ ISTENNEC EL rendőleseről, és az szentec választásáról.

Az Isten örökül fogva el rendőlte avagy válfította Szabad akarattából és csupán való kegyelméből, minden emberi tekintet kivől, az Szentéket, kiket idvözíteni akar az Christusban, az Szent Pálnac a mondása szerint; Az Isten választot minket ő benne, minekelőtte föl vettene nec ez vilagnac fundamentomi. Eph. 1. v. 4. Es ísmeg: Az ki meg tartott minket, és hívott Szent hivattal: nem az mi cselekedetűnc szerint, de az ő kegyelme és végézése szerint, a mely adatot minékűnc az Jesus Christusban, örökidők nec előtte: meg nilitkozott pedig most az mi Urunc Jesus Christusnac meg jelenése által. 2. Tim. 1. v. 9. 10.

Azert nem ezköz nekől, jollehet nem valami érdeműnkert, hanem az Christusban

ban és az Christusért választott minket az Isten, úgy hog' az kic immár az Christusban oltattanac hit, által, ugyan az onoclegyenec az választattak is: meg vettettec pedig az kic az Christus kivől vadnac, az Szent Pál mondása szerint: Meg késercztetec magatokat, ha az hithen vattoc: ti magatokat meg proballyátoc, avagy nem esmérte ké magatokat, hogy az Jesus Christus tibennetec vagyon? hanem ha meg vettettec vattoc. 2. Cor. 13. v. 5. Vegezetre, választattac az szenteká Christusban, az Isten által bizonyos végre, mellyet meg ir az Szent Pál mondvan: választot minket ő benne, hogy lennenc Szentec és feyhetetlenec ő előtte Sereter által. Ki elrendőlt minket, kiket fiaivá fogadna, az Christus Jesus által, ő magában, az ő akarattá nac jó kedve szerint, az ő dicsőséges kegyelménec diczeretire. Eph. 1. v. 4. Es jollehet Isten tudgya kic legyenec ővei, és együt emléközert légyen az választattaknac kevés voltokrul, mindazáltal jól köll temelenűnc mindenec felől, és senkit vakmerőképpen nem illic sámlálnunc az meg vettettec köziben. Szent Pál bizonyára így szól: Hála kit adoc úgy mond, minnyajatokert (szól pediglen az egész Philippisbéli Ecclesiáról) hog' ti az Euangeliomnac tndományában résfesc vattoc, el hiven azt, hogy a ki el kezdette bennetec az jodolgot, el vezézi

gezi mind az Jesus Christusnac napjaig, mi-
képpen melto hogy en ilyen értelemben
legyec mindenitec felöl: *Phil. 1. v. 5. 6.* Es mi-
kor idvözitőnc kérdetnéc, ha kevesen
vadnake az kic idvözülne, nem feleli azt
az Christus, mondvan, kevesen vagy sokan
vadnac az idvözülendőc, avagy az el véfen-
dőc, de inkab intést tésén, hogy kiki igye-
közzéc bé menni az foros kapun: minha
mondaná; Nem ti dolgozotc ezekről nyug-
hatatlanol tudakoznotc, de inkab azon
igyeközni, hogy igaz uton mehessetec bé
mennyegben. *Luc. 13. v. 23.*

Annakokaért nem jóvallyuc némelly-
eknec hitetlen befédeket, kic ezt mond-
gyác: kevesen vadnac az válsztattac, és ho-
loten nem tudom ha azok közöt az keve-
sek közöt legyeké, kedvem szerint élec. Né-
mellyec így holnac: Ha el rendöltetem a-
vagy válsztattam az Istenöl, semmi meg
nem bánthat engemet az immár bizonyos-
san el rendölt idvösségben, akár mit czele-
kedgyemis. Ha peniglen az megvertetec
közzül valo vagyoc, nem segít meg enge-
met avagy az hit, avagy az penitencia: holot
az Istenec végezése meg nem változhat:
haszontalanoc azért minden tanuságoc és
intésec. Mert ezec ellen harczol az szent
Pál: Szüic seg az Ur szolgájának az tanittásá-
alkolmatosnac lenni, és olynac ki alázatol-
sággal

sággal tancsa azokat az kic ellenköző ér-
telemben vadnac, ha valamikor az Istenad-
gya azoknac hogy megtrévén meg esmer-
jék az igazságot, és meg szabadulyan az ör-
dögneotőréből, kitől fogva tartatnac az ő
elméjekben. De még h szent Agostonis azt
mutattya meg, hogy mind az kettőt kől
predikallanni, á Szabad válsztatnac és el
rendőlesnec kegyelmétis, és az idvösséges
intéleket és tanuságokatis. *2. Tim. 2. v. 24. 25.*
August. de Bono persev. cap. 14. & consequentibus.

Karhoztattyc azért azokat, kic az Chri-
stus kivöl kérdic, ha öröküi fogva el válsz-
tattanake? és örököl fogva mit végezert ő
felölőc az Isten? Mert az Euangeliom pre-
dikallását kől halgatni, és annac kől hinni, és
kétségnékül valónac tartanni, ha his és az
Christusban les, válsztator vag. Mert az
Atya az ő el rendőlesénec ő rocke valo sen-
tenriajat (mint im cíac most az szent Palbol
elő hostram vala) az Christusban jelentette
meg minékünc. Mindeneknec előtte azért
tanittanni és ezt kől meg gondolni, az Atya
Istenec minem ő nagy beretere jelent meg
mi hozzanc az Christusban: azt kől halgat-
nunc mit hirdet mindennap minékünc az
Christus az Euangeliomban, miképpen hi-
jon és szóllyon: Jövetec en hozzam minnyá-
jann. Ugy berete Isten ez valagot. *Is meg:*
Nem akarja az Atya hogy eggis az kisedec
közzül

közzül el vessen. *Matth. 11. v. 28. Joan. 3. v. 16 Matth. 18. v. 14.* Az Christus legyen a zertükör, kiben az mi válfátunkat nez, zlic. Eleg nyilván valo és erős bizonságunc lefen, hog' mi ez életnek könyvében beirattatunc ha az Christuffal egyesöliunc, és ő igaz hit által mienk lefen s-mi öveilesiunc. Vigasztallyon minket az válfátásnac kesértetiben, melynél ha lehet veszedel mesb, hogy az Istenec igereti közönségafsec az hivesknek, hogy ő mondgya; kerjetez és el vesítez, minden az ki kér el vesit. *Luc. 11. v. 9. 10.* Es hogy az Istenec közönséges A nyafentegyházával imátkozzunc: Mi A tyánc ki vagy mennyegben: és hog' az kerztség által be oltattunc az Christus testében, és hogy gyákran ápláltatunc az Ecclesiában az ő testével és vérével az örök életre. Ezeckel meg erősítetven felelemmel és törtéggessel, az sánt Pálnac paranczolatya ferint, veghez vigyünc az mi idvösségünket.

Phil. 2.

XI. RESZ.

XI. R E S Z.

AZ, JESUS CHRISTUS
ról, igaz Istenről és emberről,
ez vilagnac eg' idvö-
zittőjéről.

His szü c továbbá és taníttyc, hog' az Hmi Urunc Jesus Christus Istenec fia öröcke el rendöltetett az Atyatul ez vilagnac meg váltojává: hisfiükis hogy ő fiületet nem csak mikor testet vött följaz fiuz Máriától, és nem csak ez világ teremtésenece lötte, de minden öröcke valóságnac előtte az Atyatul meg mondhatatlan képpen. Mert *Esaías* azt mondotta: Az ő nemzetségét kicsoda befelherné meg? *Esa. 53. v. 8.* Es *Micheas*: Es az ő kijövelele ő: öc időküül fogva. *Mich. 5. v. 2.* Mert *Szent János* azt mondotta az Euangeliomban: Kezdetben vala az Ige, és az Ige Istennél vala, és Isten vala az Ige. *Joan. 1. v. 1.* Az Fiu azért Istensége ferint egyenlő egyállatu az Atyával, igaz Isten, nem nevezet ferint, sem fogadas ferint, avagy valami méltoztatásbul, de állat ferint s természet ferint, az mint *Szent János* isme-glen

glen mondor: Ez az igaz Isten, és az örök élet. *1. Joan. 5. v. 20.* Es *szent Pál* azt mondgya: Az Fiut rendölte mindeneknek örökösévé, ki által teremte ez világotis: ugyan ő az ő dicsőségségének fényesége, és az ő állattyanac ki meczet billege, viselvén mindeneket az ő hatalmának befödével. *Heb. 1. v. 2.* Mert az Euangeliomban ő magais ezt mondotta az Ur: Atyam, dicsőicz meg engemet azzal az dicsőséggel mely volt te nálad, minekelötte ez világ volna: *Joh. 17. v. 5.* Megis vagyon irva együtt az Euangeliomban, hogy az Sidoc keresic vala meg ölni az Jéfust, hogy az Istent Atyának mondotta vala, egyen lövé tévén magát az Istenhez. *Joan. 5. v. 18.* Utállyc azért Attiusnac és minden Arranusoknak az Istennek Fia ellen valo hitetlen tudományokat, és leg főbben Spániol Servérus Mihálnac és mindé ő követőinek káromlásokat, mellyeket az Istennek fia ellen ő altaloc az ördög pokolbol hozor ki, és ez világon vakmerőkeppen és hitelenöl elhintett.

Ugyán azon örök Istennek öröckévaló fiat hűsücs és tanittyc hogy embernek fiavás lött, Abrahámnac és Davidnac magvából, nem ferfiui közősülesből, mint Ebion mondotta, de fogantatott úfán az sent Lélektül, és született az mindenkoron Szüz Mariától, az mint fogalmatossan megh irja

minekünc

minekünc az Euangeliomnac historiája. *Szent Pál* így szól: Nem vötte föl az Angyaloknak természettyeket, de az Abrahámnac magvát vötte föl: *Heb. 2. v. 16.* Es *szent János*: Az ki nem vallya hogy az Jesus Christus el jött az testben, nincz az Istentől. *1. Joan. 4. v. 2.* Az Christusnac teste azért sem tündér nem volt, sem az égbül nem hoztatott, mint Valéntius és Marcion álmodztac. Továbbá, lölke az mi Uruc Jesus Christusnac nem érzekenség és okosság neköl valo volt, mint Apollinarius értette, teste sem volt lélecnélkül, mint Eunomius tanitor, de az ő lölke okosságával és teste, érzekenségével volt, mely érzekenséggel tal szenvedésének idein igaz fydalmakatis szenvedett, miképpen ő magais bizonította és mondotta: Szomoru az en lölköm mind halálig: Es, Az en lölköm megháborodott. *Matth. 26. v. 38. Joan. 12. v. 27.*

Vallyuc azért, hogy ugyan azon és egy mi Uruc Jesus Christusban két természet legyen, Isteni és emberi, és ez két természeteket úgy mongyuc öfve förköztetteknek avagy egyesítettteknek lenni, hogy sem semmive nem löttene, sem öfve nem zavartanac, sem öfve nem elegyettene, de inkább az természeteknek tulaydonsági éppen megmaradván, egy személyben egyesültenec avagy öfve förköztettene, úgy hogy egy

E Ur

Ur Christust tiszólljunc, nem kettót, mondom, eg' igaz Istent és embert, az Isteni természetet érint az Atyával, az emberi természetet érint pedig mivelünc embereckel egy allatnat, és mindenben hasonlót, az bünkivölő *Hebr. 4. v. 15.* Mert minthogy az Nestorius tudományát, ki az egy Christusból kettót csinált, és az főmélnecc egyesülését elrontotta, utálljuc: azonkeppen Eutycheznec és az Monothelitáknac avagy Monophysicufoknac kábaságokat, mely az emberi természetet tulaydonságát rontotta, tellyeséggel átkozzuc. Azért semmi képpen nem taníttjuc, hogy az Christusban az Isteni természetet szenvedett volna, avagy hogy az Christus emberi természetet érint még ez vilagon volna, sokkal inkább hogy mindenőt volna. Mert némis értjuc, némis taníttjuc, hogy az Christus testének igaz volta az meg dicőités után vagy meg fiútt volna, avagy Istenné let volna, és ugy tette volna Istenné, hogy az ő tulaydonságát, az mi az testre és lélekre nez, le tette volna, és tellyeséggel Isteni természetté vált volna, és csak egy állattá lótt volna. s azért az Svenkfeldiúfnac és hasonló fosaporítottoknac modnékül és értelem nélkül való homályos és magockal nem egyező vetekedéseket, semmi képpen nem jóvallyuc, s be sem vessjuc, s nemis vagyunc Svenkfeldinúfnoc.

Továbbá

Továbbá híffjuc hogy az mi Urunc Jesus Christus valóban szenvedett és megholt mi erettjunc, mint *szent Péter* fől, testben. *1. Pet. 4. v. 1.* Ut álljuc az Jacobitáknac és az Törököknecc hiteden tevelgeseket, ki csi dalmazzác az Urnac szenvedését. Azonban vallyuc hogy az dicőiségnec Ura fessittetett meg mi erettjunc, mint fől az *szent Pál*, *1. Cor. 2. v. 8.* mert az tulaydonságoknac közlesét, mely az irasból vétetett, és mind az regifegtől az *szent írás* nac heleinecc külösképpen való ellenközesinecc magyarázattyában meg tartatot, *szentül* és bücsüléstessen bé vessjuc meg tartjuc.

Híffjuc és taníttjuc, hogy ugyan azon mi Urunc Jesus Christus az ő igaz testével, melybé fől fessittetett és megholt vala, halottaitól fől rámadot, és nem más testet ramasztot fől az eltemetteter helyet, sem lölköt nem vót fől az test helyet, de meg tartotta az testnec igaz voltat. Annakokaert mikor az ő tanítváni alirannac hogy őc lölköt látánac az segeknecc és sebeknecc heleivel meg jedzetteret kezeit és labait meg mutatá nekic, és monda: Lássátoc meg az en kezeit és lábaimat, mert En vagyoc. Tapogassátoc meg engemet, és lássátoc meg, mert az leleknec husa és czontya mincisen, a mint láttyatoc hogy ennekem vagyoc. *Luc. 24. v. 39.*

E 2

Ugyan

Ugyan azon ő testében híffüic hogy az mi Urunc Jesus Christus föl ment minden látható egec föliben, az fölő égben, az Istennec és bodogoknac helében, az Atya Istennec jobbjára, mely jollehet az dicsősség-nec és fölsegnec egyenlő egyéségetis jedzi, mindazáltal vétetibizonyos helértis, melyről fölott az Ur az Euangeliomban mondvan, hogy ő el megyen és minekünc helt keffit. *Joan. 14. v. 3.* De fent Péteris igy föl: Szükség az Christusnac befogattani az egeküül, mindeneknac helyére állatásanac iedjég. *Act. 3. v. 21.* Ez egekből jön peniglen elugya ő az iteletre, akkor, mikoron az vétkekben való éles nagy léfen ez vilagon, és az Antichristus meg vesteretvén az igaz tudomant hamis tisztelettel és hitetlenség-ekkel mindeneket bé tölt, és vérrel tüzzel az Anyaszentegyházat kegyetlenöl meg rontya. El jön peniglen az Christus meg szabaddittanni az őveit, és eltörleenni el jövetelével az Antichristust, és meg itelni az eleveket és holtakat. Mert föl tamadnac az hallottac, és az kic azon napon élőc lefnec egy szempillantásbá meg változtatnac (mely napot semmi teremtet alatt nem tud) és minden hivec eleiben ragattatnac az Christusnac az egekbe, hogy onnan bé mennyec nec az bodog helékre veheterlen életre. *Act. hitetlenec peniglen pokolban mennec*

ördögöckel, az sötetlegekre, hogy mind ő-röké égienec, és az kinokbul soha meg ne me-nekedgyenec. *Act. 17. 31. 1. Theff. 4. v. 17. Marc. 13. v. 32. 1. Cor. 15. Matth. 25.*

Kárhoztattyuc azért mind azokat kic tagadgyac az testnec igaz föl tamadát, avagy az kic nem igazan értnecaz meg dicsőült testeküül (mint az Joannes Jerosolymitanus, ki ellen irt fent Jeronymus) kárhoztattyuc az okatis kic azt vallottac hogy mind az ördögök és minden hitetlenec valahaid vözülne, és bünteteseknec vége lefen. Mert nyilván mondotta ezt az Christus: az ő tuzóc soha meg nem alufic, és az ő fergec meg nem hal. *Marc. 9. v. 49.* Kárhoztatunc továbbá minden Sido álmaikat, hogy az itelet napelöt arany idő lefen ez földön, és hogy az hivecez vilagnac orságit el foglalván meggyőzic az ő hitetlen ellensegeket. Mert az Euangeliombéli igazság és az Apostali tudomany sockal külomber befel. *2. Theff. 2. Tim. 2. Matth. 24. és 25. Luc. 18.*

Továbbá az mi Urunc Jesus Christus az ő fenvedéivel és halálával és mind azokkal mellyeket el jövetelével fenvedet, meg engedtelte minden hiveihez az mennyei Atyát, az bünt el vótte, az halált meg erőtele-nitötte ez karhozator és poklot el rontotta, és az ő hallottaiból való föl tamadásával, az életet és halhatatlanságot meg hozta és he-

lere állatta. Mert ő az mi igazságunc, életűnc és föl tamadásunc, ismeg tellyeségűnc, és minden hiveknec mentsegec, idvőssegec és beufeges elegsegec. Mert így föl az szent Pál: Ugy teczet az Aryánac, hogy ő benne lakjeg minden tellyesfeg: és, ő benne lette-tectök elletessacké. *Coloss. 1. v. 19. 2. v. 10.*

Mert tanittyc és hiffiuc hogy az mi Urunc Jesus Christus legyen egyedöl és örökke valo megtartója az emberi nemzetec, sőt mind ez egefi vilagnac, kiben hit által tartattanac meg valakic az törveny alatt, és az Euangeliom alatt idvözültenec, és valakic még ez vilag vegeig idvözülendöc. Mert az Cbristus azt mondgya az Euangeliomban: Az kibé nem megyen az kapun az juhoknac aklában, de masunnan hágbé, az lopo és tolvay. En vagyoc aytaja az juhoknac. *Joh. 10. v. 1. 8.* Abraham latta az en naromat és örült rayta. *Joan. 8. v. 5.* De sient Péteris így föl: Nincsen egyebben senkiben idvőség hanem csak az Christusban. *Act. 4. v. 12* nemis adatot mas nél az ég alat az emberek közöt, mely által köllenne meg tartatnunc. Hiffiuc azért hogy az mi Urunc Jesus Christus által idvözülünec, miképpen az mi Aryainkis. *Act. 15. v. 11.* Mert sient Pális azt mondgya: Minden mi Aryainc azon lólkicé elc ittéc, és azon lólkicé italt ittéc, mert isznac vala az ötöt követöló lólkicé köfiklából.

az köfikla peniglen vala az Christus. *1. Cor. 10. v. 3. 4.* Eritöl olvassuchogy sient Janos mondotta, hogy meg öletteert vilag kezdetitöl fogva. *Apoc. 13. v. 8.* Es kö: öztöló s: Janosis bizonirtya, hogy az Christus az istennec báránya, ki elvefi é vilagnac büneit. *Joan. 1. v. 36.* Azert tellyes fivel vallyuc és tanittyc, hogy az Christus Jesus legyen egyedöl ez valagnac meg váltoja és idvözittöje, ki állya és főpapja, amaz igaz f varatatott Messias, mondom, amaz sient, áldot, kit az törvenbéli példazatoc és profetáknac jövendöléfec példaztanac és igertenec. Az isten peniglen be tellyesítette és elküldötte minekünc, ughogy mást immar várnunc nem köl. Es czac ez kívántatic immar, hogy minyajen minden dicözseget az Christusbac adgyunc, ő benne hidgyünc, és ő benne egyedöl nyugodgyunc meg, minden egyeb életünknek bizodalmit meg vetven és meg utálvan. Mert ki estenec az istennec kegyelméből, és az Christust magoknac hasontalanná töttec, valakic idvőssegeket más dolgban keresic az egy Christus kivól. *Gal. 5. v. 4.*

Es hogy rövideden mongyuc meg ez dologra tartozo soc dolgokat, valamellyec az mi Urunc Jesus Christusbac meg testes öleferél vegeztettenec az sient iásból, és be foglaltattanac az első és fő negy Synatok-

nac vallásokban és erelmekben, mint a Nicea, Constantinópoli, Ephesumi, és Chalcedonumbeli Synatokban, az fent Athanasiusnac vallásával együüt, és mind ezekhez hasonlo vallásokban, hissiüc igazsível, és vallyuc szabad foyalatkozvan minden ellenközöket ezzel; Es igy meg tart yuc az keresztényeni tellyes és közensleges hitöt: tudván azt hogy az megnevezet vallásokban semmi nem foglaltatott be, mely nem egyezne az Istenneceigejével, és tellyesfleggel nem fogálna az hitnecristian

valo magyarázat-

tyara.

XII. RESZ.

XII. R E S Z.

AZ ISTENNEC

törvényéről.

TANITTYUC hogy az Istennece törvénye mutattya meg minékünc az Isten akarattya, mit kíványon mi tölunc fmit nem, mi legyen az jó és igaz, fmi az gonof és hamis. Azért vallyuc hogy jó és fent az törvény. Ez pedig elsőben irattatott az Istennece uyjaval az embersknece fivökben, és hivattatic Terméset törvényenec, az utan pedig irattatott Moses ket kö tabljára, és az Mosesnece könyveiben bevebben meg magyaráztatott. Vilagosb értelemert oftyuc el három felé; az Eikölczöc törvényere, mel' be foglaltatic az ket táblan valo tizparancsolatokban, mellyec az Moses könyveiben meg magyaráztatannac; Is meg az cezremónias törvényekre, meli fol az egyházi rend tartásokrul és Isteni tiszteletü: és az polgári törvényekre, melly az polgári és házi rend tartásról fol.

Hissiüc hogy az Istennece törvénye tellyesfleggel életünkben adgya az Istennece min-

E s den

den akarattját és minden bükkéges parancsolattját, mellyec az életnek minden részére illendőc. Mert az Ur semmikeppen nem tiltotta volna meg, hogy ez törvényhez semmit ne adgyanac se el ne vegyenec abbul: *Deut. 4. 2.* nem parancsolta volna meg, hogy egyenessen járjunc abban, és hogy se balra se jobbra attol el ne hajollyunc. *Deut. 12. 32.*

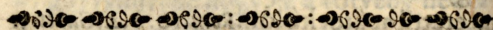
Azt tanittyc hogy ez a törvény nem adattatott az embereknek a végre, hogy annac meg tartásából igazítatnanc meg, de hogy annac mutatásából, gyarlóságunkat inkab, az bünt, és kárhozatunkat esmerjuc meg, és erőnc felől kételkedvén terjünc hit által az Christushoz. Mert nilvan mondgya *Sent Pál: A törvény haragot szerez: Es, az törvény által vagyon az bűnnec esmereti. Rom. 4. 15. Rom. 3. 20.* Mert ha arra adattatott volna az törvény mely meg eleveníthetne, bizonyára az törvenbül volna az igazsag de rekeszett az irás (tudniillic az törvennec irása) mindenekez az bűn alá, hogy az igeret az Jესusban való hit által adattatnec az híveknek. Annakoart az törvény volt kézen vezérő mesterünc az Christusra, hogy az hitből meg igazítatnanc. *Gal. 3. 21. 22. 24.* Nemis tehetet eleget sem tehet egy testis az Isten törvényének, és azt benem tölthettyünc az mi testünkben való

rom.

romlotfagert, mely mi bennünc mind hol-tunc napjaig vagyon és meg marad. Mert ismeg így szól *Sent Pál: Az mi a törvennec lehetetlen vala, ugymond, mivelhog' erőtelen vala az testnec miatta, az Isten az önön fiat el bocsátvan az bűnös testnec hasonlatosságában a bűnert, a bünt kárhozattaz ő testben. Rom. 8. 3.* Azért az Christus az törvennec vége és betöltője, ki mint hogy el vőtte az törvennec ákat, mikoron mi erettünc átocká lón. *Rom. 10. 4. Galat. 3. 13.* azonkeppen közli minekünc hit által az ü be tellyesítéét, és minekünc tulaydonnítottá az ő igazsága és engedelmsége.

Anniban azért az Istenec törvénye el vétetett a meniben minket nem kárhoztat, sem haragot mi bennünc nem cselekköfic mert kegyelem alatt es né az törvény alatt vagyunc. Ezen kivől betöltötte az Christus a törvenbeli loc példázatokat. Az árnyekokis meg büntenec a test el jöven, úgy hogy imar az Christban mind igazsagunc s mind tellyességünc legyen. Mindazáltal nem vettyünc meg a törvéc, mert meg emlekezünc a Christus beszederől, ki így szól: Nem jötem az törvéc és az Profetákat föl bontanni, de betöltenni. *Matth. 5. 17.* Tudgyuc hogy az törvény mutattya meg minekünc a jogagos dolgoknac és vetkeknek formáját. Tudgyuc hogy az törvennec irása, ha az Euangeliom

geliom által magyaráztatic meg, haſnos az Eccleſiának, és azértis nem kól ki irtanni annak olvasá át az Eccleſiából. Mert noha földelleg földerett volt be az Moſes orczaja, mindazáltal az ſent Pál azt mondgya, hogy az a földel el vétetett és törülteter az Chriſtus által. Kérhoztattyc mind azokat, melyeket az regi és Uyeretnekec tanítottanac az Iſtennec törvénye ellen.

XIII. R E R Z.

AZ JESUS CHRISTUS

*Euangeliomarul, is meg: az
igeretekről, az lelekről
és bötüről.*

Az Euangeliom ugyvagon ellenébe vettetic az törvénnec: mert az törvény haragot munkálocic, és átkot hirdet. Az Euangeliom pedig kegyelmet és aldaſt hirdet. Es ſent János is azt mondgya: Az törvény Moſes által adattatot, az kegyelem és igaffag az Chriſtus által lótt. *Joan. 1. v. 17.* mindazáltal bizonyos hogy azoc az kic az törvény elöt és alatta voltanac, nem tellyefséggel voltanac Euangeliom nélkül. Mert volt

volt azoknal az Euangeliomnac fő igereti, minem öec ezec: A ſoniallatnac magva ronrya meg az kigyonac fejét. *Gen. 3. v. 15.* Az te magodban ádatnac meg minden nemzer ségec. *Gen. 22. v. 18.* Nem vétetic el az kirali palcza Judabol, mig el nem jó az Siloh, *Gen. 49. v. 10.* Profetat tamaſt az Iſten az te atyadſiai közzül, azt halgaſátoc. *Deut. 18. v. 15.*

Es azértis jól tudgyuc, hogy két féle igere teknecec neime jelentetenecec volt az atyák nac, mint minekünkis: mert nemelleyec jelen valo dolgokra avagy ez földiekre tartoztanac, minem öc voltanac az Canaán földeről, és az gyözödelmekről valo igere tece: az minem öc moſtis vadnac á teſti kenye ről: nemelleyec pedig mind ackot ſ mind moſt az mennyei öröcke valo dolgokra néznece, ugy mint Iſtennec kegyelmére, az bünböcſanattyára és öröc életre az Jeſus Chriſtusban valo hit által. Volt pediglen az regieknece nem cſac külső ſ földi, de még lö ki és mennyei igeretekis az Chriſtusban. Mert ſent Péter az mondgya, hogy az idvöllegrül tudkozoztanac és kerdeſköttenece az Profetac, á kic az mi reanc követközendö kegyelem felöl jövendöl löttenece. *1. Pet. 1. v. 10.* Melyről az ſent Pál is így ſol: az Iſtennec Euangelioma az elöt meg igeretett az Iſtennec Profetái által az ſen-

ſent Irásban. Rom. 1. v. 2. Innen azért kité-
zik hogy nem voltanc tellyeffeggel az re-
giec minden Euangeliom nélkül.

Es noha eckepen az mi Atyainknac volt
az Profetac irásiban Euangeliomoc, melly
által idvősegeketis nyertéc hit által az
Christusban, mindazáltal tulaydon jedzel-
ben az Euangeliom mondatc vig és bodog
izenetnec, mellyel először az kőöz:ólo Ján-
nos által, vegte az Apostoloc és utannoc kő-
vetkőzőc által predicaltatott ez vilagnac,
hogy az Isten immár betelleyfitotte az mit
ez vilag kezdetitől fogva igert, és el bocfata-
ta ső: ajandekozta nekünc az ő egyyetlen
egy fiat, és ebben az Aryaval valo meg en-
gezteltetést, bűnnec bocfanattyát, minden
tellyeséget, és ötőc eletet. Az négy Euan-
gelistakul irt historia azért, mely meg ma-
gyarazza mimódon lőttene meg és tölte-
nec be az oc az Christus által, mellyeket ta-
nitot és cfelekődő az Christus, és hogy ő
benne legyen az hiveknec minden tellyes-
ségec, igazán mondatc Euangeliomnac. Is-
meg az Apostali predicallas és Irás, mely-
ben minekünc meg jelentic az Apostoloc,
mikeppen adattatott minekünc az Fiu az
Aryatul: Ismeg ebben minden eletünkre
fidvősegünkre nező dolgoc, igazán mon-
datc Euangeliomi tudomannac, ugy hogy
még mostis az ő t. stafagaban meg tarcsa ez
jelen nevezet. Ugyan

Ugyan ezen Euangeliomi predikallas
neveztetec az ſent Paltulléleknec, és az lé-
leknec ſolgalattyánac, azért hogy hathato
legyen hit által az hiveknec fűlőkben sőt
ſívőkben az ſent Léleknec vilagofittása ál-
tal. 2. Cor. 3. v. 6. és v. 8. Mert az bōü, melly
az Léleknec ellenébe vettetic, jegyez ugy
vagyon minden külső dolgot, de főkeppen
jedzi az törvénbéli tudomant, Lélec és hit
nekől az nem elő hittel hívők nec ſívők-
ben haragot munkalkodvan és bünt indit-
van. Melyre neze halalnac ſolgalattyana-
kis neveztetec az ſent Paltul: 2. Cor. 3. v. 9.
Mert ide tartozic azon ſent Pálnac monda-
sa: az bōü meg ő, de az Lélec meg éleſt: u-
gyan ott v. 6. Es az hamis Profetakis hirde-
tic vala az törvennyel őſve kevert Euan-
geliomot meg veſtegetvén, mintha az Chri-
stus az törvenny nekől nem tarhatna meg.
Az minemők nec mondatnac lenni az E-
bionitac, kic ſármaztac az Ebion eretnek-
től, és az Nazareufoc, kiket regenten Mi-
neufoknakis hittanac. Kiket mi mindnya-
jan karhoztatunc, kic tiftan hirdettyuc az
Euangeliomot, tanitvan hogy cſk az lélec
által, és nem az törveny által igazittatnac
meg az hivec. Mely dologrul maydan az
meg igazulafurul valo ſonkban bévebben
emlekeziunc.

Es noha az Euangeliomnac tudoman-
nya

nya ösve vettetven az Phariseusos törve-
nyénc tudomannyaval, lattatott uynac
lenni, mikor előbör predicaltatnéc az
Christustol, melyet Jeremiafis meg jöven-
dölt az ny testamentomrol, mindazáltal ve-
lobá nem csac reghi vala, és mostis reghi tu-
domany (noha mostis uynac mondatic az
papistaktul, ha ösve vettetec az ő tölöcbe
vött tudomannyal) és ez vilagon minden-
nélregieb. Mert az Isten ő öktül fogva el-
rendölte ez világot meg tartanni az Chri-
stus által, és ez az ő rendölését és öröktül
fogva valo tanácsát meg nyilatkoztatta ez
vilagnac az Euangeliom által. 2. Tim. 1. 5. 10.
Honnan ki tezcic, hogy az Euangeliomi tu-
domány és vallás regieb minden tudoma-
nyoknal valamellyec eleitől fogva, volta-
nac és lesnec. Honnan mind azokat rutol
revelyegni mondgyuc, sőt meltatlanol fo-
lanni az Istenec öröcke valo tanácsáról, az
kic az Euangeliomi tudománt és vallást mi-
nap rámadotnac. és Költ nec mondgyac len-
ni, és csac egynehány estendői hitnec. Ki-
kre illic az Esaiasfnac amaz mondása: Jai az
kic az jöt gonofnec mondgyac és az gonofn-
jónac, kic az sötetfeget vilagossággá válto-
tattyac, és az villagosságot sötettséggé, az ke-
serüédesnec és az édesit keserüenec-
mondgyac. Esa. 5.

5. 20

XIV. RESZ.

XIV. RESZ.

AZ PENITENTIAROL
és az embernec meg
téréseröl.

AZ Euangeliom mellé főköfötett tu-
domany az penitentia avagy bünbá-
nas. Mert ezt monda az Uraz Euangeliom-
ban: Szükség az én nevemben predicaltat-
ni az penitentiánac és bünec bocfanattyá-
nac minden nemzetsegeck közőt. Luc. 24. 47.
Az penicencian penig ertyc az elmé-
nec a bünös emberben valo meg téréset,
mely az Euangeliomnac és sent Lelek nec
általa indittatott, és igaz hittel vétetett, mel-
lyel az bünös ember mindgyárt az ő rom-
landóságát és minden büneit, mellyeket
vádol az Istenec igeje, meg esmeri, és azo-
krul sive serint bánkodic, és azokat az Isten
előtt nem csac meg sirattya, és nyilvan meg
vallya nagy pirulással, de még bosonkodál-
salis utallya, gondolkodvan immar sörgal-
matossán az meg jobbulas felől, és az ártat-
lanságnac s joglagos dolgoknac büntelen
valo igyeközeti felől, mellyekben magác
egés életében sentül gyakorlya. Es ez u-
gyan

F

gyan az igaz penitencia, tudni illik az Istenhez és minden johoz való tökéletes térés, az ördögtől peniglen és minden gonosztól való serény elfordulás. Nyilván mondgyuc peniglen, hogy ez a penitencia csupán az Istenre ajándék, és nem az mi erőknek cselekedete. Mert az fent Palparancsollya, hogy az hiü tanitto forgalmatossan tanitcsa az igazsággal ellenközöket, hogy valaha az Isten adgya azoknac hogy térvén meg emmerjcc az igazságot, 2. Tim. 2. v. 25. Amaz Euangeliombeli bünö's afoniállat, melly könyhullatásával öntözi vala az Urnac labait, és Peteris, keserveffen siratvan az ő Urnac megtagadafat, Luc. 7. v. 38. Luc. 22. v. 62. Nyilván megmurattyac, minem öneköl lenny az penitencia tartó fűnec, hogy valoban sirassa az cselekedett bünöket. De amaz tekozlo fiuis, Luc. 15. és amaz Euangeliombeli Publicanus is ki az Phariseussal öfvevetett igen illendő peldat hattanac minekünc az Istennec büneinknek megvallasában. Az tekozlo fiu mondgya vala: Atyam, verkeztem az égh ellen, f-te ellened, immar nem vagyoc melto hogy hivaltam te fiadnac, tegy olyanná mint egyet az te béréfid közzül. Az Publicanus penig nem meri vala az égre főmeit föl emelnie, térvén az ő mellyét ezt mondgya vala: Istenem kegyelmes legy ennekem bünö'snek.

Luc.

Luc. 18. v. 13. f-nemis kétölködünc hogy öckegeyelemben be nem vétettenc volna. Mert fent Janos Apostal így szól: Ha megvallyuc büneinket, hiü és igaz az Isten, hogy meg bociássa minekünc az mi büneinket, és meg tisztíson minket minden álnokjágrul. Ha azt mondangyuc hogy nem verkezünc, hazugga tessücc ötet, és az ő befede nincsen mi beünc. 1. Joan. 1. v. 9.

Hűsücc peniglen ez valóságos vallás tétel, mely egyedül az Isten előtt leffen, vagy kivalkeppen az bünö's és Isten közöt avagy nyilván az templomban, ahol az bünö'nek közönséges vallás tétele leffen, elegetdönec lenni, nemis fiükséges hogy valaki az bünec meg bocsánattyaert büneit megvallya az papnac sugva füleiben, hogy visont kéznec réavetésével hallyon ő töle oldozást, azért, mert ez dolognac sohol sem parancsolattya sem peldája nincsen az fent írásban. David protestál ezt mondvan: Az en vétkemet teneked tuttodra adtam, és az en hamisságotat el nemröyöttem. Mondottam, meg valom en ellenem az Urnac az en alnokságomat, és te meg bociátod az en büneimnek hitötleniségét. Psal. 32. v. 5. 6. De meg Urunkis tanitvan minket ima kozni, és ílimeg meg vallani büneinket ezt mondá: Mi atyanc ki vagy mennyegben, bocsásd meg az mi büneinket. Szük seg azért hogy

F 2

meg

meg vallyucz mibüeneinket á mi Atyánk-
nac Istenünknek, és az mi felebarátunkal,
ha ötet meg bantottuc, meg bekéllyünc.
Melly meg vallanac neméről föl az Szent
Jakab Apostal: Vallyatoc meg, ugymond,
eggitec az mástoknac á ti büeneitöket. *Jakab.*
5. 61. Ha peniglen valaki büeneinc tethe-
miatt és veszedelmes keferteti miat meg
nyomattatvaó kiván tanácsot, intest és vi-
gaztalást külön avagy az egyházi foglárul,
avagy más atyafiutól, ki az Úrnactörvénye-
ben tudos, jóvallyuc. Míképpen amaz kö-
zönseges és nyilván való vallás: tetelt az bü-
nokról az templomokban és szentgyüleke-
zetekben (küöl öda föl is folottunc) ug-
mint melly az Szent Irással egygez, fölötte
igen jóvallyuc.

○ Az Isten orfaganac kulcsairól, mellyeket
á Christus adott az Apostaloknac, sok á cfo-
da dolgokat befelnecc, és azokból csinálnac
fegyvert, kopjart, királi pálczát, cöronat, és
az nagy orfágokon só: tetsten és lölkön va-
lo hatalmat. Mi eggyügyüképpen itelvénc
az Úrnac igéje szerint, azt mondgyuc, hogy
minden törvén szerint hivatott tanítottok-
nac legyen kulcsoc, avagy az kulcsocok
való élest gyakorolhattyc, mikoron hirde-
tic az Euangeliomot, az az, az ő hyüségke-
bizattatot nepet tanittyac, intic, vigasztal-
lyac s feddic, és az fgyelemben meg tan-
tyac.

tyac. Mert igit nittyac meg az mennyeknek
orfágát az engedelmeffeknek, és az enge-
detlenecknek be tesic. Ez kulcsokat igéré
Christus á tanitványoknac, *Matth. 16. 5. 19.*
és beis tellyefitté, *Joan. 20. 5. 22. Luc. 24.*
5. 47. mikoron elküldé az tanitványokat,
és parancsolá hogy az Euangeliomot predi-
callyac ez feles világon, és az bünöket meg
bocsásác. Szent Pal azt mondyá, hogy az
Ur az tanítottoknac arra az bekeltetésnek
foglatatytat, *2. Cor. 5. 5. 18. 19.* és az minemő
légyen mindgyart meg magyarázza, és ne-
vezi meg békélleffec igéjének avagy tudom-
mannyanac. Es még világossabban azon ő
mondását meg magyarázvan, mondyá,
hogy az Christusnac foglái Christus neve-
ben követségben járnac, mintha az Isten
önön maga az foglác által intenne az ne-
peket, hogy meg be kellenenec az Istennel,
tudni illic az hiüseges engedelmeffeg által.
Az kulcsokkal elnecc azért mikor az hitre és
penitenciará intnecc: igit engé felnecc meg
óc az Istennel: igit bocsattyc meg az bü-
nöket: igit nittyac meg az Istennec orfágát,
és az hiveket be vesic: sokat külömbözvénc
azoktul, kik felöl igit folott az Christus az
Euangeliomban: jai tinekrectörventudoc,
mert el vöttétec az tudomannac kulcsar,
magatocbe nem mentetec, és azokat kik be-
akartac menni tiltottatoc. *Luc. 11. 5. 52.* Va-

loságossan és hathato keppen oldoznac az ő ért az tanított, mikor az Christus Euangeliomát, és abban az bűnöknek bocsánatyát, melly minden hívőknek igertetic, az mint hogy megis keresi ölköttene, predicallyát, és mindenekre kivalkeppen tartozni bizonyittya. Nemis itellyűc hogy ez oldozas ennivel hathatob legyen, hogy valakinek, füleben avagy fejére sugattatic kivalkeppen. Mindazáltal itellyűc hogy forgalmatossan hirdetniűc kől az embereknek az bűnnek bocsánatyát, az Christus véteben, és intenniűc, hogy ő rejajoc tartozze az bűnnek bocsánattya.

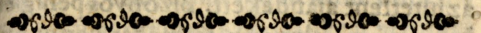
Továbbá mely vigyázoknac és gyorsaknac kől lenni az penitencia tartoknac az uylétnec igyeközetiben, és az ő embernek foyogatásabá szaz uynac élefsítésében, meg tanitnac minket az Euangeliombeli példac. Mert az Ur annac az guttaütörtne, kit midőn meg gyogitor volna, monda: Imé meg gyogyultal, ez urá ne vé közzel, hogy valamikeppé gonosbul ne legyédolgod. *Joan. 5. v. 14.* Az meg ment parazna a szonnac ugyan ő monda: Menyel, és többé ne vé kezze. *Joan. 8. v. 11.* Mely szókkal ugyan nem azta: kará jelentenni, hogy lehetetlen volna hogy az ember valamikor ne vé kezze, miglen ez testben él, de az vigyázást és forgalmatos igyeközetet ajánlya, hogy minden módon

módon igyeközzűnc és könyörgeseckel kérjűc az Istenről, hogy véteben ne esűnc, mellyekből úgy mint föltamattűnc, és meg ne gyözettesűnc az testül, világul, és ördögtől. Az sarzoltato Zacheus az Urul kegyelemben vétetven kialtya az Euangeliomban: Ime Uram felét az en jószágomnac adom az segenyeknek, és ha valakit álnokul meg csáltam, ne gy annit adoc é ette. Hasonlo képpen predicallyuc azért, hogy ez meg adás, irgalmassag és adakozas az igaz penitencia tartoknac süksögesse, és egyatallyában az szent Pálnac befédével intűnc mindeneket ezt mondvan: Ne uralkodgyéc az bűn az ti halando testetekben, hog' engedgyetec annac az ti kívánásaganc, neis állásatoc az titagaitokat hamissagnac fegyvere gyanant az bűnnek, de állásatoc ti magatokat Istennek, mint az halálbul meg elevenitetec, és az ti tagaitokat igazságnac fegyvere gyanant az Istennek. *Rom. 6. v. 12. 13.*

Annakokaért kárhoztattyuc az Euangeliom predicállásával nemely gonosbul előkneccsávokat, kic ezt mondgyac: könyű az Istenhez való meg tétés. Az Christus minden bűnöket el tűsítot könyű meg engedése az bűnnek: mit árt tehat az bűntétel? Nemis igen kől gondolni az penitencia tartással, &c. Az omban mindenkor tanittyc

hogy minden bűnösöknek menetelec vagy
 gyon az Istenhez, és hogy ezen Isten min-
 den bűnőket meg bocsáttya az hiveknec,
 az szent Léleccellen való bűn kivől: Kárhoz-
 tattyuc azért az regi ésuy Novatianusokat
 és Ca-harrusokat. Kárhoztattyuc ismeg az
 Pápánacaz penitenciarul való béres tudom-
 mányat, és az ókereskedése ellen, és ke-
 reskedő bucsuostafa ellen az szent Péter-
 nec iteletit hozzuclő: Az te pénzed te ve-
 led egyben veszen el, ki azt alitottad hogy
 az szent Lélec ajándeka szerezteic pénzel:
 nincsen neked részed semmi ez dologban,
 mert az te síved nem tista az Istennece-
 lőte. *Ath. 8. v. 20.* Nem javallyuc ismeg azo-
 katis, kic az ő elegteteleccel vélichogy e-
 legétehetnec az ő bűnőket. Mert tanit-
 ryuc, hogy az egy Christus halálával és fen-
 vedésével legyen minden bűnőket való e-
 legtétele és meg tisztulas. *Esa. 53. v. 5. 1. Cor. 1.
 v. 30.* Azomban mindazáltal, az mint előb-
 bis meg mondottuc, az testnec foytogatasa-
 tanitanni nem bűnünec meg. Ezt hozza te-
 süc mindazáltal, hogy ezt kevélyen az bü-
 nert való elegtétele gyanant nem hányuc
 Istennece előtt, de meg cselekedgyuc ala-
 zatoslan az Istennece fianac természetec
 ferint az Ulyengedelmesseget, halaadásnac
 okaért, az Istennece fianac halála és elegte-
 tele által meg nyert szabaduláért és tellye-
 séges elegtételeért.

XV. RESZ.

XV. RESZ.

AZ HIVEKNEC

valóságos meg igazu-
 lasfokrol.

MEg igazittanni az szent Pálnal, az meg
 igazittafrol való irásában, jegyez, ava-
 gyannit te fen, mint bünt meg bocsátanni,
 az büntől és büntetéstől föl szabadittanni,
 kegyelemben venni, és igaznac mondanni.
 Mert így szól az szent Pál: Isten az á kimeg
 igazit, kicoda az ki karhoztatna? *Rom. 8.
 v. 33.* Ellenben vettetnec meg igazittanni
 és karhoztatni. Es az Apostali cselekedé-
 tekrol irt könybennis így vagy on meg irva:
 Az Christus által hirdettetic tinektec bü-
 nösöknek bocsánattya: és mindenekből,
 az mellyekből az Moses törvénye által meg
 nem igazi tarhattatoc, Ez által, minden az
 ki hiszen meg igazol. *Ath. 13. v. 38.* Mert az
 törvenbennis és az Profetákban olvasucc:
 Ha pörtámadvalakic közöt, és törvenben
 kelnec, meg itellyec őket az birac, meg iga-
 zitfac az igazat és megh hamisítfac avagy
 karhoztatfac az hamisít: *Esa. 5. v. 23.* penig
 így szól: Jay azoknac az kic meg igazittya

F 5 az

az hitelent ajandekért. Bizonyos peniglen hogy mi mindnyajan terméket ferint bü-nösök és hitetlenec vagync, és az Istenec itelő fékielőt hamissacká és halálra melto-ká tétetünc, meg igazittatunc peniglen, az az, fősbabadittatunc az bünöktul és halal-tul az itelő Birotul, csác az egy Christus ke-gyelméből, és semmi érdemünkől avagy tekintetünkől. Mert mi lehet nyilvab az mit az fent Pal mond: Mindnyajan verköz-tenec és fukólkódnecc Istenec dicőssege-nelköl meg igazittatnac peniglen ingyen, az az, az ő kegyelme által, az valtság által, melly vagyon az Christus Jesusban. *Rom. 3. v. 23. 24.*

Mert az Christus ez világnac büneit ma-gára vötte és viselte, és az Isten igazságának élegetött. Az Atya Isten azért az egy fen-vedet és föl tamadot Christusért kegyelmes az mi büneinknec, és azokat nekünc nem tulaydonittya, tulaydonittya peniglen az Christus igazságát miencgyanánt: *2. Cor. 5. v. 19. Rom. 4. 5.* Ugy hogy legyünc immar nem csác meg tisztultac az bünöktül avagy fentec, de meg ajandekoztattakis az Chri-stusfnac igazságával, mégis oldoztattac az bünöktül, halaltul és karhozattol, igazac ve-gre és örökös az öröc eletnec. Tulaydon keppen solván azért, csác az Isten igazit miuket meg, és csác az Christufert igazit
meg

meg, nem tulaydonitvan nekünc bünein-ker, de tulaydonitvá az ő igazságát nekünc.

Holot peniglen mi ez meg igazittatnc ves-fünc nem valami cselekedetinc által, de az Isten irgalmasságában és az Christusban va-lo hit által: Anakokaért tanittyc és hisfünc az fent Pállal, hogy az büns ember csác az Christusban valo hit által igazittatic meg, nem az törvenből, avagy valami cseleke-detiből. Mert azt mondgya az fent Pal: Erőstittyc hogy hitből igazittatic meg az ember az törvennec cselekedeti nelköl: *Rom. 3. v. 28.* Is meg, ha Abraham megh iga-zittatott az cselekedetekből vagy on mivel dicsekedgyéc, de nem Isten előt: mert mit mond az irás: Hin Abraham Istenec és tu-laydonittatéc ő neki igazságára: *Rom. 4. v. 2. Gen. 15. v. 5.* De annac, ugy mond, az ki nem cselekefic, hisfen penig abban az ki az hitel-ent meg igazittya, tulaydonittatic az ő hici igazságára. *Es is meg:* Kegelemből tartattatoc meg, hitnec általa, és ez nem titöletec va-gyon, Istenec ajandeka: nem az cselekö-detekből, hgy senki ne dicseködgyc. *Eph. 2. v. 8.* Azért holot az hit meg kapcsollya az Christust mi igazságunkat, és tulaydonie mindene ker az Istenec Christusban valo kegyelménec, azért tulaydonittatic az meg igazulás az hitnec, főkeppen az Christusért, és nem azért hogy mi cselekedetünc. Mert
Istenec

Istennéc ajandeka. Továbbá hogy mi az Christust hittel véssünc, s oc fióval mutatya meg az Ur Christus sicut Janosnál, ahol az hit helet ételt, és az étel helet hitöt mond. *Joan. 6.* Mert miképpen éven, ételt véssünc bé, így hivén refesölünc az Christusban. Annakokaért az meg igazittáfnac jo tetermenyét nem of. yuc el, tulaydonityán ref ferint Isten kegyelménc, avagy az Christusfnac, ref ferint minékünc, avagy az fereter nec s-cseleködetek nec avagy mi érdemünk nec, de tellyeséggel az Istennéc kegyelménc az Christusban hit által tulaydonittyuc. De nemis lehernenec az Istennél kedvessec az mi fereteünc és cseleködétinc, ha lennénc az oc hamissáktul: Annakokaért sükség hogy mi előfór igazac legyünc, mint sem feressünc avagy igaz cselekedeteket cselekedgyünc. Igazacká tétetünc peniglen, az mint meg mondottuc, az Christusban valo hit által, csupán Istennéc kegyelméből, ki az mi büneinket minékünc nem tulaydonittyu, de az Christus igazságát, és ugyan az Christusban valo hitüinket tulaydonittyu minékünc igazságunkra. Az sicut Pál ennekfölötte az Szereteter nyilván az hitből hozza ki mondván: Az parancsolatnac vége az fereteter, tista sicut jöló ki esmeretből és tettetés nélkül valo hitből. *I. Tim. I. §. 5.*

Anna-

Annakokaért sicut ez dologban nem az tetteres, heában valo és hivolkodo avagy megholt hitről de az elő s-meg elevenittő hitről, mely á Christusért (kieletünc és megelevenittönc) kit meg kapcsol, élő és előnekis mondati, és magat élő nec mutatya elő cselekedetecel. Sémir nem ellenközic azért ez mi tudományunkal az sicut Jacob, kiaz heában valo és holt hitről sicut, mellyel némellyec kérttenec, az Christust peniglen magokban hit által nem tartyac vala. *Jacob. 2. §. 17.* Ugyan ő mondotta, hogy á cselekedetec igazittáfnac meg, nem mondvan ellene az sicut Pálnac (mert így meg vetendő volna) de így mutatván, hogy Abraham az ő élő és meg igazittó hitit meg mutatya cselekedetec által. Mellyet minden hived cselekes nec, kic mindazáltal egyedöl az Christusban s-nem az ő cseleködetekben biznac. Mert is meg így sicut az sicut Pál: Elec immár nem én, de él én bennem az Christus. Az melly életet peniglen most élece z testban, az Isten fiában valo hit által előm, ki fereteter engemet, és atta magat én eretem. Nem verem hátra az Istennéc kegyelmét, mert ha az törvény által vagy az igazság, tehát az Christus heában holt meg. *Gal. 2. §. 20.*

XVI. RESZ.

XVI. R E S Z.

AZ HITRÖL ES JO-
cselekedetekről, azoknac jutal-
máról és az emberi
érdemről.

Az keresztyéni Hit nem vélekődés, a-
vagy emberi hitel, de erős bizodalom,
és nyilván való fálhatatos eggyezése az Isten-
nek, és bizonyos meg fogása az Isten igaz-
ságának (melly előnkben adattatott az irás-
ba és az Apostaloc vallásában) sőt ugyan ő
magának az Istennek, ki fölképes jo, és fő-
képpen az Isten igeretinek, és az Christu-
sban, ki minden igeretéknek vége, meg
kapcsolása. Ez a hit peniglen csupan csak
Istennek ajandeka, mellyet egyedő az Isten
az ő kegyelméből mérték szerint, mikor, ki-
nec és menit ő akar, ajandekoz, az sient Lé-
leknek általa penig, az Euangeliom predi-
cállásának és hiúséges imatkozásnak eskö-
zi által. Vagyon penig ennek nevelkődése,
mellyeket ha az Isten nem adna, nem mon-
dannác az Apostaloc, Uram neveld bene-
nüncaz hitet. *Luc. 17. v. 5.*

Mind

Mind ezekről penig, mellyeket eddig
mondottunc az hitről, így tanítottac mi-
löttün az Apostaloc: Mert sient Pál azt
mondgya: Az hit peniglen az olyan dol-
goknac valósága az mellyeket remenlunc,
és az mellyec nem láttatnac azoknac bizo-
nyos mutatoja. *Hebr. 11. v. 1.* Es ismeg másott:
Az Istennek igereti ő benne (az Christu-
sban) valamennyen vadnac Ugyanoc és Am-
menec. *2. Cor. 1. v. 20.* Az Philippi béliekhe-
zis azt írja: hogy adattatot nekic hogy hig-
gyenec az Christusban. *Phil. 1. v. 29.* Ismeg:
az Isten kinec kinec ostogatta az hitnek
mértékét. *Rom. 12. v. 4.* Es, nem mindeneké,
ugymond, a hit, sem nem engednec min-
nyájan az Euangéliomnac. *2. Theff. 3. v. 2.*
Rom. 10. v. 16. De sient Lukáczis bizonyitya
mondván, hogy hittene valakic elrendöl-
tettene volt az életre. *Act. 13. v. 48.* Azértis
azon sient Pál az hitöt nevezi az Istennek
válastottinac hitinek. *Tit. 1. v. 1.* Es ismeg: Az
hit hallásbul vagyon, az hallás peniglen I-
stennec igejebül. *Rom. 10. v. 17.* Nehol pe-
niglen parancsollya hogy az hitert imákoz-
zunc gyakorta.

Ugyan azon sient Pál hathatonac mond-
gya az hitöt ki cselekősic az senteret által.
Gal. 5. v. 6. Az lölki esmeretetic meg cőnde-
sitti, és szabad menetelt nyt az Istenhez, hog'
bizodalommal járollyunc ő hozzája, és
nyerjunc

nyerjünc ö töle hafinos és fűkséges dolgokat. Ugyan ezen tífűnkbenis meg tart bennünket, mellyel tartozunc Istennek és felebarátunknac, és az haboruságokban az bekeséges türest meg erőfirtti, és igaz vallástételt formal és ferez: és hog' egy fióval mindeneket meg mondgyac, mindennemő jo gyümölcszöket és jo cselekedeteket nemz.

Mert tanitnyuc hogy az igaz jo cselekedetec az elő hitből farmáznac, az sent Lélec által, és hogy az hivatóllefnec az Istenec igejéneac akarattya: avagy regulája ferint. Mert sent Péter azt mondgya: minden tellyes igyeközeteteket pedig erre reavetvén az ti hitötöc melle ragafatoc jósgocselekedeteket, az jo cselekedet melle tudománt, az tudomány mellé pedig mértékletességet. 2. *Per.* 1. §. 5. 6. Mondanc pedig előb, hogy az Istenec törvénye (melly az Istenec akarattya) mutattya meg minckünc az jo cselekedetek nec formáját. Szent Pális azt mondgya: Ez az Istenec akarattya az ti meg sentöléstec, hogy meg oralmazzátoc magatokat az tífátalanságtól, és hogy senki meg ne nyomoricza avagy csallya dolgában az ő atyafiát. 1. *Thessal.* 4. §. 3. Mert nem jóvallya az Isten az mi akaratuskból válaszratot cselekedeteket és tífteleket, mellyeket az sent Pal nevez szabad akarat ferint való tíftelec nec. *Col.* 2. §. 23. Mel-

lyeköl

lyekről Christus Urunkis föl az Euangeliomban: Heában tíf tel nec, ugy mond, engemet tanitván tudományokat, emberek nec parancsolatit. *Matth.* 15. §. 9. Megvetünc azért afféle cselekedeteket, jóvallyuc és kíványnyuc azokat, mellyec léfnec Istenec akarattya ból és parancsolattya ból. Azoknac pedig meg köllenniec, nem hogy azokkal erdemlennöc az öröc életet (mert Istenec ajandeka az öröc élet, mint sent Pál mondgya. *Rom.* 6. §. 23.) sem pedig magunc mutogatására, mellyet meg vét az Christust sem keresdedésre, mellyet azon Christus if meg megvét: de az Istenec dicsőségére, az mi hivatalunknac meg ckesfittésére, és az Istenhez való kedvelségünk nec meg mutatására, és felebarátunknac hafnára. Mert vifontac így föl Christus Urunc az Euangeliomban: Ugy tündöklyec az ti világoftagotoc az emberer ec előt, hogy látsác az ti jó cselekedeteket, és dicsöitséc az ti Atyatokki mennyegben vagy on. *Matth.* 5. §. 16. Es sent Pális: jarjatoc, ugy mond, meltán az ti hivatalokban. *Ephes.* 4. §. 1. Is meg: valamie cselekeftec, ugy mond, avagy beszeddel avagy cselekedettel, mindeneket az Ur Jesunac neveben cselekedgyatoc, hála kát adván az Istenec és az Atyának ő altala. *Coloss.* 3. §. 17. Is meg: Senki ne keressé az mi öve, hanem minden az: keressé az mi másé.

G

I Gw.

1. Cor. 10. v. 24. Es, meg tanollyac az miéin.
 ris hogy jo cselekedetekkel járjanac elől
 fiükséges hasznokra, hogy ne legyenec gyü-
 mölcztelenec: Tit. 3 v. 14.

Noha azért tanitvuc az fent Pállal, hogy
 az ember meg igazittatic ingyen az Chri-
 stusban valo hit által, és nem valami jo cse-
 lekedetekből, mindazáltal nem véttyüc
 meg ezzel az jo cselekedeteket, sem nem
 karhoztattvuc: holot tudgvuc hogy az em-
 ber sem teremtetet sem vjjonnan nem fiü-
 lettetet hit által azért, hogy hivokodgvuc,
 de inkább hogy fiüntelen cselekedgvuc az mel-
 lyc jóc és hasznosoc. Mert az Euangeliom-
 ban azt mondgya az Christus: az jo fa, jo
 gyümölcsöt terem. Matth. 12 v. 33. Es is
 meg: Az ki én bennem marad jóc gyümöl-
 czöt terem. Joan. 15 v. 5. Es fent Pális: Isten-
 nec alkotmányi vagyunc, kic teremtettünc a
 Jesus Christusban az jo cselekedetekre, mel-
 lyeket keftiter az Isten hogy azokban jár-
 nánac. Ephes. 2 v. 10. Es is meg: Az ki önnön
 magát adta érettünc hogy meg váltana min-
 ket minden hamiságtul, és tisztittana magá-
 nac kivalképen valo népet, jo cselekedete-
 kre igy közőt. Tit. 2 v. 14. Karhoztattvuc
 azért mind azokat, kic meg utályac a jo cse-
 lekedeteket, cfac fogiác azokat hasznotala-
 noknac lenni. Azonban mellyet előbis meg
 mondottunc, nem értvuc, azt, hogy az jo
 csele-

cselekedetec által tartatnanc mi meg, és
 hogy azoc ugy volnánac fiükségesfec az id-
 vólségre, hogy azoc neköl soha fenki nem
 tartatott volna meg: mert kegyelemből és
 cfac az Christus jovoltából tartatunc meg.
 Az cselekedetec fiükséges képpen farrmaz-
 nac az hitből. Es az idvólség ezek nec tulay-
 donittatic improprié, melly tulaydonkép-
 pen tulaydonittatic a kegyelemnec. Mert
 nyilván valo az fent Pál mondása: Hogy ha
 kegyelemből vagyon, tehat nem cseleked-
 etekből, mert ugy az kegyelem nem volna
 kegyelem: ha penig az cselekedetekből, te-
 hat, nem kegyelemből, vagy az hogy az cse-
 lekedet nem cselekedet. Rom. 11 v. 6.

Kedvesfec penig és javaltatnac az Isten-
 tül az cselekedetec, mellyeket cselekefiünc
 hitből, mert azoc kedvesfec Istennél az
 Christusban valo hitért, kic cselekefiünc az jo
 cselekedeteket, mellyec az fölöt az fent Lé-
 lec által Istennec kegyelméből löttene.
 Mert fent Péter igy szól: Mindé nemz: tben,
 az ki ötet féli és igazságoc cselekefiünc, az ked-
 ves neki. Act. 10 v. 35. Es fent Pális: Nem fiü-
 nünec meg, ugy mond, imá kozni ti érettec
 és kérni, hogy méltan, járjatoc az Ur előt,
 minden engedelemre, minden jo gyümöl-
 czözö cselekedeteket teremtven. Coloss. 1
 v. 9. Annakokaert forgalmatossan tanit-
 tunc igaz és nem hamis avagy filosofiai jo-

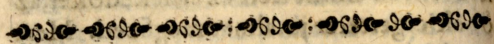
ságos czelekedeteket, és köröstyén emberhez illendő tifeleket, és az minemő forgalmatossággal lehet mindeneknek elejekben adgyuc, sádalalmazván mind azok nactunyáságokat, és képmutatásokat, kic fájal dicferic és vallyac az Euangeliomet, rut élettyeikkel pedig meg rutittyac, elő hozvan ez dollogban az Istenec ifonyu fenyegetésit, ifmeg beüéses f-adakozo igeretit és jutalmat, intrvén, vigafalván és dorgalván.

Mert tanittyuc hogy az Isten az jot cselekedőknek beüéses jutalmat ad, az Profetának amaz mondása ferint. Tartoztatd meg siralomtul az te fódar, mert leszen jutalma á te cselekedetidnek. *Jerem. 31. v. 16.* Az Euangeliomban is mondotta Christus Urunc: örüllyetec és vigadgyatoc, mert az ti jutalmatoc soc az mennyegben. *Matth. 5. v. 12.* Es, valaki adand egy nec az en kiczindedim közzül egy pohar hideg vizet, bizony mondom tinektec, nem veszi el jutalmát: *Matth. 10. v. 42.* Mindazáltal ezt az jutalmat mellyet Isten ad, tulaydonittyuc nem az el vevő ember érdemének, hanem az Istenec jo, beüéses, adakozo és igaz igeretinéc és adáának, ki holot senkinek nem tartozzec semmivel is, mindazáltal igerte hogy az ő istölőinéc jutalmat ad: az ki azonban megis adgya nekic hogy öröszitellyec. Vadnac továbbá az fentek nec cselekedet

lekedetekbennis Isten előt méltatlan dollogoc és találatnac soc fogyatkozásoc: de miert hogy kegyelemben véfen az Isten, és kedvelli az Christusért az cselekedőket, az ő nekic igertetet jutalmat megfizeti. Mert egyebképpen az mi igafágunc hasomlittatic az hófamos afonnac förtelmes ruhájához. *Es. 64. v. 6.* Es az Christus is azt mondgya az Euangeliomban: Ha mindeneket, mellyec nektec parancsoltattac, meg cseleköztökis, mondgyatoc, hasomlalan folgac vagyunc, mert az mit köllöt cselekednunc azt cseleketiic meg. *Luc. 17. v. 10.*

Noha azért tanittyuc hogy az Isten jutalmat ad az mi jo cselekedetinkért, mindazáltal egyetemben tanittyuc fent Agostonnal, hogy az Isten meg koronazza mi benünc nem az mi érdemünket, hanem az ő ajandekit. Es azért valami jutalmat vesünkis, azt mongyuc hogy az is kegyelem, és inkább kegyelem hogy nem jutalom, hogy az melly jot cselekefünc, inkább Isten által mint sem mi magunc által cseleköfünc. Es hogy fent Pal azt mondgya: Micfodávgyon az mit nem vörtél volna? *1. Cor. 4. v. 7.* Ha peniglen vörted, mit dicsekődöl mint ha nem vörted volna? Es az mit innen amaz Bodog Cyprianus mártyr hoz ki: Semmi ben nem köl minékünc dicsekődünc, holt minékünc semmi nincsen. Kárhoztat-

tyuc azért azokat kic ugy oltalmazzac az embereknek érdemeket, hogy meg ürefi-
cfecaz Istennek kegyelmét.

XVII. R E R Z.

AZ ISTENNEC KÖ-

*zönséges Anyaszentegyháza-
rol, és az Anyaszentegy-
háznac egy fejeröl.*

Holott az Isten eleitül fogva akarta
hogy az emberek idvözüllyne és az
igaságnac ésmeretire jussanac, sükség
hogy valóságossan mindenkor lött legyen,
mostis vagyon, és ez utannis világ vegezetig
léfien az Anyaszentegyház, az az, ez világból
ki hivattatott és fedegettetett híveknek se-
rege, mondom, minden fenteknek egyef-
sége, azoké tudniüllic, kic az igaz Istent az
meg válto Christusban az ige és fent Lelec
általigazan esmeric, és valoban tisztelic, és az
Christus által ingyen nyuytot jockal hit-
ből refesölne. Mind ezec egy várofnac
polgári, élven azon Ur alatt, azon törve-
nyec alatt, azon joknac közlésé alatt. Mert
az fent Pál nevezte ezeket az Szenteknek
polgar

polgar társainac, és az Istennek házanépei-
nec. Ephes. 2. v. 19. Nevezis Szenteknek az
híveket ez földön, meg fentöltetteknek az
Isten fianac verével. 1. Cor. 6. v. 11. Az kiktől
köl ertenniünac az Apostali vallásnac imez
czikkelet: Hísem az közönséges Anyasfen-
tegyházat, fenteknek egyefséget.

Es holott mindenkor cfac egy Isten le-
gyen, egy közben jaois az Isten és emberek
közöt az Jesus Christus, ismeg egypastora
az egef nyainac, egy feje ennéca testnec, és
egy lelec, egy idvösleg, egy hit, egy testa-
mentom, avagy főverseg legyen: sükség
képpen követközic, hogy cfac egy Anya-
sentegeyház legyen, mellyet nevezünac köz-
zönségefnec, azért, mert ez világnac min-
den refesire, és minden időre is ki terjed,
semmi helyecre avagy időkre nem rek. f-
tetvén. Karhoztattyuc azért az Donatistá-
kat, kic az Anyasentegeyházat Africánac
nem tudom mi időda fsegelereben fiontyáe
vala be. Sem az Romai gyülekezetet nem
jovallyuc, ki cfac az Romai Ecclesiát mu-
togattya közönségefnec.

Ugy vagyon külömbkülömb refekre
oftraic az Ecclesia, nem hogy magában meg
oflor avagy fakadczot voina, de inkább
hogy meg választatott az tagoknac abban
valo külömbségekert. Mert némely vitéz-
ködő Ecclesia, némely gyöződelmes. A-

maz vitez kódic még ez földön, és viaskódicá testtel, ez világgal, és ez világnac fejedelmével az órdóggal, az bünnel és halállal. Imez peniglen szabadsággal immár meg ajandekoztatván az egekben győzödelmekódic mind ezeket meggyőzven, és vigadoz az Ur előt: mindazáltal vagyon ezekenec magoc közöt eggyeségec avagy öfve főközterelec.

Az földön vitez kódicó Anyaszentegyháznac mindenkorő foc refserint valo Ecclesiái vadnac, mellyec mindazáltal az közönséges Anyaszentegyháznac eggyeségérejviretne. Ez más képpen volt rendöltervén az törvény előt az Patriarkác idejekben, más képpé Moses alat az törvény által, más képpen az Christustul az Euangeliom által. Közönséges képpen két féle népec fámlálatnac: az Israelitác és az pogányoc; avagy azoc kic az Sidokbol és pogányoc bol gyűjtettene az Ecclesiában: Ismeg két testamentomoc, ó, és Uy: mindazáltal mindezeknecc egy volt tarsaságoc, mostis egy, egy idveségec az egy Messiasbá, kibé mint egy testnecc tagjai ez fő alat mindenec öfve foglaltatnac az ő hitbé, ugyá azon lólki ételbil és italbol résesülvén. Jol tudgyac mindazáltal, hog' külömböző időc voltanac, külömböző jegyei az igertetet és meg adattatoc Messiasnac, és el vétetvén a cérémoniac na-

gyob

gyob vilagosságuncc fényec minékiunc és beüségeseb ajandekoc ajandekoztattanac, és stellyesseb szabadságuncc vagyon.

Ez az Istennec Anyaszentegyháza hivatatic az elő Istennec hazánac, főlepítettvén elő és lólki kővekből, és teteret meg mozduhatatlan kőfőklára, oly fundamentomra, melly kivól más nem vettethetic. 1. Tim. 3. v. 15. és azért is nevezetic az igaságnac öflopánac és erőségenecc. Nem vé közicez, valamig ál az Christus kőfőklán, és az Profetác s Apostoloc fundamentomán, s nemis csodaha vétkezc valaménifer el hadgya azt az ki egyedöl igaság. Hivatatic az Ecclesia ismeg süz nec és Christus jegyesenecc, és meg peniglen Egy nec és szerelmenecc. Mert így fol az sent Pal: En keszitetelec titeket hogy mint tista süzet egy ferfőhoz, tudni illic Christushoz, fő közteselec. 2. Corinth. 11. v. 2. Nevezetic az Anyaszentegyház juhoc nyájainac, az egy Christus pastorsága alat, Ezech. 3. v. 17. Joan. 10. v. 4. Hivatatic Christus testének is, mert az hivec az Christusnac élő tagjai az Christus fő alat.

Fő az, a melly nec fősege vagyon az testben és az honnan az test életet vében, kinecc lólke által viseltetic mindenben, honnan nevelkedéseis vagyon és gyarapodasa. Egy ismeg az testnecc feje, és ennecc az testtel

G 5 vagyon

vágyon egyfésége. Azért az Anyaszentegyháznak nem lehet egyéb feje hanem csak az Christus: mert minthogy az Anyaszentegyházlő ki test, így fűkőég hogy hasonló feje legyen magához, lőlki tudniillic, s nemis igazgattathatic más leleckel, hanem az Christuséval. Szent Pal azt mondgya: ő feje az Anyaszentegyház testene, ő az kezdet és első fűlő: az hallottak közzül hogy mindenecközöt ő legyen fő. *Coloss. 1. v. 18.* Es ismeg: Az Christus f. je az Anyaszentegyháznak, aki eleteris ad az testne. *Eph. 5. v. 23.* Visont, ki feje az Anyaszentegyháznak. Melly ő teste, és tellyesége annac a ki mindenecket be tölt mindeneckel. *Ephes. 1. v. 23.* Ismeg, mindeneftől fogva nevelkődgyünc abban az ki fő, tudniillic az Christusban, kiben miden test, ha őfve főkőztetic nevelkődest vésen. *Ephes. 4. v. 15.* Nem jóvallyuc azért az Romai gyülekezetec tudomaniat, ki amaz Romai Pápat ez földön vitezködő közönséges Anyaszentegyháznak közönséges pasztorává, s j. vé, és az Christusnac igaz vikáriusává teszi, kinec az Ecclesiában legyen tellyes hatalma, mint őc solnac, és fő ura: ága. Mert tanittyuc hogy az Christus legyen U, és hogy egyedől legyen közönséges pasztor, ismeg fő papifejelem, az Atya Isten előt, és az Anyaszentegyházban az főpapságnac és pasztorságnac minden

minden tíficit vífellye mind világ végezetiglen: nemis fűkőkődic azért vikárius néköl, melly az tavol levőkhoz illic. Az Christus peniglen jelen vágyon az Ecclesiában, és ő az elevenittő fő. ő az ő Apostaltól és azoknac követkőzötől az főseget és uralkodást keményen meg tiltotta. Valakic azért ez világságos igazságnac tufakodvan ellémondnac, és az Christus Ecclesiájában kiülömbféle igazgataft vífneccé, ki nem lattya hogy azoc inkább azokhoz fámlalandoc kic felől az Christus Apostoli jóvendőltreccé, mint sient Peter 2. *Pet. 2.* és sient Pal. *Act. 20. v. 29.* 2. *Cor. 11. 2. Theff. 2.* és egyéb helyekbennis?

El vetvén penig az Romai főt, semmi rend néköl való dolgot avagy zuizavart nem hozunc be az Ecclesiában, holot tanittyuc, hogy az Anyaszentegyháznak igazgatafta, melly az Apostaloktul adattatot, elegséges legyen minekünc az Ecclesiának igazredben való megtartására, melly eleitül fogva, mig efféle Romai főnéköl (az melly felől azt mondgyac hogy az Ecclesiát rendben tartya) el lőtt, rendnéköl való nem volt. Meg tartya ugy vágyon az Romai fő az ő kegyetlenéget, és az Ecclesiában való corruptélat, de az omban tartoztattyá üldözés minden ereje sient haborgattyac az Ecclesiának igaz reformatiojat.

Azt

Azt vetik szemünben hogy az mi Eccle-
siáinkbáloc féle köztédésec és v. f. avonyáloc
vadnac, miulátul fogva el váltanac az Ro-
mai Ecclesiától, s azért nemis volnanac az oc
igaz Ecclesiác. Mintha ugyan semmi faka-
dásoc, semmi, v. f. avonyáloc és haborusá-
gocnem voltanac volna az Romai Ecclesiá-
ban, még pedig az hit dolgában, nem ugy
az Scholákban mint az templomokban az
nép nec közepette. Jól tudgyuc hogy azt
mondgya az s. ent Pál: Az Isten nem v. f. a-
vonyáloc Istene de bek. séz nec. *1. Corinth. 14.*
v. 35. Is meg: Holot ti közörtetec vagy on
iregység és v. s. öngés, és v. f. avonyáloc nem
restiec vattoke? *1. Corinth. 3. v. 3.* mind az ál-
tal meg nem tagadhatni, hogy noha az Isten
lött legyen az Apostali Ecclesiában, és az
Apostali Ecclesia igaz Anya s. entegyház lött
legyen, de mégis voltanac abban, v. f. ál-
tatásoc és haboruságoc. Mert meg feddé s. ent
Petert az s. ent Pál Apostal. *Gal. 2. v. 11.* Szent
Pálul különöz Barnabás *Act. 15. v. 39.* Nagy
vetekődés támad az Antiochiai Ecclesiában
az oc közört kic az Christust predicállottác,
mint az s. ent Lukac az elő famlallya. *Act. 15.*
v. 2. Nagy v. f. ál-
kodásoc voltanac minden-
koron az Ecclesiában, és különöztec egy
maftul nem kicfin dologban az Anya s. ent-
egyház nac fő doctori, ugy hogy az omban
effele v. f. ál-
kodás miat nem s. ent meg attul

az

az Ecclesia az mi volt. Mert így teczi Isten-
nec élni az Anya s. entegyházban valo v. f. ál-
kodásoc kic az ő nevé nec dics. ó: égere, az
igáság nac meg világossítására, és az kic
meg probalattanac hogy nyilván valocle-
gyenec.

Továbbá mint hogy az Christus kivöl
más sejét nem esmeiünc az Anya s. entegy-
házban, így azonképpen nem esmeiünkis
akarmi Ecclesiát igaz Anza s. entegyház nac
lenni, az melly magat mutatya Ecclesiánac
de azt tanittyuc igaz Ecclesiánac, mellyben
jelei találtatnac meg az igaz Anya s. entegy-
ház nac, főképpen pedig az Isten igeje-
nec rend s. entint valo s. t. ista predicallása, az
mint nekünc adattatot az Profetac és Apo-
staloc könyvökben, mellyec minnyajan az
Christushoz v. f. nec minket, kiaz Euange-
liomban azt mondotta: Az en juhaim az en
igemet hal gattyác, és én esmérém őket, és
követnec engemet, és én öröc életet adoc
nékic: idegent pedig nem követnec, de el-
futnac róle, mert nem esmeric az idegenek-
nec s. avokat. *Joan. 10. v. 27. 14. 28. 5.* És az kic
ilyenec az Ecclesiában ezek nec egy hitöc
vayon, egy lölköc, és azért csac az egy I-
stent imádgyc, csac ezt egyedöl t. f. telic lé-
lekben s. igáságban, ezt s. entec egyedöl
tellyes s. iüböl és minden erőből, csac öter
hija segitségöl az egy közben járö és esede-

20

ző Christus által, az Christus kivől és az ő benne való hit kivől semmi igazságot és életet nem keresnek. Mert egyedől az Christust ismerik az Anyafétegyház fejének és fundamentománac, és ezen helkeztetvén mindē nap meguyjerryac magokat igaz penitencia által és békeséges türes által, az reajocevettetet kereszterel fenvedic, de még nem tetteres szerettelis az Christusnac minden tagjaival ófve sörköztetvén, meg jelentic hogy őc Christusnac tanítváni, meg maradván az bekeségnek és fienteggyeségnec köteleben. Élnecc egyetemben az Christustól szerzetet és az Apostaloktul hagyattat Sacramentomockal, s nemis élnecc másképpen ezeckel, mint mikeppen vörttecaz Urrol. Mert tudva vagyon mindeneknél az fient Pálmondása: En vörtem az Urrol mellyet néktecadtam. *1. Cor. 11. v. 23.* Annakokaért karhoztattyuc azokat az Ecclesiákat, mint az Christus Ecclesiájátul idegeneket, az mellyec nem olyanoc minemőeknechalottuclónni, akar mint hanyacazomban az Püspököknek követkőzésekert, egyeséget, és regiréget. Sőt parancsollyac minékünc az Apostaloc, hogy el tavoztassuc az balvanyozást és a Babilont, és hogy ne keresülllyünc ezzel, hanemha az Istenec csapásibannis refesec akarnánc lenni. *1. Cor. 10. v. 14. 1. Joan. 1. v. 21. Apoc. 18. v. 4.*

Az Christus Anyafétegyházával valoggyeséget peniglen annira bősülllyüc, hogy tagadgyuc azokat Isten elöt elni, az kic az Christus Ecclesiájátul nem egyesülnecc, de attul magokat meg valassiac. Mert mint az Noë barkája kivől nem vala femmi megmaradás, el vesfvén ez vilag az ózen vízben, így hisfvüc hogy az Christus kivől, az ki magat az hiveckel közli az Anyafétegyházban, semmi bizonyos idvőség ninsen sazeret tanittyuc, hogy az kic elni akarnac nem sükség hogy magokat meg valassiac az Christus igaz Ecclesiájátul.

Az jeleket mindazáltal elő famlalvan, nem oly sorosan rekesvüc meg az Anyafétegyházat, hogy mind azokat az Ecclesia kivől tanicsuc lenni kic vagy az Sacramentomockal né élnecc, nem né akarva ugyan, sem meg utalásbol, de inkább elkerülhetetlen sükség miat keszerittetvén, nem akarva az ockal nem élnecc, avagy az ockal lesnecc: avagy penig az kikben valaha meg fogy á hit, de mindazáltal nem alusic tellyeséggel avagy finten nem sünc meg avagy az kikben az gyarloságnac verkei avagy tevelgesec talaltatnac. Mert tudgyuc hogy az Istenec voltanac hivi egynehányan az Israel társasága kivől. Tudgyuc mint lórt dolga az Istenec népének az Babilóniai fográgban, melyben hetven estendeig

deig áldozatoc nekől voltanac. Tudgyuc mint lórt dolga az tagado fent Péter nec, és mint lehet dolgoc mindennap az Isten nec tévelygő és gyarloválastottinac. Tudgyucez fölöt minemőec voltanac az Apostaloc idejekben az Galacia és Corintus belli Ecclesiác, mellyekben az fent Pál soc és nagy verkeket fed, és mindazáltal nevezi őker az Christus fent Ecclesiáinac. Sőt lében néha, hogy az Isten igaz iteletiből az ő igazjé nec igazságot és az közenséges hitőt, és az Isteni igaz tisteleter úgy meg engedgye homá yosodni és föl. bontatni, hogy mintha el oltatot volna, és mintha immar Anyaszentegyház sem volna mint: latyuc hogy volt az Illyés Proféta és egybec idjében. 1. Reg. 19. v. 10. Apocal. 6. v. 9. Azomban vadnac az Isten nec ez világban és ez sötetefgben igaz imádoi, és nem kevés peniglen hanem hét ezer estöbbs: Kitől föl az fent Pális: meg all az Isten nec erő: fundamentoma mely nec pócséti ez, tudgya Isten kiclegyene cővei. 2. Tim. 2. v. 19. Mellyből nevezetethetik is lathatatlan Anyaszentegyház nec, nem hogy az embereclathatatlanoc volnánac, kikből fedegetteric az Anyaszentegyház, de hogy a mi feneinkertül el löyterven és csak az Istennél léven tudva, az embereknec itéletit gyakran elkerüllyé.

Vifont

Vifont, nem mindene c az kic az Ecclesiában, sámlaltatnac, az oc az Anyaszentegyház nec fent, elő és igaz tagjai. Mert sokac képmutatóc, kic külső képpen halgattyac az Isten nec igejét, és az Sacramentomockal nyilván él nec, az Isten tis lattatnac az Christus által segítségől hinii, s az Christust egy igazságok nac vallanni, az Isten tistelni, feteret nec cselekedetiben gyakorlanni magokat, és az haboruságok bannis bekeséges türest fenedvni: de belől az lélek nec igaz vilagosittása nekől, hit nekől, s végig való alhattratoság nekől vadnac, kic minemők is legyene c, végre meg nilatkozatnac. Erről az fent Janos igy föl: ki mentene c mi közzöli nec de nem mi közzöli nec valoc voltanac: mert ha mi közzöli nec valoc voltanac volna, meg maradtac volna ugyan mi velünc. 1. Joan. 2. v. 19. Mindazáltal ezec holót tettetic az keresztüenséget, jollehet az Anyaszentegyház bol ne legyene c, de még is az Ecclesiában sámlaltatnac, mint az Republicában lévő árulóc, mi előt ki nem jelentene c, sámlaltatnac ő kis az polgaroc közze: és miképpen az konkoly és polyva talaltatnac az buza közöt: és mint az golyva és süil talaltatnac az ép testben, holót valóban inkább rutsági és betegségi legyene c az test nec mint sem igaz tagjai. Annak okáért az Ecclesia igazan hasonlittatic hálához,

H

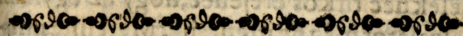
melly

melly minden féle halat vonson: és sánto földhöz, mellyben találtatic miat buza és mind konkoly: *Matth. 13. v. 24. 47.* Az hol fölötte igen meg lassuc hogy idő előtt ne itellyünc, és ki ne rekeffünc f-el se vesünc avagy ki ne vagjuc azokat, kiket az Ur nem akar ki vettetni, és ki rekeffertni, avagy az kiket el nem szakazthatunc az Ecclesiának kára nélkül. Iste meg vigiázni kól, hogy az hivetunyalzkodasából az hitelenec épülvén kárt ne ferezzenec az Anyafentegyháznak.

Tovább fölötte forgalmatosin tanitvenc meg tartanni, miben allyon foképpen az Ecclesiának igazsága és egyyefége, hogy vakmerőképpen szakadásokat ne ferezziünc neis tartvenc az Ecclesiában. Az penig áll nem az ceremoniakban, és külső rendtartásokban, de inkább az igazságban és az közönséges hitnec egyyefégeben. Az közönséges Hit nem adattatot minékünc emberit ővenyec által, de sents Istánál, melly nec rövid ura az Apostoli vallás. Innen vagon hogy olvassuc az regieknél az rendtartásoknak külömbsegeket, de azoc szakadossac voltanac, mellyert soha senki nem iréte az Anyafentegyházbeli egyyeféget fölbontanni. Az tudomanban azért és az Christus Evangelionának igaz és egyyező predikálásában, és az Christustól ny. lvan

addas

adattatot rendtartásokban mondgyuc állanni az Anyafentegyháznak igaz egyyeféget: ahol az sents Pálnac mondatat fő örté erősttyünc: valakic annakokaért tőkéletessac vagyünc, azont erczünc; hogy hamit külömben értetec, aztis az Isten meg jelenti néktec. De mindazáltal az mire jutottunc, abban egy régula serint járjunc, és egy értelemben legyünc. *Philip. 3. v. 15.*

XVIII. R E S Z.

AZ ANYASZENTEGYHÁZBAN VALÓ SZOLGÁKROL, AZOKNAC RENDTARTÁSOKROL ÉS TISZTEKRŐL.

AZ Isten az Ecclesiának gyüjtésére avagy építésére, és annac igazgatására, f-meg maradasára mindenkor élt egyhazi solgákkal, és meg mostis azockal él, és ez utannis fog élni mig ez földön lefen Ecclesia. Azért az egyhazi solgaknac eredetec rendőlesac, hivatalocreghi és Isteni, nem uy és emberi rendőles. Ugy vagon az Isten hatalmabol foglalhatna az emberec közül esköznélkül magának Anyafentegyház

H 2

házas

házat, de akart az emberek között munkálkodni az emberek szolgálataiért. Annakokáért az egyházi szolgálatakat nem csak magoc serint való szolgálataitól néznünk, de mint Istennek szolgáit, úgy mint kic által az Isten az emberek idvőségét szerzi meg. Ahol intetünk hogy meg lássuc, hogy azokat mellyec az mi meg és énünkre és épületünkre nézenc, úgy tulajdonicsuc az fent Leleknek ritkos értjének, hogy az egyházi szolgálatait meg ne üressük. Mert illic mindenkoron meg emleköznünk az fent Pal mondasáru: mimodon hísnec, az kiről nem hallottanac? miképpen hálnac peniglen predicállás nekül? azért az hit hallásból vagyon, az hallás peniglen Istennek igeje által. *Rom. 10. v. 14.* Es az mit idvözítonc mondott az Euangeliomban: bizony bizony, mondom tiéktec, ki bé fogadgya az kit küldöc, engemet fogad bé, az ki penig engemet el küldöt. *Joan. 3. v. 20.* Es á mit Asiabán amaz Macedoniabeli ferfiu monda fent Pálnac látásában, jere által Macedonia-ban és legy segítségel minékünc. *At. 16. v. 9.* Másutis ugyan azon fent Pal igejével: Istennek együt munkálkodo szolgálac vagyunc, Isten majorsága, Isten eppitese vartoc. *1. Corinth. 3. v. 9.* Mindazáltal visfont ezis el kől tavoztatni, hogy az Egyházi

sol-

szolgálnac és Egyházi szolgálatac fokat főlöcbe ne tulajdonicsuc, meg emlekeztetis az Christus mondasáru ki így szól az Euangeliomban: Senki né jöhet en hozzám, hanem ha az en Atyam vonandgya ötet. *Joan. 6. v. 44.* Es az fent Pal saváru, ki azt mondgya: Kicsoda azért az Pal és kicsoda az Apollos, hanem szolgálac kic által hittetec, és az mint kinec kinec az Ur atta? En plantaltam, Apollos öntözöt, de Isten atta annac előmentet. Azért sem á ki plantal valaki, sem á ki öntöz hanem Isten á ki előmentelt ád. *1. Corinth. 3. v. 5. 6. 7.* Hidgyuc azért hogy az Isten tanit minket az ő igejével kivöl az ő szolgálatac, belől penig az ő valasztottinac sivöket hitre inditya az fent Léc által: Annakokáért ez jo téteménec diészőségét az Istennek kől tulajdonítani. De eről az dologrul solottunc oda föl ez vallásnac első részében.

Ez világ kezdetin penig élt az Isten ez világon való főfő rendezel (kic együgyüvec voltanac ugyan ez világi bölcsességben vagy tudomanban, de főec az Isteni tudomanban) tudni illic az Patriárkácakal, kikkel gyakorta solott az Angyaloc által. Mert az Patriárkác az ő idejékbe való Profetác avagy doctoroc voltanac, kiket az Isten é végre akart sodidökig éltetni, hogy lennénc mint Atyac, és ez vilagnac világo

H 3

golsága.

gósága. Követé ezeket Mofes az Profétákkal, kic ez földön hireffec neveffec valánac. Eze után el küldé az mennyei Atya az ő egyetlen egy fiat, ez világnac tökelltes doctorat, kibén el röytetet amaz mennyei bölcsé ég, és mireanc farmazot, az bentséges együgyü és mindeneknel tökelltes tudomány által. Mert választot ő maganac tanítványokat kiket Apostalocka tön. Eze penig ki menven ez feles világra, mindenit gyüjöttene Anyasentegyházakat az Euangeliom predikállása által, az után peniglen ez világnac minden Ecclesiái ferint rendöltene Tanittokat és Doctorokat az Christus paranczolatyából, k knoc utánoc köveiközöc által ez ideig tanította és igazgatta az Ecclesiát. Annakokaért miképpen az Isten az O Testamentombéli népnek adot Partiá kákat Mofessel és az Profétákkal egyetemben: így az Vy Testamentombéli népnek el bocsátta az ő egyetlen egy fiat, az Apostalokkal és Anyasentegyházbeli Doctorokkal egyetemben.

Tovabba az Uy Testamentombéli népnek szolgálóc fele nevezeteckel neveztetnec: mert mondatnac Apostaloknac, Profétáknac, Euangelistáknac, Püspököknec, Esperestöknec, Pástoroknac és Doctoroknac. 1. Cor. 12. v. 28. Ephes. 4. v. 11. Az Apostaloc semmi bizonyos helyen nem maradnac

vala

vala meg de ez világon ferinferte Ecclesiákat gyüjtnec vala: mellyec oftan hogy jól nevelkörtene meg süntene az Apostaloc, é köveiköztec ezehelyeben, kiaz ő Ecclesiájában, Pástoroc. Az Profétac régenben az köveiközendő dolgokac tudoi léven jövendő mondoc voltanac: de még irafokatis magyaráztac: minemöcc még mostis találtanac. Euangelistáknac neveztetnec vala az Euangeliom historiajánac írói és még az Christus Euangeliománac hirdetőis: mint bents Pál paranzollya Timotheusnac be tölténi az Eangelistanac tífrit. Az Püspököc peniglen az Ecclesiában valo vigyázoc, az kiaz Ecclesiánac életére és füksegére viselne gondot. Az Esperestec Sénioroc és mint tanácsoc, az Ecclesiánac atyai, azt igazgató hásnos tanácsokkal. Az Pástoroc az Urnac aklát mind őrzic, f mind füksegéses dolgárolanac gondot viselne. Az Doctoroc az igaz hitre f kereztyenségre epitne és tanitnac. Szabad léven azért mostan az Anyasentegyházbeli szolgálóc Püspököknec Esperestöknec, Pástoroknac és Doctoroknac hini.

Az köveiközendő időkben az után sokkal töb nevezetec hozattatott bé az Ecclesiában az egyházi szolgálóc. Mert némellyec rendöltettene Patriákáknac, némellyec Ersekekne, némellyec bentselő püspököknec.

H 4

köknec, némellyec Metropolitanusoknac, Archiprefbytereknac, ísmeg Diaconusoknac, Subdiaconusoknac, Acoluroknac, Exorcistaknac, Cantoroknac, Aytonitoknac és nemtudom minec nem, mint Cardinaloknac, Prepostoknac, Prioroknac, nagy és kicsin Pátereknac, nagyob s kicsin ordoknac. De mind ezekről nem vagyunc fogalmatosítac, minemőc voltanac regemben és mostannis minemőc legyenec. Elegetges minekünc az Egyházi foglalkról való tudomány az Apostolocirásokban.

Ezenképpen holott bizonyál tudgyuc az Barátokat és az Baráti rendeket és szerzeteket sem az Christustól sem az Apostoloktól nem szeretteknc lenni, azt tanityuc hogy azoc semmire nem hasznosoc az Istenec Ecclesiajánac, sőt inkab veszedelmesec. Mert noha régenten (mikoron Remetéc voltanac és kezec munkajaval kerestene magoknac eledelt, nemis voltanac senkinec terhére, de az Anyaszentegyházban való tanittoknac mindenütt engettenec mint a kőtség) el tűrhetőc voltanac, mindazáltal mostan minemőc legyenec láttya és erzi minde z egész világ. Nem tudom micfoda fogadásokat hánnac, de fogadásokkal tellyeséggel ellenkőző életet élne, ugy hogy az jovais ő kőzőtőc meltan fámláltatnac azoc kőzce kic felől fog-

lot

lot az szent Pal: Hallyuc, ugymond, hogy némellyec kőztetec rendőletlenőc jarnac, kic semmi dolgot nem tesne, hanem nyughatatlanol cselekekeñec. 2. *Thessalon.* 3. v. 11. Efféleket azért az mi gyűlekezőtűnkben nem tartunc, sőt tanityuc hogy az Christus Anyaszentegyházában ne tartassanac.

Senki penig az egyházi foglalkatnac tífűt magánac né foglalhattya, az az, sem adakozással sem valami mesterséggel avagy tulajdon akarattya val né ragadhattya maganac. Hivattassanac és választassanac Egyházi és törvény szerint való választással az Anyaszentegyházbeli Tanittoc, azaz, választassanac bétségeñen az Anyaszentegyházról, avagy ákiket a Ecclesia arra rendőc, igaz rédtartással heboruság partűtes és vísa vonyas nekőc. Választassanac penig nem akar kikis, de melto emberec, igaz és szent tudomannyal, kegyes ékeñen fólással, és egyűgyű bölcseséggel, s: életne mértékletőc séggel és tífűtelligével főec, az Apostali regula szerint; mint meg olvashattyc. 1. *Tim.* 3. és *Tir.* 1. Es az kic választattanac sentsentene az senioroktól kőzőnséges imatkozásokkal és kőzne rejajoc vetesével. Karhoztatunc itt mindeneket kic magoc kényén futnac, holot nem választattanac, nem küldettenec s nem sentsentene. *Jerem.* 23. v. 21. Kar-

H s

hoztattyc

hoztartyc az tudatlan Tanítottok, és tanítottokhoz illendő ajandekokkal nem eke-
sítettetek. Azomhan meg esmerjüc hogy az
réggi Ecclesiában némelly Tanítottoknac
kegyes együgyüség ec neha többet hafnált
az Ecclesiánac, hogy sem némelly bölz, ké-
nyes, és vala melly reből föl fualkodo ru-
domá yuc. Honnan vagyon hogy még
mostis nem vettyüc meg némellyek nec
jámbor mindazáltal nem mindeneftö fog-
tudatlan együgyüség eket. Nevezic úgyva-
gyon az Apostoloc az Christus hivet mi-
nyajan Papoknac, de nem az egyházi fol-
gálatra nézve, hanem hogy az Christus ál-
tal minden hvec kiralyocká és papokká te-
rettervén az Istenec lóki áldozatokat
nyuycsanac föl. 1. Pet. 2. v. 9. Apoc. 1. v. 6. Kü-
lőmbözöc azért egy más közöt az Papság
és Egyházi folgálat: mert az Papság közön-
séges minden keresztýenek nec, mint most
megmondanc, de az Egyházi folgálat nem.
Nemis vóttüc el az Ecclesiából az Egyhá-
zi folgálatot, mikor meg vetóttüc az Chri-
stus Any. bentegyházában az Pápas papsá-
gót.

B zonyara az Uy testamentomban nin-
csen immar ilyen papság, minemó volt az
O Testamentomban, mellyben külső ke-
nyes volt, bent ruházat, és foc cérémoniác,
mellyec az Christusnac peldázati voltanac,

ki

ki mind azokat el jöven és bé töltvén el
töltötte. Meg marad penig ó egyedől mind
özöcké Pap leven, kinec hog' vala mi gyala-
zatot ne tegyünc, az tanítottok közziil fenki-
vel nem rebeltettyüc az papi nevet. Mert ó
maga Urunc nem rendölt az Uytestamen-
tombéli Anya bentegyházban semmi papo-
kat, kic hatalmat veven az Szentelő paptul
minden nap áldoznác az Unactestet és vé-
tét az előkert és holtakert, de a kic tanita-
nác, és oltogatnác az Sácramentomokat.
Mert bent Palegyáttallyában és tövideden
elő famlalván, mit ércsünc az Uytestamen-
tombeli keresztýen Anya bentegyházi fol-
gákról, és mivel tartozüc nekicigy fol: Ugy
tellyen, úgy mond, mi fölő ünc az ember,
mint Christusnac folgai föl, és az Isten
titkainac sáfari föl. Annakokaért azt a-
karja az bent Pal, hogy az Tanítottoc föl
úgy erczünc mint folgác föl. Nevezic
penig az bent Pal *Comptas*, az az, evezü-
sők nec, 1. Corinth. 4. v. 1. kic egyedől cfac az
kormányosra néz nec, avagy oly emberek-
nec, kic nem magoknac, sem magocakarát-
tyabul, de egyebek nec élac, úgy mint U-
toknac, kik nec parancsoltatycból fügnec
tellyeséggel, Mert az Ecclesiánac folgája
tellyeséggel, és minden ü tistiben nem ma-
ga akarattyanac parancsoltatic kedvezni, de
cfac azt véghez viani, az mit parancsolat-
ban

ban

ban vött az ő Urátul. Megis mondati itt ki legyen az Ur, a Christus tudniillik, kinek az egyházi szolgálatban kötelestetne mindeztől az Tanított. Enne főlötte hogy nyilvánban kifejece az egyházi szolgálatot, eztis oda adgya, hogy az Ecclesiában való Tanított, sáfari az Isten titkainac. Nevezte pedig Isten titkainac az sent Pál soc helyeken, de főkeppen. *Ephes. 3.* az Christus Euangeliomat titkoknac nevezéc az régiec az Sacramentomokatis. Azért erre hivattatnac az Anyaszentegyhazbéli szolgác, hogy hirdeséc az Christus Euangeliomat, és az Sacramentomokat ki szolgáltassac. Mert olvasluccegyüt az Euangeliomban, az hiü és eses szolgát hogy az Ur rendölte az ő cselédgyen, hogy alkotmatos időben meg adgya azoknac eledeleket. *Matth. 24. v. 45.* Ismeg, messi indul egy ember, úgy szol az Euangeliom, hagyván házat, és ebben ad az ő szolgainac hatalmat avagy gazdagságot, és kinek kinek ad munkat. *Luc. 12. v. 42.*

Most azért helyessen szollyünc az Ecclesiában való szolgáknac hatalmokrul és tisztektől valamit. Ez hatalomrol nemelylec főlötteb disputáltanac, és hatalmoc alávertenece z földön minden főfő rendeket, az Urnac paranczolattya ellen, ki meg tiltotta az őveitül az uralkodást, az alazasságot pedig főlötte igen commendálta.

Matth. 22. v. 25. Matth. 11. v. 29. & 18. v. 4. & 10. v. 26. Bizonyára némelly hatalom csupan csak absoluta, melly törvény serint valonac mondati. Ez hatalom serint vettettecalá az Christusnac (ki mindeneknac Ura) mindenece, mint ő maga bizonyította és mondott: Adatot nekem minden hatalom menyben és ez földön. *Matth. 28. v. 18.* Es ismeg: En vagyoc az első és az utolsó: és kiélece mind öröckén öröckén, és nalam vagyoc az pokolnac és halálnac kulcsa. *Apoc. 1. v. 18.* Ismeg: O nála vagyoc az Dávidnac kulcsa, ki meg nittya és senki bé nem zárja, és be zárja és senki meg nem nittya. *Apoc. 3. v. 7.* Ez hatalmat maganac tartya az Ur, nemis adgya máfnac senkinece, hogy ő ostan hívokodvan nezze az Tanított munkálkodását. Mert az Esaiás így szol: Az Dávid házánac kulcsát teszem az ő vállára. *Esai. 22. v. 22.* Es ismeg: Kinek fejedelemsége az ő vállán léfén. *Esai. 9. v. 6.* Mert az igazgatást nem veti egyebec vállára, de meg tartya és él az ő hatalmával mindenecket igazgatván. Némelly hatalom tizt serint valo, meg határoztatot attol ki tellyes hatalommal él. Ez inkább hasonlob az szolgáthoz mint sem az birodalomhoz. Mert meg engedine melly Ur sáfarijánac az ő házán való hatalmat, mellyre nézve kulcsokatis ad neki, kikkel be bocsássa az házban vagy ki rekesse

fe abból kiker az Ur be akar boczatannia
 avgy kikerestenni. Ez szerint az hatalom se-
 rint az solga, tistis szerint cselekesi az mit az
 Ur hagyot neki cselekedni: és az Uris meg
 érófitt az mit a cselekedő: és azt az ő solga
 jána cselekedetét: s nien mint őver akarja
 meg bocsúltetni és esmertetni. Mellyre
 tartoznac az Euangeliomnac imez módafi:
 Teneked adom az menyőfagnac kulcsait.
 Ismeg: Valamit meg kötőő avagy oldaf ez
 földön meg lesnecc kötözven avagy oldar-
 van mennyegben. *Matth. 16. v. 19.* Ismeg:
 valakik nec meg bocsáttatoc bünökert,
 meg lesnecc bocsátva, és valakik nec meg
 tartandgyatoc, meg lesen tartva. *Joan. 20.
 v. 22.* Ha penig az tanitto minden dolgokat
 így véghez nem vissen, mint meg parancsol-
 tatot az ő Uratol, de az hir nec hatarit által
 hagia, heában valonac tartatic ugyan az Ur-
 tol az mit cselekedet. Anna kok éit az
 Anyfentegyházbeli solgáknac Egyházi ha-
 talmoc olly hivatal, mellyel az Egyházi sol-
 gac igazgattyac ugyan az Istennec Ecclesia-
 jat, de mindene ker ugy cselekesnecc az Ec-
 clesiában, miképpen az Ur meg hatta az ő
 igejeben: mellyec ha meg lesnecc, az hiecc
 mint ha az Ur tol lótt volna ugy bősüllie.
 Es az kulcsokrol az előttis solottunc oda
 föl az 84. levelen.

Adattatot peniglen minden tanittoknac

az Anyfentegyházban egyenlő hatalom
 avagy hivatal. B. zonyara elein az Püspök
 és Esperestec az Ecclesiát közönséges mun-
 kával igazgattac: senki másnál föly: b nem
 viselte mag t, avagy magánál nagyob hatal-
 mat és Uralagot Püspök tarsain nem vótt:
 holott meg emlékezven az Urnac bevéde-
 ről (az ki ti közzületec nagyob, legyen mint
 kisseb) magokat az alazatóságat tartoz-
 tattac meg, és egyenlő solgalattal segitet-
 tec egymást az Ecclesiának igazgataában
 és oltamazasában. Közomban az rendtartá-
 sert az Tanitto közzüleg valamely bizo-
 nyos Tanitto gyűlést hirdetet és az gyűlés-
 ben az tanácra valo dolgokat előfamlá-
 ta, és egyebek nec értelmét ősvésette, és
 hogy valami egyenetlenség né esnecc fölö-
 te igen el tavoztatta. Így olvasluc hogy
 cselekedő az fent Peter, ki miadáz által a-
 zert nem volt sem az többinecc preostya,
 sem nagyob hatalma az többinel nem volt.
 Merrá fent Cyprianus Martyrigaz an mon-
 dotta: Ollyanoc voltanac ugyan a töb tanit-
 vanyokis, minemő volt Peter, hasonló tistef-
 ségges és hatalómal föl ekisittettec: de a kez-
 det az eggyeslegtő farnazic, hog az Eccle-
 sia egy nec mutattassec. *De simpl. cleric.* Haso-
 loképpé sol Jeronymus Doctoris: Mineke-
 lötte, ugymond, az őrdög kifesteből saka-
 láfoc lennénecc az keresztényenségbe, az Espe-
 restek nec

resteknek közönséges tanaczabul igazgatnának vala az Ecclesiác, minekutanna peniglen akarkis azokat, kiket meg kőzöttölt vala, magaénaciteli vala, nem az Christusénac, végeftetett hog' az Esperestek közűl egy válastatva az többin föllyül emeltetne, kire nézne az Ecclesiánac minden gondgya, és az szakadásoknac magvai elvértetnéne. Ezt mindazáltal Jeronymus nem Isteni vegezefne mondgya, mert mindgyart így szól: Miképpen, ugymond, az Esperestek tudgyiac hogy ők az Anyaszentegyháznac fokásából annac a ki nékiecfejekké rendöltetett, alája rendöltetene: így az Püspök ők tudgyac hogy ők inkább fokásból, mint sem az Urnac rendölésénac igazságából nagyobbac az Esperesteknél, és hogy az Ecclesiát közenségeffen kől igazgatni. Es eddigaz sicut Jeronymus mondála, *in Epist. Pauli ad Tit.* Azért senki törveni sicut nem tilthar meg az Isten Anyaszentegyházánac reghi fokáára valo viszáteréstől, és annac az emberi fokás fölöt valo be vételétől.

Az tanítottoknac tiztec külömbféle, mellyeket mindazáltal némelylec kettőre szabnac, mellyekben az többi mind bé foglaltatnac: az Christus Euangeliománac tanítála, és az Sacramentomoknac ki foglaltála. Mert az tanított dolga hogy ősvéggyűezek az sicut gyűelőzetet, magyaráz-

ZAC

nac abban az Istenecigéjet, és az közönséges tanuságot alkolmazzatnac az Anyaszentegyháznac rendire és hasznára, hogy azoc mellyeket tanítottanac használynac az halgatoknac és epiczec az hiveket. Mondom az tanított dolga az, hogy inccac az tudatlanokat, az sunnyadozókat nogatsac az Urnac urában valo járásra, vigasztallyac és meg erősiczec az Sacannac külömbkülömbféle késérteti ellen az gyengéket, meg dorgallyac az vétezőket, az tevelgőket jo utra tericzec, az esteeket fölemellyec, az ellen mondotak meg czáfollyac, az szakadokat az Urnac aklatul el üzzec, az véteket és vétezőket cessen és meltofogossan meg fedgyec, neis hunyoritlanac avagy halgatkozsanac az vétekre. De még az Sacramentomokatis őstogassac, és azocokkal valo igaz élest ajánlyac, s mindeneket azocokkal valo élésre hasznos tanítás által kezuzenec, az sicut egyefségben az hiveket meg tarczác, az szakadokat meg tilczác, az tudatlanokat catechismusra taniczác, az betegeket és külömbkülömbféle késértetben esteeket megh latogatsac, epitsac, és életne utaban meg tartfac: ezenkivől közönséges imatkozásokat avagy könyöröléseket tegyenec böytel egytetemben az sicut leguac idejen, az melly sentséges türes,

I

é

és mindeneket, mellyec az Ecclesiának czöndeflégere, bekeségere és meg maradá-sára néz nec, forgalmatosan rendöllyenec, hogy penig mind ezeket jobban és könnyebbén meg cselekdőhessé az egyházi tanitto, leg-lőfő is kívantatic ő tőle hogy Istenfő legyen, süntelen imatkozzéc, az sicut inquit olvassa, és mindenkben s mindenkör vigyázzon, és élet nec tisztaságával mindene c fölöt tündőkléc.

Es holt mindeneftől fogva sükség az Anyaszentegyházban az feniitéc, és az téghe cknélis elein sokásban volt az ki átkozás, és voltanac egyházi ítéletec az Isten nec népei közöt, mellyekben bölc és kegyes ferfiac által az a feniitec gyakorlattator: az tanitokrolis kívantatic hogy ezt az feniiteket igazsá c az idő nec, az közönséges állapattac, és az sükség nec mivolta serint. Hol mindenkör meg kől tartani ez regulát, hogy mindene nec kől lenni epületre, ckesse n, tisztessé gessen, kegyetlenség és pártolás nélkül. Mert az sicut Pal bizö nittya, hogy ő neki adattator Isten től hatalom az Anyaszentegyházban az epittésre nem á rontá tta. 2 Cor. 10. v. 8. Mert ő maga az Christus meg tiltotta k saggatni az Ur sántoföldeből az konkolt, mikor vesedelem vagy on hogy az bu zais ki ne saggatasséc. Matth. 13. v. 29.

Továbbé utallyuc az Donatistaknac

velyi

velyéfekeket, kic az tudomannac és az Sacramentomoknac solgaltatasának hafnos a vagy hafontalan voltat az egyházi solgának jo avagy gonof életéből itéltéc. Mert tudgyuc hogy az Christus favát kől halgatnunc, még az gonof tanitronac sagjabolis. Holot Christus Urunkis mondotta: Az mellyeket mond nec meg cselekdőgyé ec, az ő cselekedetec serint penig né cselekdőgyetec. Matth. 23. v. 3. Tudgyuc hogy az Sacramentomoc az Christus szerzéséből és igeje által meg sicut ötlet nec és hathatos az hiveknél, ha sicut melatlan tanitoktul ostogattatnak is. Melly dologrul az sicut írásbul sokat disputalt az Donatistac ellen az Isten nec boldog solgája sicut Agoston. De sükség az omban az tanitok közöt melto feniitek nec lenni. Mert forgalmatosan kől tudakozni az tanitoknac tudományát és életét az Synatokban. Meg kől az Seniotoknac feddeni az bündő öket, és utra hozni, ha meg gyógyulandóc: Ha meg nem tér nec, sz igaz tanitoc azokat letegyec, és mint egy farkasokat el tüzec, az Urnac nyájától: mert hogyha hamis tanitoc le jend nec semmiképpen el nem sicut vedendóc. Az közönséges gyűléseket is jovallyuc, ha azoc az Apostali Sinattac példaja serint lés nec, az Ecclesiának hafnára sicut nem penig kátára.

I

Az

Az hiti tanítottokis mindnyájan, mint jó munkások, meltoz az ő bérekre, nemis vét. köznec mikor fizetéteket és minden bükségekre valokat magoknac és czelédgyeknec el véhic. Mert fent Pal meg mutattya hogy azokat törvény ferint adgyác az Ecclesiácf. v. f. ikis az tanitoc I. Corinth. 9. I. Timoth. 5. és másuttis. Az Apostali tudomanyal penig meg hamisítottac az Uykereztényec, kic a tanítottok, hogy foglaltaryokbul élne, kárhoztattya és hidalmazzac.

XIX. RESZ.

XIX. R E R Z.

AZ CHRISTUS ANYA-
szentegyházának Sacra-
mentomirol.

AZ Ur Isten az ő igejének predikállása mellé főrzött elaitól fogva az Ecclesiában Sacramentomokat, avagy fentséges jeleket, mert ezt nilvan bizonyittya az egef fent Irás. Az Sacramentomoc penig titkos jelec, avagy fentséges rendtartásoc, avagy fent cselek ödetec, mellyeket Isten ferizet, álván az ő igejéből. láthato jelekből és jedit dolgokból, mellyekkel az embereckel közlöt nagy jó tétemenyt emlekezertben tartya, és ottanottan meg uyjittya: mellyekkel ísmeg az ő igeretit meg póczétli, és az mellyeket ő mi velünc belől cselek öföie külsőképpen meg mutattya, és semünc eleyben veti nézélte, és az mi hitünkert az ő fent lölkénec az mi fíveinkben való munkálkodása felől meg erőfitti, és neveli: és mellyekkel őfán minkert minden egyéb nemzetfegektől és vallásoktól meg vál. fr, és csak ő magánac kötelez és fentöl, és mit kívánnyon tölünc meg jelenti.

Az Sacramentumok pedig némellyec az O Testamentumbeli népé, némelly az Új Testamentumbeli népé. Az O Testamentumbeli Sacramentumoc voltanac, az környül merélkedes és Husvétii bárány, melly megáldoztativala, melly okert fámláltatic az áldozatoc közze, mellyec világ kezdetitől fogva rendöltetene. Az Új Testamentumbeli Sacramentumoc az keresztesség és az Úrnac vaczoraja. Vadnac némellyec az kic hét Sacramentumokat fámlálnac, kic közöttül az Pénitentiát, az Egyházi rendet nem az Pápasoket, hanem az Apostalit, és az Házaságot, esmerjüc Istennec háfnos szerzesinec lenni, de nem Sacramentumocnac. Az Bérmas és Utolsó kenyes emberi talalmanyoc, mellyec nélkül, minden kár nélkül ellehet az Ecclesia. Nincsenek is azoc az mi Ecclesiáinkban, mert vadnac oly dologoc azokban, mellyeket semmi képpen nem jóvalhatunc. Minden kereskődést, mellyel az Romaiac az Sacramentumoc sáfarkodásában élne, tellyességgel utálunc. Mert minden Sacramentumocnac az Isten ő maga fő zője és nem az ember. Az emberec Sacramentumokat nem szerzetne, mert az Istennec tiszteletire tartoznac azoc. De Isteni tiszteletet az emberec nem szerzetne s nem formalhatnac, hanem az mit Isten szerzet be kől vennec és ortalmánoc.

talalmaznias. Ennec fölörte az sent jegyec mellé igeretec vettettene, mellyec hi oké vánnac. Az hit pedig czac az Istennec igejéhez tám főkodic. Az Istennec igeje pedig olyan mint egy tábla, levél; Az Sacramentumoc pedig mint egy pecsét, mellyeket az levelekre függest egyedől az Isten. Es miképpen Isten főzője az Sacramentumocnac, így mindenkoron munkálkodic az Ecclesiában, az mellyben jó rendel solgáltatnac az Sacramentumoc: annira hogy mikor az hives el véfic az tanittoktul az Sacramentumokat, meg esmerjec hogy az Isten munkálkodyec az ő szerzesében, annako kaért az Sacramentumokat fínten mint az Istennec kezéből vennec el, és nemis art azoknac az Egyházi solgánac vette (ha fínten oly nagy volna)is holot tudgyac hogy az Sacramentumocnac tőkélletes volta az Christus szerzésétől függön. Az mellyből nyilván válastáttis tudnac tenni az Sacramentumocnac solgáltatásában az Úr közöt és az ő solgája közöt, vallást teven, hogy az Sacramentumocnac valóságat az Uradgya, az jeleket peniglen az Úrnac solgája.

Továbbá az az Fő dolog, melly mindé Sacramentumban az Istentől adattatic elönkoban, és a hivesektől is mindé időben meg gondolatot (mellyet némellyec az Sacramen-

tomoknak állattyanac avagy esközene-
mondnac lenni) az Idvözittó Christus, a-
maz egy áldozat, amaz világ kezdetétől fog-
va meg ölettetet bárány, és amaz kőf. k. la
mellyből minden mi eleinc ittanac, melly
által minden választattac környül meteltet-
teneckeznelküi fent Lélek által megis mo-
fartatnac minden ő bünökéből, és tápláltat-
nac az Christusnac igaz testevel és vérével az
őróc életre.

Az mi pedig arra néz az mi fő az Sácra-
mentomokban és az valóság, mind az két
testamentomban egyenlőc az Sácramento-
moc. Mert az Christus ki egyedől közben
járója és idvősége az híveknek, az a fő, és az
Sácramentomoknak valósága. Ugyan azon
egy Isten minden őt ezeknek főrizője: mind
az ké féle népnek adattatnac azoc mint
jelec, de őt még az Istennek kegyelmene
és igeretene meg peccsételé, mellyec emle-
közetben hozzá megis nyjertyác az Isten-
nek nagy jotetemenit, és az mellyekkel is-
meg a hívec minden egyéb vallásoktul meg
válastatnac, és vegezetre mellyec lelekben
Hit által vetetnac, és az vevőket kötelezic
az Anyaszentegyházhoz, és azokat tisztekre
emlekezetic. Ezekben mondom, és ezek-
hez hasonlokban nem különbözne a két
testamentombéli Sácramentoc, mellyec
mindaz által az jegyekben különbözne.

Es

Es bizonyára ezekbennis beüségéb kü-
lönbséget téfünc. Mert az mieincerőseb-
bec és inkább meg állandoc, ugy mint mel-
lyec meg nem változtatnac ez világ vegei-
glen. De bé tellyesedet avagy tökéletes
dolgotis avagy igeretet bizonyitnac az Chri-
stusban, mellyet bé tellyesedni jelengette
amazoc. Is meg együgyüvebec az mieinc,
és nem anni faratságossac, nemis anni árnuac
és ceremoniókkal befödettetec. Tartoz-
nac továbbá bebeb népre, melly az egesz vilá-
gon ki terjedet: és holot nagyfagossac, és
nagyob hitöt (az fent lelec által) inditcsa-
nac, követi az léleknek is tellyesb beü ége.

Bizonyára holot az Christus az igaz Mes-
sias nékünc adattator, és az kegyelemnek
beüsége ki ontatot az Úy testamentombéli
népre, el törülttetenec ugyan és meg sün-
tenec az O testamentombéli Sácramento-
moc, és helecben állottanac az Úy testa-
mentombéli Sácramentoc, az környül-
metélkodes helet az kereztség, az Husvéti
bárány és áldozatoc helet az Úrnac vatso-
tája.

Az miképpen pedig régenten az Sácra-
mentoc állottanac igéből és jegzett do-
logból, így mostis ezen réseckel mennek
véghez. Mert Isten igejével lefünc, mellyec
az előt Sácramentoc nem voltanac Sác-
ramentomná. Mert meg fentöltetnac az
I s igével

igével, és megfentöltetteknek mutattatnac attól ki azokat feizette. Megfentöltni pedig avagy megáldanni annit tésen, mint valamely dolgot Istennek és fentélfre rendöltni, azaz, a közönséges és fentöletlen éléftül elválsany és fent dologra rendöltni. Mert az Sacramentomokban az jegyec, mellyec az külső éléfből vétettene, külső és láthato dologoc. Mert az keresztsejben jegy az elzető viz és az láthato mosás, melly az tanitto által tésen: az jegyzet dolog peniglen az ujjonnan fületes, avagy az bünökből való mosodas. Az Ur vatforájában pedig jegy az kenyér és bor, mellyec az közönséges ételből és italból vétettene: az jegyzet dolog peniglen az Christusnac halálra adatot tette, és az ő mi eretünc ki omlot vére, avagy az ő testéne és vére ne közlése. Azért az viz, kenyér és bor az ő természetec ferint, az Christus rendölése kivől, avagy az fentseges élés kivől, csak azoc az minac mondatnac, és az minemőeknek láttatnac. De hogyha az Urnac igéje azokhoz járól, az Istennek nevéne segítségöl hivasával, és az első főzészne és megfentölésne meg ujjettasával, az jegyec megfentöletne, és az Christustól megfentöltetteknek jelentne. Mert hathato mindenkor az Istennek Ecclesiajában az Christusnac főzése, és az Sacramentomoknac megfentölése, úgy

hog

hogy az kic nem külömben ostogattyac az Sacramentomokat, mint elöben az Ur Christus főzötte, mostis ilyenec amaz első jeles megfentölésfe fezer tis mondatnac el az Sacramentomoknac ki foglaltatában az Christusnac befédi.

Es mivel hogy az Istennek igejéből meg tanollyuc, hogy az jegyec más végre rendöltettene az Christustól, mint vétettene közönséges képpen, azért tanittyuc hogy az jegyec az fentölésben vésic nevezet az jegyzet dolognac, némis nevéstetne immar csak vizne, kenyérne és bornac, de még ujjonnan fületésnekis, avagy meg ujjulás főrdőjenekis: ismög az Christus testéne és vére ne, avagy az mi Urunc testéne és vére ne peccétine avagy Sacramentománac: nem hogy az jegyec változnanac jegyzet dologoca, és meg fünenec attól az mic volnanac természet ferint, mert ugy Sacramentomoc nem volnánac ha csak jegyzet dologból állánac, és jelec sem volnánac. De azért vésic az jegyec nevezet az dolognac, hogy azoc fent dolognac fentseges jegyei és az jegyec az valósággal Sacramentom ferint égyesülne, égyesülne mondom avagy öfve főrköztetne titkos jegyész által, és annac akarattya avagy tanácsa által az kiaz Sacramentomokat főrizötte, mert nem pusztá jelec az

viz

viz, kenyér és bor, de fentlegéssé. Es az ki főzötte az keresztig vizét, nem olly akarrattal Franactal feizette, hogy az hívec csak vizzel mosatassanac meg: és az ki parancsolta az fent vatforában az kenyeret enni és az bort innya, nem azt akarta, hogy az hívek csak kenyeret egyenec és bort igyanac fentégnékül, mint házoknal kenyeret éfienec, de hogy az jegyzet dolgokbannis lélekben refesüllyenec: és valósággal hit által meg mosodgyanac bünökéből, és az Christusban refeseclegyenec.

Annakóáert semmiképpen nem jóvallyuc azokat, kic az Sacramentomoknac meg fentölésert nem tudom micfoda börüknec és az paptul el mondot igékneceelő fámlálásanac avagy az meg fentölönec igyeközetinac vagy egyeb külső dolgoknac tulaydonittyac, mellyec sem az Christusnac sem az Apostaloknac favockal avagy példajockal nekünc nem adattatnac. Azoknac tudományokat sem jóvallyuc, kic az Sacramentomokrol ugy fólnac mint közönfeges meg nem fentöltetert avagy erőnélkül való jelekről. Azokat sem jóvallyuc, kic az láthatatlanokért meg utállýac az Sacramentomokban való látható dolgokat, és heában valoknac itelic magoknac az jegyeket, azért mert itelic hogy immár élnecc az valósággal, minemöcknec mondgyac hogy

hogy voltanac az Messáliánusoc. Azoknac tudományokat sem jóvallyuc, kic az kegyelemet és jegyzet dolgokat tanittyac úgy kötélfestetni avagy be rek fíetni az jegyekben, hogy valakic külsőképpen refesölnecc az jegyekkel, belőlis az kegyelemben és az jegyzet dolgokban refesüllyenec akarminemöcc legyenekis.

Azomban minthogy nem az Tanittoknac meltoságekból vagy meltatlanságokból böczüllyuc az Sacramentomoknac egeff voltat, így sem az vévőknecc állapotokbul. Mert tudgyuc hogy az Sacramentomoknac tellyesége az Istennecc hiüségébül, igazságából, és csupán való jóvöltábol függ. Mert az mint az Istennecc igeje ugyan Istennecc igaz igeje leszen, mellyben nem csak az püftra igec mondatnac, mikor az predikáltatic, de egyyertemben ajánlattatnac az Istenöl az igec által példáztatot avagy hirdetteteret dologoc, noha az hitetlenec avagy iftentelenec hallýac az igit és ércséc, mindazáltal az jegyzet dologokkal nem élnecc, azért mert igaz hittel azt nem véfic. Így azonképpen az igeból, jegyből, és jegyzendő dologokból álló Sacramentomoc igaz és tökelletes Sacramentomoc lesnac, nem csak jegyezvén az fent dolgokat, de még az Isten advan az jedzet dologokatis, noha az hitötlenec az nyuytot dolgokban nem refesülnecc.

besülnec. Lehen az, nem az ado avagy nyu-
to Istennec miatta, de az hit néköl és törven
néköl elő emberek nec vétkekből: kik nec
hitetlenség ec az Istennec hitit föl nem
bonthattya.

Továbá holot mindgyárt az elein, miko-
ron meg mondottuc, mi legyen az Sacra-
mentom, hasonloképpen és egy atallyaban
meg feytörtuc, mire rendöltetene, nem
süik ég hogy az egy fer meg mondor dolgot
unással elő fámlallyuc. Hanem következes

ferint magán magán folyunc az Uy
testamentombéli Sacramen-
tomokrol.

o(oe)

XX. RESZ.

XX. RESZ.

AZ SZENTSEGES
keresztsegröl.

AZ keresztesség Istentől keresztet és
meg sentöltet: és előőr keresztelt
sent Janos, ki a Christustis meg keresztölte a
Jordanban, innen szállor az Apostalacra, és
ökis, vizzel kereszteltenec. Parancsolta e-
zek nec az Christus hogy az Euangeliomus
predicalljac, és keresztellyenec Atyanac.
Fiunac és sent lelek nec nevében. *Matth. 28.*
19. Es sent Peteris az Sidoknac kic azt
kérdic vaia mit cselekedné nec, monda: Ke-
retzelkedgyetec meg fejenkint, az Jesus
Christusnac nevében bünö: ök nec bofa-
nattyara, és el vesít ec az sent Lélek nec a-
jandékát. *Act. 2. 38.* Mellyből az kereszt-
séget némelly ec neveztec az Istenné penec
beolto jegyenec, ugy mint mellyel be ol-
tatnac az Christusban az Istennec vála-
sított.

Csac egy az keresztesség az Istennec Anya-
sentegyházában, és eleg eczer meg köröz-
tölködni avagy Istenben oltatni. Meg ma-
gd peniglen az eczer föl vót keresztesség
mind

mind egesz életünkben, és az mi fiui fogat-
 ratásunknac öröcke valo meg peczétlése,
 Mert az Christus nevében meg keresztel-
 kedni semmi nem egyéb, hanem beirattat-
 ni, be oltatni és be vétetni az Isten fiainac
 fővettségében, házanépe köziben és örök-
 ségében. Sőt immaris nevezetnec I-
 stennec nevével, azaz, hivattatnac Istenec
 fiainac, meg tisztattatnac az bünnec rúttságá-
 bol, és ajandekoztatnac az Istenec kü-
 lömbkülömb kegyelmével uy és ártatlan
 életre. Az keresztység azért emléközetben
 tartya és meg uyjettya Istenec nagy jo té-
 remenit, mellyeket az emberi nemzettel
 cselekedet. Mert minyajan fülettetünc az
 bünnec rúttságában, és vagyunc haragnac
 fia. *Ephes. 2.* Az Isten penig az ki gazdag igal-
 malságában, meg tisztet az bünök őt min-
 ket ingyen az ő fiainac vére által, és azzal vá-
 last minket fiaiva, és fontoséges fővettséggel
 minket magához kapcsol, és külömbkü-
 lömb fele ajandekival meg gazdagit, hogy
 uy életet élhessünc. Mindezc az keresztység-
 gel meg pöczéltetnec: mert belől uy jon-
 nan fülettünc, meg tisztattatunc és meg uy-
 jettatunc az Istenől sent Lelec által: kivől pe-
 nigez nagy ajandekoknac meg peczétléset
 véssünc, az vízben, mellyben az oc az jöté-
 menyec előnkben is adattatnac, sőt ugyan
 főmünc eleyben vettetnec. Azért megis

ke

keresztelkedünc, azaz, meg mosattatunc a-
 nagy hintetünc látható viz által. Mert az víz
 bennyet el tisztogattya, az meg ajultakat
 meg éléstri, és az meg hevölt testeket meg
 uyjettya és hívóstitti. az Istenec kegyelme
 penig ezt az lölköckel cselekefi láthatat-
 an héppen avagy lölki képpen.

Ísmeg az kööztiségnec Sacramentomá-
 tal meg válazt az Isten minket minden e-
 gyéb vallásoktul és népektül és maganac
 saját népévé sentől: mikoron azért mi meg
 keresztelkedünc, meg vallyuc az mi hitü-
 ket, és kötelestetünc az Istenec való en-
 gedelmességre, és az testnec foytogatasára
 uy életre; és ugyan be irattatunc az Chri-
 stusnac sent serege közzé, hogy életünk nec
 minden napjában harczollyunc ez világ és
 ördög es tulaydon testünc ellen. Meg ke-
 resztelkedünc ísmeg az Ecclesia teste köz-
 ze, hogy az Ecclesiának tagjai hepen eggyez-
 zünc azon vallásban és egymásnac való fol-
 galatban.

Híssünc hogy tökéletes formája az ke-
 rztiségnec az, mellyel ő maga az Christus
 meg kereszteltetét, és az után keresztelenecc
 az Apóstaloc. Azért az mellyec emberi ta-
 lálmanbul az után az Ecclesiában hártmaz-
 tatnac, és hozzája adattattatnac, nem itel-
 lyünc azokat fükségeffeknec lenni az ke-
 rztiségnec tökéletességére: minemő az

K

ördög

ördög üzes, viafgyertya, olay, soo, nyáles és gyeb efféle, mint azis, hogy ákerertség minden estendőben külömb féle cé émoniac kálkéfer fentöltetie meg. Mert mi hisfiúe hogy az Ecclesiáinac egy kerertsége az Istennecelső ferzefekor meg fentöltetet, es az ige által meg fentöltetie, es mostis hatato az Istennecelső áldásabol.

Tanittyuc hogy az Ecclesiában nem fiúkség az asonyoknak avagy bábáknac fólgáltatni az kerertséget mert fent Páel vetette az asonynepeket az Anyafentegyházbeli fólgálattol: az kerertség penig tartozie az Anyafentegyházbeli fólgálathoz. Kathoztattyuc az Uykereftyéneket, kic tagadgyac meg keresteltetni az kerestyéneket fiúletet kis gyermekkéjeket. Mert az Euangeliomi tudomány ferint, ezeké az mennyeknec orfága, es az Istennec fióvetsegében vadnac, s miert nem adattatnac azért nékic az Isten fióvetsegének jele? Miert nem oltatnanac bé az fent kerertségnek általa az Istennec nepci közzé es az Istennec Ecclesiájában? Kárhoztattyuc azon Uykereftyéneket egyéb tudományokbannis, az mellyeket tartnac nilván az Isten igeje ellen.

Nem vagyunc azért Uykereftyénecc, sem femmi dologban nem közösülünc vélec.

XXI. RESZ.

XXI. R E S Z.

AZ URNAC SZENT-
seges vatforájarol.

AZ Ur vatforája, melly Ur asralánakis és Eucharistiánac, azaz, halaadásnac hivattatic, azért neveztetie vatforánachogy á Christustol amaz utolso vatforakor ferzteret, és mostis azt mutassa meg, és abban öbki képpen éteffenecc és itassanac á hivecc. Mert fiórzője az Ur vatforajanac nem Anygal avagy valami ember, de az Istennec fia az mi Urunc Jesus Christus, ki elsőbé azt meg fentölte az ő Anyafentegyhazanac. Meg marad penig az az áldas még mostis mind azoknal kic nem egyéb vatforat, hanem azont ostrogatnac, mellyet az Ur fiórzet, mellyen az Ur vatforajanac igejét el mondgyac, és mindenekben az egy Christusra néz nec igaz hiteckel, kinecc mint kezéből vésticel az mit az Tanittoc kezébül vésticel. Az Ur meg akarja emlekezeten tartany ez fent dologban, az emberi nemzetel tört nagy jó réteményet, tudni illic, hogy Istennec halálra adattatasával és vére nec ki ontasával minden mi büneinket meg engette, és az öröke valo halaltol, és ördög nce hatalmabol minket meg mentet, és imma-

K 2 tan

ran élet minket az ő testével és itat az ő vé-
rével, mellyec taplalnac minket az örök é-
letre, hit által lélekben azokat véven. Es il-
lyen nagy jótétemeny meg uyjettatic mind
annifor valamenifor fogaltatic az Urnac
vatforája: mert azt mondta az Christus:
ezt cselekedgyétec az én emlékezetemre.

Ísmeg ez fent vatforában meg erőfitte-
tic, hogy az Christus teste bizonyyal mi ere-
tünc adattator, es az ő vére az mi büneinc
bocsánattvara ki ontator, hogy az mi hi-
tüncne tantorogjon. Es lathatoképpen u-
gyan ez Sacramentommal külsőképpen az
az Tanító által előnkben adattatic, es u-
gyint semeinc eleiben vétetic, az mi belől
lathatatlan képpen az fent Lelektől csele-
kettetic. Külsőképpen az Tanítóul adar-
tatic kenyér es bor, es hallyu az Urnac be-
fedet, vegyétec, egyétec, ez az én testem: ve-
gyétec es offbatoc el köztetec. Igyatoc eb-
ből mindnyajan, ez az én vérem. Azért
vesic az hívec az mi adartatic az Tanítóul,
es ésic az Ur kenyérét, és ifnac az Urnac
poharából, belől azonban az Christusnac
munkalkodásából, az fent Lelec által el vé-
sic az Christus testet és véret, és azzal táplal-
tatnac az örök életre, mert az Christus teste
es vére igaz étel es ital az örök életre, es ő
maga az Christus, az meniben mi erőtünc
adattator, és minekünc idvözitönc, amaz fő

jóságá

jósága az fent vatforanac, nemis engedünc
semmi mált ő helyeben állattarni.

Hogy penig valóban es nilvábban' meg
éricséc mimodon legyen az hivek nec ételec
es italoc az Christus teste es vére, es hogy
vetessene az hivektől az örök életre. Ez
kevéset hozza tessüic: az étel nem egyféle,
mert testi ételis vagyon, mellyben az étedel
embertől fajal vétetic, foggal meg ragatic,
es az gyomorban nyeletic. Ez étel nec ne-
mével iteltéc regenten az Capernaumbel-
lic hogy megköllene enni az Christusnac
testet; De meg hamisettatnac az Christu-
stól. *Joan. 6.* Mert mint hogy az Christus tes-
tet nem chernitesti mód ferint vétec és ke-
gyetlenség kivől, így nemis gyomornac ét-
ke. Mellyet keserit nec mindenecc meg
vallanni. Meg vettyüic azért az Papac decre-
tomaban való Canon, az melly így kezde-
tic: *Ego Berengarius, de consecr. dist. 2.* Mert ne-
mis hitte az kegyes regiség, mi sem híffüic
hogy az Christus teste testi fajal etett nec,
testi mód ferint avagy állattya ferint.

Vayon lölki eteleis az Christus testé-
nec, nem olly ugyan, mellyben vélnénc azt
az ételt lelecke valni, de mellyben, meg ma-
tadvan az ő állattyanban és tulaydon sagában
az Christus teste es vére, az oc nekünc adar-
tatnac lölki képpen, nem testi mód ferint
ugyan, de lölki mód ferint az fent Lelec ál-

K 3 tal,

tal, a ki tudniillik azokat, mellyec az mi errettünc halálra adattator teste és vére által ferez tettenec, ugy mint, bünöknek bocsánattyát, meg szabadulást, és örök életet, mi hozzanc ciatollya és főtzi, ugy hogy az Christus mi bennünc éllyen, és mi ő benne, és azt cselekefi hogy ötet igaz hitrel vegyünc, hogy minekünc legyen lő ki ételünc és italünc, az az, mi életünc legyen, és azt elvehesünc igaz hit által. Mert miképpen az testi étel és ital nem csac meg ujjettya f meg erőfitti az mi testüncet, de még megis tartya ez életben: így az mi erettünc halálra adattator Christus teste, és az ő mi erettünc ki omlot vére, nem csac meg ujjettya és erőfitti az mi lőküncet, de még megis tartya ez életben: nem az meniben ugyan testi mód ferint azokat esünc és isünc, de a menibé mi velünc réfeltetnec az Istenec lőkétől, így szólva az Ur: Ez a kenyér mellyet én adoc az en testem, mellyet adoc ez vilagnac életerejert. *Ismege*: az test (a melly tudniillik testi mód ferint etetic) semmit nem használ, az lélec az melly meg elevenit. Es, ez befédec mellyeket en szoloc tinektec lélec es élet. *Joh. 6.* Es az miképen fiükség az éltelt éven mi belénc vennünc hogy bennünc munkáloedgyec, es az ő erejet mi benünc ki mutassa, holot kivölünc ló éven semmit nem használ minékünc: így fiükség hogy mi hittel az Christust

stust vegyünc, hogy mienc legyen es éllyen mi benünc, es mi ő benne. Mert azt mondgya: En vagyoc az elő kenyér, az ki en hozzam jó meg nem éhezic, és az ki en bennem hisen, nem somjuhozic meg soha: *Ismege*: az ki engemet éfen, őis él en erettem, es en bennem lakozic es en ő benne. *Joh. 6.* mellyekből ki teczic hogy mi az lő ki ételen semmiképpen nem értünc nem tudom mi álmadozo ételt, de az mi erettünc adattator Christus testet, mellyet mindazáltal az hivec véfnec nem test ferint de Lélec ferint hit által. Melly dologban mindenben követryünc az mi idvözittő Christusunk nactannittását, *Johan. 6.* Es ez az Christus testénc étele es vére nec itala oly fiükséges az idvőségre, hogy anne külsenki nem idvözülhet. Ez lő ki étel es ital léfen az Urvatsoraja kivölis, es valamenifer s valahol az ember az Christusban hisen: az mellyre nézett talam sent Agoston mondvan: Mit kefitted fogaidat es hádat? Higy es etted.

Az föllyül meg mondot lő ki étel kivől vagyon Sacramentom ferint valo ételeis az Christus testénc mellyben az hyü ember nem csac léleken belül réferöl az Christus igaz testével es vérevel, de külsőkepennis jarolván az Urnac a stalához véfi az Christus testénc es vére nec Sacramentomat. Előfőr ugian mikor az kerebfyén em-

ber hitt, vétt elő eledelt, es az utannis azzal
 él, de azért, mikor az Sácramentomotis ve-
 fi, vesen valamit. Mert az Ur testének es vé-
 rének közlésének gyakorlásában mégyen
 előb előb, es inkább f. inkább görjeztetic es
 nevelkedicz hit, es lő ki étellel meg elegit-
 tetic, holot míg élünc, süntelen valo nevel-
 kedési vadnac az hit nec. Es az ki külső kép-
 pen igaz hitből vesi a Sácramentomot, ugyan
 az nem csacaz jelet vesi, de az valosaggalis,
 mint meg mondottuc, táplaltatic. Ez fölöt
 ugyan azon enged az Ur szerzésének es pa-
 rancsolatryanac, es örvendetes sivel hálá-
 kat ad az ő meg váltááért, sőt az emberi
 nemzetségnek meg váltááért, es az Ur ha-
 lálánac emlekezetic meg tartya hiven, es az
 Ecclesia előt, micfoda testnek tagja legyen,
 meg bizonyitya: Is meg az Sácramentom-
 mal előknek meg pöcséltetic hogy az
 Christus teste nem csac közönségessen a-
 dattatot es vére ki ontatot az emberekért,
 de kiválképpen minden keresiényen com-
 municánfert, mellynec étele es itala legyen-
 öröc életre.

Tovaba az ki hit nélkül járöl ehez az
 sentséges asfalhoz, csac az Sacramentom-
 ban resesöl, es az Sácramentomnac valo-
 ságar, az mellyből vagyön az élet es idvöl-
 rég, nem vesi. Es ezec méltatlan éfnec az
 Christus asfaláról: az kic penig méltatlan
 éfnec

éfnec az Urnac kenyéréből, es méltatlan
 isnac az ő pohárából, az Ur teste es vére el-
 len vétkeznec, es iteletet éfnec es isnac ma-
 goknac: mert holot igaz hittel nem járöl-
 nac, az Christus halálát gyalazzac, es azért
 magoknac káhozatot éfnec es isnac.

Annakokáert a Christus testet es vérét az
 kenyérel es borral nem ugy kapcsollyuc
 ősvé, hogy az kenyeret mondannac Chri-
 stus testének lenni, hanem czac Sacramen-
 tom serint; avagy hogy az kenyér alatt vol-
 na az Christus teste, es hogy imádni köll-
 nec az az kenyérnek sive alatt, avagy hogy
 valaki vévén az jelt, az venné az valóságos-
 tis. Az Christus teste az egekben vagyön az
 Atya Istennek jobban, föl kől azért emel-
 nünc siveinket, es nem az kenyérben hel-
 heztetnünc, nem is imádnünc az Urat az
 kenyérben; Mindazáltal nincsen tavöl az ő
 Anyaszentegyházától az Christus, melly-
 ben szolgáltatic az ő vatsoraja. Az nap az ég-
 ben messi vagyön tölünc, mindazáltal hat-
 ható képpen jelen vagyön velünc: Meny-
 vel inkább az igazságnac napja az Christus,
 testével tavöl lévén az égben tölünc jelen
 vagyön nem teste serint ugyan, hanem löl-
 ki képpen, hatható munkalkodása serint,
 es az mint ő maga mondotta jelen lenni
 magat az vég vatsorakor. *Joan. 14. 15. 16.* Az
 honnan követkőzic, hogy nincsen Chri-

stus nélkül való vatforanc, azonban mindazáltal vernelkül való es fienséges vatforanc vagyon, mint nevezte azt az egész réghiség.

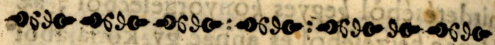
Interünc tovaba az Ur vatforajanac okrogatáskor, hogy meg emlekezzünc, micfoda testnec legyünc tagjai, es azért bekeség-flec legyünc minden atyancfiaival, hogy sentőlelyünc es vetkeckel meg ne rutitusc mi magunkat, se idegen tudományockal, de az igaz hitben mind végiglen meg álván igy közzünc fenleny életünk nec fienségével. Illic azért hogyha az sent vatforával élünc, előfőrt magunkat az sent Pálnac parancsolatya ferint meg próballyuc, es főkeppen minemő hiünc legyen, hisfőüké az Christust hogy azért jött el, hogy az bünö söket meg tartsa es az pénitenciára hija, es hogyha kki hisie magat azoc közöt lenni, kic az Christus által meg szabadulván meg tartatnac, es ha el rendőlteje meg változtatni gonofő életet, es sentől élni, es az Urnac segítségével álhatatoffan meg maradni az igaz valásban, es felebaratival való egyefségben, es hálaikat adni Isten nec az meg szabaduláfert, &c.

Az Ur vatforájának rendtartásat, modgyát, formáját azt tarryuc együgyünc es főnec lenni, melly közeleb jarol az Urnac elsőfőrzéséhez, es az Apostali tudománhoz, melly tudni illic áll az Isten igejének hirde-

hirdetetésből kegyes könyörgéscből, az Urnac ferzeféből es annac gyakorlásából az Christus testnec eteleből es véénec italából, es az Urnac halálának idvőseges emlekozetiából es hiüseges hálaadásból, ifmeg az Anya sentegyház testével való sent egyefsülesből. Meg vertyuc azért azokat kic az pohárt el loptac az keresztienektől, mertigen vetkeznec ezec az Urnac ferzése ellen, ki ezt mondgya: lgyatoc ebből mindnyajan; mellyet ilyen nyilván nem mondot az kenyerről.

Az Mife minemő volt az regieknél, sentvedhetőe avagy nem, mostan arról nem disputálunc: ezt pedig szabadgyában mondgyuc, hogy az á Mife, melly mostan sokásban vagyon az Romai Ecclesiában, soc es igaz okokbul el röültetet az mi Ecclesiánkban, melly okokat mostan magán magán elő nem hozunc. Bizonyára nem jovalhattuc, hogy es idvőseges dologbol, héában való játec nezes tetetett, hogy ismeg érdemelésé lött s ostogattatott pénzert, es hogy abban mondatiac az pap teremteny az Christus testet, es azt meg aldozni valóságosképpen, az elők neces holtaknac bünöc botcsánatiaért, es még az égben levő senteknek is tisztellegekre es emlekezettyekre, &c.

* *

XXII. R E Z Z.

AZ ANYASZENTEGY-

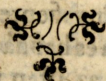
*házbeli szent gyülekeze-
tekről.*

NOHA mindenkenc szabad az szent
nirast kivalképpen othon olvasni, es ta-
nittással epittény egy mást az igaz vallásban,
hogy mindazáltal törven serint hirdettes-
sec az nepnek az Istennek igeje, es imatko-
zások s könyörgések legyenek közönseges
képpen, es az Sacramentomok is Istennek
szórást serint ostromattassanak, es hogy col-
lectas legyenek az szegényeknek táplálásá-
ra es az Ecclesiában valo szükseges kölcsé-
gre es meg maradásra, szüksegesek minden
modon az szent gyülekezetec, avagy az ke-
resztyeneknek egyházbeli gyülesec. Mert ez
nilvan vagy on hogy az Apostolok Eccle-
siában es az regieknel effele gyülekezetec
gyakorlattatannak az keresztyenektül. Va-
lakic ezt meg vetik es magokat ettől meg
választják, azok az igaz tudomant vetik
meg: keserítettenni kól azért effeleker az i-
gaz tanittoknac es magistratusoknac, hogy
vak-

vak merőkeppen magokat el ne fakassá-
neis kerüllyec el az szent gyülekezetec. Az
egy házi gyülekezetec penig ne legyenec
titkon valoc es rőytőkben, de közönseges-
sec es beülesesec, hanem ha az Christus es
az Ecclesia ellenseginec üldözése nem en-
gedne nilvan valoknac lenni. Mert tud-
gyuc minem őec voltanac regentén az egy-
házi gyülekezetec az Romai fejedelmec
idejében rőytök helekben. Az helec pe-
niglen mellyekben az hivec őfve gyülnec
tisztességesec legyenec, es az Isten Anya-
szentegyházanac mindenben hasznoc, vá-
lastassanak azért beüle hazac avagy templo-
moc, mindazáltal meg tisztittassanak mind
azoktúl az dolgoktúl mellyec nem illenek
az Ecclesiában. Epittessenec penig minde-
nectisztességesen es szükseges képpen, hogy
valami fogyatkozasa ne legyen annac az mi
kivantatic az Anyaszentegyházanac szükse-
ges rendtartására es hasznára. Miképpen pe-
nig hisz szük hogy az Isten nem lakozickéz-
zel cinalt templomokban, így az Istennek
igejejert es az szent dolgokert, tuggyuc hogy
az Istennek es az ő tisztelenec szentöltetec
helyec, nem külső dolgokra rendöltetec
helyechanem szent helec legyenec, es az kic
ott vadnac, böcsületesen es tisztességesen
visellyec magokat, ugy mint kic szent helen
legyenec, Istennek es az szent Angyaloknac

szüknek

finyeknek előtte. Mefielkő azért tavoztatni az keresztényec templomitul es imarkozo heleitől az ruhakban valo bujálkodást, minden kevelséget, es valamellyec illetlenec az keresztényeni alázatossághoz, erkölcszhöz es tisztességhez. Es az templomknac igaz ekessege nem az éléfant temekben, aranyban s gyöngyökben áll, hanem mértékletességben, kegyességben es azoknac jószágos dolgokban kic az templomban forognac. Mindenec penig tisztességessen es jo rendel légyenec az Ecclesiában, es legyenec mindenec épületre: minden idegen nyelv meg sünnyc azert az sent gyülekezetben, mindenec legyenec közönfeges nyelven, es melly azon helyen meg ertesse az emberekül az gyülekezetben.

XXIII. RESZ.

XXIII. R E S Z.

AZ ECCLESIANAC
könyörgesről enekleséről es az
hét szabott orakrol.

SZABAD ugyan kivalképpen imatkozni akár melly nyelvennis az ki mellyet ért, de az közönfeges könyörgesec az sent gyülekezetekben köz nyelven akar mindeneknek értet nyelven legyenec. Az hitveknec minden imatlagoc az egy Christusc esedezése által csac az egy Istenhez legyen hitből es szeretetből. Az mennyei senteknek segítsegül hívásátol, avagy azoknac esedezéseknek kívánásátol megtilt az Christus papsága es az igaz vallas. Könyörgönniuc kől azért az Magistrátusert, az kiralyokert, es minden főső rendben helhez tettekert, az egyhazi folgákert, es az Ecclesiának minden sükségéjert. Az haboruságokban peniglen es kivalképpen az Ecclesia haboruságában sünetlenöl mind kivalképpen mind közönfegessen kől könyörögnüc. Nem keferittesből kől penig könyörgenyi hanem jo kedvükből, s nemis

valamé

valami bérert. Nemis illic valami babona-
ságból helhez kötelezni az imátságot,
mint ha másut nem volna szabad, csiac az
templomban imákozni. Nemis sükség
az közönséges könyörgéréknec az mi néz
az formata es helyre, minden Ecclesiákban
egyenlők nec lenni, holot minden Eccle-
siac éllyenec az ő szabadságo ckal: Socrates
az ő historiajában azt mondgya: minden
tartományokban akar holis nem találhat-
nál ket Ecclesiát melly az imákozásban
tellyeséggel eggyezne: ez különözéfnec
itélem hogy főzói azoc voltanac, kic min-
den időben főec voltanac az Anya fentegy-
házakban: ha mindazáltal eggyezőc les-
nec, főlötte dicseretes dolog, es illic egyé-
beknek is kövétni.

De meg modotis kól tartanyi, mint é-
gyéb dolgokban, így az közönséges kö-
nyörgéséknec bennis, hogy igen hofiac es ban-
tással ne légyenec. Nagyob ref adaffec azért
az fent gyülekezetekben az Euangeliom
predicálásanac, elis tavofrafec, hogy fő-
lötteb beü imásgo ckal ne büfittafec az
gyülekezetbé á nép, hogy mikor á predica-
tiot kól halgatni, avagy ki né kiyanközze-
nác az gyülekezetből, avagy el faradván né
kivánnyc azt hamar el vegeztetni: Effe-
lek nec az predicatiokban főlötte beüfse-
gesnec lattatis lenni, az melly egyébképpen

tővid

tővid elégge: es az predicatoroknak is mó-
dor kól tartany.

Igy az eneklefstis az fent gyülekezetben
meg kól mértékleny, az holazzal elnec. Ab-
ban az eneklesten, mellyet Gregoriánum-
nac mondnac, soc képtelenség vagon, az
mellyert az mi Ecclesiáinktol es egyebek-
tülis meltan meg vétetett, Ha olly Eccle-
siac vadnac az mellyekben hiüfeges es jó
moddal valo könyörgesec vadnac, énekle-
sec penig nincsenec, né káthoztassanac,
mert nincsen minden Ecclesiáknac alkol-
matofságoc az eneklesse. Es bizonyos az re-
gi bizonságokból, hogy az mint az énekle-
sec regi fókásban voltac az napkeleti Eccle-
siákban, így az napnyugatiac kesőn vót-
tec be.

Az hét szabot orákat, az az, nappal bizo-
nyos orakra rendeltetet imásgo ckat, mel-
lyeket az papistac meg énekelnec avagy ol-
vasnac nem tudtac az regiec: mellyert az o-
rára rendöltetet olvasásokból es egyéb erőf-
tégeküöl megmutathatnanc. De még soc
képtelenséges vagon benne, hogy többet
sem mit ne hollyc, azért jól hagyattatranac
el az Ecclesiák tul, rendölven az helet
idvőfeges dolgo ckat az Anya-
fentegyházban.

*
*

L

XXIV. RESZ.

XXIV. R E S Z.

AZ INNEP NAPOKROL,

*Böytökröles Etkekben való
valogatásról.*

JOLLEHET az igaz vallás helhez nem kö-
telestetet, mindazáltal valami idő nec va-
lastása es jorendtartás nélkül nem plantal-
tathatic es gyakorlattathatic. Valástot azért
minden Ecclesia magának bizonyos időt az
közönfeges könyörgesekre, az Euangeliom
predicallására, es az Sacramentomoknac
ostogatasára. Nem szabad penig akárkine-
kis azt az Ecclesia rendőlehet föl bontanni.
Eshogyha melte idő nem engertetic az re-
ligionac külső gyakorlására, bizonynal el-
vonyattatnac attol az emberecaz ő dolgo-
zásockal. Innen lattuc az regi Ecclesiában,
hogy nem csak bizonyos orákat rendőltet
egy hetben az gyüleközetek nec, de az Ur
napja az Apostoloc idejetől fogva ugyan a-
zoktul bent nyugodalomra senteltetet,
mellyet mostis meg tartnac az mi Ecclesi-
aincaz Isteni fogalatert es feretert. Sem-
mit nem engedünc itt az Sidoc innep tartá-
soknac

soknac es babonaságoknac, mert nem his-
sünc eggic napot az másiknál bent nec len-
ni, sem az nyugodalmat magában Istennél
kedvesneclenni nem itellyünc, de az Ur nap-
jatis nem az Szómbatot, szabad meg tartás-
bol bent ölyünc meg.

Annac fölötte ha az Ecclesiackeresztye-
ni szabadságbol az Ur fületesenec, kör-
nyül metékedésenec, kinfenvedésenec,
föl ramadásanac, Menyben menesenec, es
az bent Léleknec az Apostalokra való el-
bocsáttatásanac emlékezetic meg bent ölic,
fölötte igen javallyuc. Az emberek nec a-
vagy meg holt bentek nec rendőltetet in-
nepeket penig nem javallyuc. Es bizonyara
az innepectartoznac az törven nec első tab-
lajara, es csak az egy Istent illetic: ostan az
Szentek nec rendőltetet innepekben, mel-
lyec mi tölünc el hagyattattanac, socképte-
len hasontalan es nem fenvedhető dolgoc
vadnac. Azonban vallyuc hogy az Szentek
nec emlékezetyec nem hasontalanol ajan-
lattatnac az nép nec az predicatiokban, mi-
kor annachelye es ideje vagyon, es minde-
nec intet nec az Szentek nec bent peldajo-
kat követni.

Menivel inkább penig tiltya az Christus
Ecclesiája az torkoságot, rehséget, es
minden bujaságot f mertekletlenséget, an-
nyival inkább ajanlya minekünc az keresztye-

ni Böytöt: mert az böit nem egyeb semmi hanem az hivek nec türtöztetefec es mer- teklereffegec, ísmeg az mi restünk nec fe- nyétéke, ő úzéle es foyrogatása az jelen va- lo sükségert, mellyel meg aláztatunc Isten elöt, es az test nec az ő taplalását el vonfuc, hogy könnyebben es örömsben enged- gyen az lelek nec. Annakokaert nem böy- töl nec az oc, az kic ezekre gondot nem vi- fel nec, de itelic hogy oc böytöl nec, hogyha napjában eczer gyomrokat megöltic, es bizonyos idökben bizonyos etkektöl ma- gokat megtartoztatyac, jelentven hogy ez cselekedettel Istennec kedvében lehet nec, es jo dolgot cselekefnec. Az böyt az Szen- tec immatágának es minden jo cselekedete- tek nec esköze. Nem teczet az á böyt Istene- nec (mint az Profétáknac könyveiben meg- láthartyc) mellyben az étkektöl (nem az vétkektöl böytöltenec az Sidoc.

Az Böyt pedig közönséges avagy kival- képpen valo. Regenten közönséges böy- teket tartottanac az haborúságos idökben, és az Anyafentegyháznac nyomorult álla- pattyaban. El süntec tellyeséggel az érel- töl mind estvélig, az egef napot pedig for- ditottac fentséges könyörgésekre, Istennec tífteletire es penitécia tarrastra. Nemis voltac ezec firalónelkül, es ezekről gyakor emle- kezet vagyó az Profetac irasibáf kivalkép- pen

pen Joélnel, *Joel. 2. v. 12. &c.* mostis kól az Anyafentegyháznac nehez dolgaiban il- lyen böytet tartanni. Az kivalképpen valo böytöt akarkis közzölünec föl veheti, az mint kiki érzi közzölünec lölkenec allapat- tyat, mert ezzel taplalását el vonfa a test nec.

Minden böyt nec köll lenni szabad, keff es valoban meg aláztatot lélekből, nemis kól rendölne azt az emberec kedvék nec avagy baratságoknace l nyerefekért, sockal inkab nem azért hogy az által akarná em- ber idvőséget erdeinlenni. Böytöllyön pe- nig ez végre minden, hogy kenyéséget el vonnya az test nec, es az Istennec buzgob- ban folgallyon.

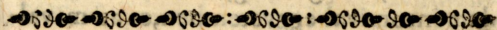
Az negyven napi böyt nec vagon ugyan az régiektül bizonsága, de az Apostaloc irasabol semmi ninccen, azért az hivekre nem illic vettetni, nemis lehet. Bizonyos hogy régenten külömbkülömb formája es fokása volt az böyt nec, mellyről Ireneus regi kereztyen Doctör azt moudgya: Né- mellyec itelic hogy cfac egy napon kól böytöt tartanni, nemellyec kettön nemel- lycet öb napokon, nemellyec még negyven napokonnis. Melly rendtartásnace külömb- sege nem most kezdetett az mi idönkbé, de sockal mi elöttünec, azoktol itelem, kic nem együgyü keppen tartvan meg azt az mi e- lein találtatot, mas fokasra mentenec az u-

ran, avagy tunyafag avagy tudatlanfag miat. De Socratefis így szól: Mivel hogy arról semmi régi írás nincsen, itelem hogy az Apostoloczt kinecz kinecitetelire hattac, hogy kikifelekedgye nem felelemből es keberitetésből aztá mi jo.

Az mi peniglen immár az ékeknek válogatásat illeti, itellyük hogy az böytőkben azt mind el kől vónni az testől, melly kementybetéretetic es inkább gyönyörködic, honnan az testnecz kényes táplálási lehetne, akár hal legyen az, akár hus, akár kenyetec, gyönyörűségec es jo boroc. Mert tudgyuchogy Istennec minden teremtet allati rendöltetec az emberc hasznokra es foglalatryokra: mindenec az mellyeket Isten teremtet joc, es válogatás nélkül Isteni felelemmel es illendő meretletheffeggel kől venni. Mert az sent Pál azt mondgya, mindenecristác az tisták nac. *Tis. 1. v. 5.* Is meg, minden az mi az mesafékben aroltatic meg egyetec, semmit nem tudakozvan az lölki esmeretért. *1. Cor. 10. v. 25.* Ugyan azon sent Pál nevezí azok nac tudományokat, kic az étkektül meg sünést parancsollyac, órdógi tudomannac. *1. Tim. 4. v. 1. 2. 3.* mert az eledelc teremtetec Isten az hivek nec hogy azokat végyec halaadással: es azok nac, kic meg elmertec az igazságot, azért mert valamit teremtet az Isten jo, es semmi

ab-

abban meg nem verendő, ha hálá adással vétettetic. Ugyan ő meg vetiazokat kic az nagy türtözterésből akarnac magok nac sentséges hirt s-nevet főzenni. *Coloff. 2. v. 23.* Miazert egy atallyaban meg vertyük az Tacianusokat, Encratitakat, es az Eustachius nac minden tanitvánit, kic ellen gyűlt őke az Gangrenai sinat.

XXV. R E S Z.

AZ CATECHISMVSROL,
*betegec latogatasáról es viz-
 gartalásokrol.*

AZ Isten az ő testamentombeli nép nec meg hattavolt hogy az iffiyaságot nag forgalmatosággal kicinségeitől fogva jo tanittannac, es nyilván megis parancsolta valc hogy az ő törvényeben oktarnac őket, es az Sacramentomok nac titkait feyteget nec nekic. Holot penig az Euangeliumbol es Apostoloc irasabol nyilván vagyon, hogy nem kisseb gondgya legyen Istennec az Uy-testamentombeli nép nec iffiyaira, holot nyilván mondgya: Hadgyátoc en hozzam jóni az gyermekeket, mert ilyenek az Isten

L 4

nec

nec orfaga. *Marc. 10. v. 14.* jol cselekedne az egyházi tanítóc, kic az ifyufagot jo idejen forgalmatoflan tanittyac az Catechismusra, az hitnee első fundamentomit vetven, es az mi hitünkneceleő kezdetit hiven tanitvan, magyarazvan az tiz parancsolatot, az Apostali vallast, az Urto tanolt imatságot, es az Sacramentomoknac modgyat, az keresztényeségnece egyéb effele első fundamentomival eggyetemben, es az mi valasfunknac fő fő részivel. Az Ecclesia pedig itt meg cseledkedgye hüülegét es forgalmatoflagat az gyermekeknece az Catechismusra valo hozasával, kivannan es őülven az gyermekeknece jo tanoságot.

Holot peniglen soha nagyob kesertetec alá nem vettetec az emberec mint mikor betegséggel gyakoroltatnac ölki estefti faydalmackal megnyomatván, soha nem illic ugyan az Egyházi tanitoknac inkab vigáznai az ő nyájoknac idvőségere, mint affele betegségneceben es nyavalyakban. Az betegeket azért latogassac idein, hivattassac itmeg őket az betegce jo idein, ha tudniillic az dologgye kivannya. Vigasztallyac azért őket, es az igaz hitben megeőszec, ostan az őrdögnece veszedelmes keserteti ellen gyámolitsac; Ismeg az betegnél tegyenec kivalképpen valo könyörgésceket, es hogyha kivantatic imátkozzanac közonséges

zönséges helen az betegnece megtartasáerr, es gondot visellyenec hogy ez világbol bodogol mullyanac ki. Az papista; latogataft az utolso kenyettel eggyüt, megmondotucodaföl, hogy mi nem jovallyuc, mert soc képtelen dologc vadnac benne, es az fient Iras nem jovallya.

— — — — —

XXVI. R E S Z.

AZ HIVEKNEC TEMEFEK RÖL es az holtac környül valo gondviselés röl, az purgatoriumrol, es az lölköc jelenés röl.

AZ hiveknece testeket, mint az fient Léleknece templomit, es mellyeket hitfünc hogy az utolso napon föl támadnac, parancsollya az fient Iras hogy tisztességesen babonaság kivöl földben temesüc, sőt még tisztességes emlékezetetis tegyünc azoc felöl kic fientöl az Urban megholtanac, es az ő maradekyoknac mint özvegyeknece es arvajoknac minden kegyes folgalatot tegyünc, más gondgyokat az hal-

lottaknac nem tanytryuc. Meg vettyuc a zert az Cynicusokat, kic az holt testeket el vetic, avagy az kic utálatossan frutol az földben vetven soha csacjo for sem t fene az hallottakról, sem penig marad k jockal csac egyfálat sem gondolnac. Azokat sem jovallyuc ismeg kic igen fertelenec az hallottac pompaiban, kic mint egy poganyoc sirattyac az ő hallottyokat, (az mert k tes sirast mellyet a sent Pal meg enged: 1. *Thef.* 4. v. 13. nem fidalmazzuc, embertelenseg nec itelven tellyességgel semmit nem kesergenni) es az hallottakert aido znac, es b zonyos imatlagokat jovedelemert b. bírel nec. Efféléc az ő fogalattyockal itelic hogy az ő hallottyocaz kinokbul, mellyre halálocutan jutottac, es efféle héaban valosággal ki fabadolhatnac. Mert hisfiuc hogy az hivec egyenessen az testi halál után mennec az Christushoz, es ezért is az elők nec holtakert való könyörgésec nélkül es egyeb tistelettyec nélkül semmit nem siükölköd nec. Hisfiuc ismeg az hiteleneket mindgyárt pokolra vetterni, mellyből azoknac semmi fabaduláloc nem lehet az elők nec akarmi cselekedettyec által is.

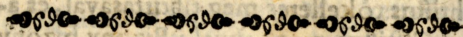
Az mit peniglen nemellyec mondnac az Purgatorium tüzeröl, ellenkezic az á hit nec imez agazatyával: Hissem büneim nec meg bocánattyar, es az öröc életet: Ismeg az

Christus

Christus tókelleres meg tistrittasával, es azon Christus mondasival: Bizony bizony mondom tinektec, á ki hallya az en igemet, es hisen abban á ki engemet el boclator, öröcelete vagyon, es nem megyen iteletben, de által ment az halálból életre. *Joan.* 5. v. 24. *Ismeg*: Az ki meg mosodot, nem süfeg hanem tsac labait mossa meg, de mindenestöl tistra, es tiis tist ácvattoc.

Az mit immár mondnac az meg holt lelkek nec valaha az élőc közöt való jelenesekről, kic kiyantac azoknac fogalattyokat mellyec által meg fabadullyanac, efféle jeleneseket fámlalunc az ördög nec csalárd mesterségi es csufolasi köziben, ki mint hogy változtat hatya magat vilagosságnac angyalává, igy igyeközie vagy el fordittanni az igaz hitöt, vagy ketfegösse tenni. Az Isten meg tiltotta az O testamentomban az igassagot tudakozni az holtak tul, es minden tarfalkodást az lölköccel tartanni. *Deut.* 18. v. 11. *Levit.* 20. v. 27. Amaz kinocban levő gazdagnac peniglen nem engette tec atyafiaihoz való meg térése, mint az sent irás mondgya. *Luc.* 16. v. 29. 31. azomban az Isten nec fava ezt monda: vagyon Mosesec es Profetajoc, halgassác öket: ha az Mosest es az Profetákat nem halgattyac, ha valaki az holtac közzöl föl tamadnais, nem hinné nec.

XXVII. RESZ.

XXVII. R E S Z.

AZ RENDTARTÁSOK-
rol Ceremoniakrol es kő-
zepdolgokrol.

AZ O testamentombéli népnek régenben adattatanac volt ceremoniac, mint egy igazgato mesterség, azokuac kic az törvény alat mint egy vezérő mesteres tutor alat őriztetenec, de el jöven az Szabaditto Christus, es az törvény el vétetvén, mi hievcimmar nem vagyunctób bé az törvényalat. *Rom. 6. v. 14.* es az ceremoniacel enyéstenec: mellyeket az Christus Ecclesiájában annira nem akartac meg tartanni avagy meg uyjettanni az Apostaloc, hogy nilván meg vallottac, hogy őc nem akarnac semmi terhet verni az Ecclesiára. *Act. 15. v. 10.* Annakokaert láttatnac az Sido fokast bé hozni avagy helyére állatni, ha az Christus Ecclesiájában az regi Ecclesia fokasferint, fokasittannac az ceremoniacat es rendtartásokat. Annakokaert semmiképpen nem jóvallyuc azoknac értelmeket, kik nec teczet az Christusnac Anya-
s: negy-

szentegyházat meg zabolázní, mint egy tantitto mesterrel az soc külömbkülömb rendtartásokkal. Mert ha az keresztényesgre az Apostaloc az Istentől adattatot ceremoniakat nem vetöttéc, valyon micfoda ehes értelmő embervét arra emberektől találtatot talalmányokat? Menivel inkább többül az rendtartás az Ecclesiában, annival inkább kisseböl nem csac az keresztényi szabadság, de még az Christufis es az ő hiri, holot az kösseg azt keresi az rendtartásokban, az mellyet keresne egyedől csac az Istennec siában az Christus Jesusban hit által. Elegsegeffec azért az hievc nec kevés, merre kletes, együgyő es az Isten igejetől nem küönöző rendtartásoc.

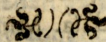
Hogyha különöző rendtartásoc találtatnac az Ecclesiákba, senki ne itellye az Ecclesiakat abból külömbözni. Socrates igy szól: Lehetetlen volna minden rendtartásit az Ecclesiaknac, az mellyec varasonkent es tartomanyonkent vadnac, meg irnia. Semmi vallas nem tart azon rendtartásokat, noha azon tudomant tartson azonokról: mert az kic ugyan azon hitön vadnac, es rendtartásokban egymás között különöz nec. Ed dig Socrates mondása. Mitis most az Úr vatorajanac foglaltatásában es egyeb dolgokbannis külömbféle rendtartásokat tartunc az mi Ecclesiáinkban, mindazáltal az tudomanban

manban es hitben nem ellenközünc, sem penig á mi Ecclesiainknac egyfésége es tásasága ez dologban meg nem hasonlic. Mindenkor penig az Ecclesiác efféle rendtartásokban, mint közep dolgokban szabadságockal éltenec, az mellyet más mostan meg cselekesünc.

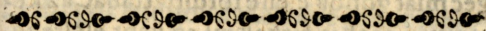
De azomban intünc, hogy az közép dolgoközze ne fámláltassanac (mint nemelylec az Miser es az templombeli képeket fámlallyac az közep dologközze) mellyec valoban nem azoc. Közep dolog az (mond Jeronymus Agoftonnac) melly sem jo sem gonof, úgy hogy vagy meg cselekesed vagy nem, sem igazságod abbol sem hamiságod nem lefen. Annakokáert mikor az közep dologc vonyatnac az hitnec vallására, meg fiünne szabadságoctól: mint sent Pál meg mutattya, hogy szabad az huft meg enni, ha valaki meg nem int, hogy az á balvanyoknac aldoztatot: mert egyeb képpen tilalmas, ha az ki affelet ennec, etelevel az balvanyozást lattatnec jovallanni.

1. Cor. 10. v. 28. & 1. Cor. 8.

v. 10.

XXVIII. RESZ.

XXVIII. RESZ.

AZ ECCLESIANAC JOVAROL.

VAGYON jófága az Christus Ecclesiájának az Fejedelmeces hivedadakoza-
bol, kic az ő jófágoctat ajandekoztác az Ecclesianac. Mert fiüksége vagy az Anyasentegyház nac az jófágoctra, es eleitől fogva volt jófága az Ecclesianac fiükséges dolgoknac el viselésére. Es igaz haszna az Ecclesiác az dagágánac régemben ez volt, s mostis ez, hogy az tudomány az Schoákban es sent gyülekozetekben minden tistelettel, rendtartással, es sent épülettel együt meg tartatnec: is meg az tanitoc, tanulo es folgac abbol taplártatnánac, es egyeb fiükséges dolgok kic az segenyeknec segítéségekkel es taplalásocckal együt abbollennec. Valástassanac azért litenfelő ferfiac, es effe ces az hazi dolgokban főcc, az kic az Egyhazí jokbul jo moddal fatarokodgyanac.

Ha penigen az Ecclesianac jófága az időnec haborusága miat es nemelylec vakmerő: égec, tudatlanágoc avagy fősvensé-

gek

gecmiat gonosb' élés'e fordítottanac, az ke-
rezyen es eses ferfiakul az bent eleste té-
rittellenec, mert nem kól hunyorittanni az
bentleg tóró gonosb'ul élés'e. Tanittyc
azert hogy meg uyjuttassanac az meg vesre-
gettete. O kolac es Collegiumoc, az tuda-
manban, tífteletben, erkölcsben: es az fe-
genyeknec taplaláloc k'gyessen, hiüségés-
ten, ehesen el rendöltesec.

XXIX. R E S Z.

AZ NÖTELENSEGRŐL;

*hazassagrol es hazi gondvi-
selestről.*

AZ kiknec Istentől ajandekoc vagyón
az nótelenesgre, ugy hogy fiuókból
avagy telles lölkókból tíf. ac es maga tüt-
tözötóc, nemis görjednec fölöteb, abban
az hivatalban fogallyanac az Urnac, mig-
len érzic az Istennec ajandekival magokat
fölekesitetnec lenni, te föl ne fuálkodgya-
nac egyebec fölöte, de fogallyanac az Ur-
nac fiutelen együgyüségben es alazatos-
sagban. Alkolmatosbac penig ezec az Iste-
ni

ni dolgoknac gondvifelésére, mint sem az
kic hazoc népeinec kivalkeppen valo dol-
gaira vonyattatnac. Hogyha visont az ajan-
dec el vetetven tölóc allando görjedezest
éreznec, meg emlekezzenec az bent Pál
mondásáról: job meg hazafodni, mint sem
görjedezni. 1. Cor. 7. v. 9.

Mert az Hazassag (melly az tühretlen
ségnc orvofsága; söt ugyan türtöztetes)
rendöltetet ó magatol az Urstentől, ki azt
gazdagon megáldotta, es az ferfiat safony
embert el válhatatlan keppen egy máshoz
ragaszkodni es együt nagy feretertben es
egyenőségben élni akarta. Gen. 1. v. 28.
Matth. 19. v. 5. 6. Tudgyuchogy erről mon-
dotta az bent Pál: Böcsületes mindeneckö-
zör: az hazasság es az törtelém n' kól valo
agy. Hebr. 13. v. 4. Es ísmeg: Ha az fiüz férhez
megyen nem vetkezi: 1. Cor. 7. v. 36. Kár-
hoztattyc azert a soc feleség tartast, es azo-
katis kic az másodszor valo házafulást bidal-
mazzac. Tanittyc hogy az házafulás tör-
veny ferint legyen az Urnac selemében, es
nem az törvenyec ellen, mellyec meg tilt-
nac nemelly ágakot az házasságban, hogy
förtelmesség ne legyen az házasság. Legyen
az házasság az fiuleknec avagy az kic fiüléc
gyanánt vadnac egyezéseckel, es főkép-
pen ez végre, mellyre rendölte az Isten az
házasságot, es abban bentől ellyenec az há-
za

zafoc nágy hyüteggel, Isteni felelemmel, szeretettel, es tisztasággal. El tavoztassanac azért az haborúságoc, visavonyásoc, bujaságoc es paraznaságoc. Rendöltesfenec jo moddal valo törvényec az Ecclesiában, es fent törvénytevő bírác, kic otalmazzac az hazasságoc es minden szemtelenséget es tisztátalanságoc meg tilcsanac, es kic által az hazasságban valo pöröc veghez viteffenec.

Neveltesfenec az gyermekek is az fülektül az Urnac félelmében: gondot visellienec ismeg az fülec gyermekekre, meg emlékezven az fent Pál mondasarol: az ki gondot nem visel az öveiről, hitit meg tagatta, es az hitetlennel alab valo. 1. Tim. 5. 8. Főképpen penig tanítsac az ő gyermekeket tisztességes mesterségekre, mellyekkel magokat taplallyac, el vonnyac az hivolkodástól, es ő bennec az Istenben valo igaz bizodalmat plantallyac, hogy kételkedéssel, avagy fölötteb valo testi bátorsággal avagy undoc fősvenséggel bujalkodvan semmi jo hasonra ne juthassanac.

Bizonyos penig, hogy azoc az munkác, mellyec az fülektül az hazasságbeli tisztac es gazdálkodas által lesnec hitből, Isten elöt fentec es valoban jo cselekedetec, s kedvesek is Istennel, nem kevesbbé mint az könyörgesec böjtöces alamisnác: mert így tanit az fent Pális az Timoteushoz es

Titushoz

Titushoz irt leveleiben. Számlallyuc peniglen ugyan azon fent Pállal az örögi tudományoc közzé azoknac tudományokat, kic meg tiltýac az hazasságoc avagy nilvan fidalmazzac, avagy kerü ő befedel káromlyac, mintha nem volna fent es tista. Uálllyuc penig az tisztatalan nötelesenfeget, az hypocritáknac bujaságocokat, titkon s nilvan valo paraznaságocokat, kic tettetic az túrtöztetést, holot mindeneknél tühetetlembec legyenec. Mind ezekeket meg itéli az Isten. Az gazdagságoc es gazdagokat, ha kerékényec léendnec, es jól élne gazdagságocokcal nem vettyücs meg: meg vettyücs peniglen az Apo-

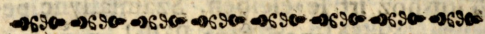
stalicusoc szerzetis, &c.

o(oo)

88

M 2

XXX. RESZ.

XXX. RESZ.

AZ FEJEDelemség
ról.

MINDEN NEMŐ fejedelemség Isten-
től rendöltetet az emberi nemzetnek
bekeréségre es czöndeségére, es ugy, hogy
ez vilagon legfőbb hele legyen. Ez ha ellen-
sége lejend az Anyaszentegyhaznac, fölötte
igen meg banthattya es habonhattya azt:
ha pedig jó akatoja es ugyan tagja az Eccle-
sianac, hasznos léfien az Anyaszentegyhaz-
nac mint főtag, ki annac sokat használhat es
azt sepennis segetheti. Ennec fő tistui az kö-
zönséges békeségre es czöndeségre gon-
dot viselni es azt meg tartanni. Mellyer soha
bodogul meg nem cselekedhetic ugyan,
mint hogyha Isten felő es keresfien léfien,
ki tudni illic az Isten népenec fent királinac
es fejedelminec példajoc ferint, az igazság-
nac predicallasat es az igaz hitöt promove-
allya, es hazugságot es idegen Isteni tiste-
letet minden hitetlenséggel es balvanyo-
zással együtt ki ittya, es az Istenec Eccle-
siáját oltalmazza. Mert tanittyuc hogy az
hitnec

hitnec gondgya főkeppen néz az fent feje-
delemre.

Tarcsa azért kezében az Istenec igejét,
es hogy azzal ellenköző dolog ne tanittaf-
fec, gondot viselleyen: es meg az Isten igeje-
jéhez szabot jó törvényekkel igazgassa az
Istentől reabizatot népet, es azt fenyték-
ben, tistiben es engedelmeségben meg
tarcsa. Törvényeket foglaltasson igaz ité-
lettel, ne nézzen semélt se ajándékot, ne
vegyen: az özvegyeket arvakat es nyomo-
rultakat oltalmazza, az hamissakat hitetö-
ket es vakmeröket büntesse es ugyan ki
messe, mert nem heaban vette Istentül az
fegyvert. *Rom. 13. v. 4.*

Azert ezt az Istenec kardgyat ki von-
nya minden gonostrevökre, partütökre,
tolvajokra, avagy gilkosokra, nyomorga-
tokra, karomlokra, hamis hitöekre es min-
dazokra, kiket az Ur meg büntetni, es meg
megis öletni parancsolt. Meg tiltson min-
den főfogadatlan eretnekeket is (az kic va-
loban eretnekec) kic az Istenec főlséges
voltat karomlanni, es az Istenec Ecclesiá-
jat haborgatni söt el vestenni nem fűnne-
meg. Hogyha fűkséges haddalis az nép-
nec meg maradasat oltalmazni, hadat ta-
masson az Urnac nevében, csac hogy elő-
főor bekeséget keressen minden modon, es
semmikeppen meg nem tarhattya az öveit

hanem csak had által. Es mikor ezeket az Magistrátus hitből cselekefti, es ő cselekedetivel mint jockal foglál az Istenec, es áldást véten az Urtoł.

Kárhoziartyucaz Uykerefyéneket, kic mint hogy tagadgyac hogy fejedelemséget viselheffen az kerestyén; igr azonképpen tanittyac aztis, hogy senki nem őlettetie meg az magistrátustol igazán, es hogy az fejedelem hadat nem viselhet, nemis köllestég meg tartanni az fejedelemnecc tórt esküvéft.

Mert miképpen az Isten az ő népénekidvóségét az Magistrátus által akarja meg főzenni, kit mint Atyát adot ez világra, igr minden also renden valoc ezt az Istenec jo tetemenyer meg esmerjéc az magistrátusban. Tisztilyec azert es fellyec az fejedelmet mint Istenec fogláját, feressec őtet, jot akarjanac neki, es imatkozzanac érette mint attyokért, engedgyenec ismeg minden ő jo es igaz parancsolatinac: végre az vámokac es adókat, es az miegyeb effele volna, meg fizessechiven es őtomeft. Es hogyha az közenséges meg maradás es hazánk nac igasága kivannya, hogy az fejedelem fiükég képpen hadat támasson, élettyeketis le tegyec es véreket onclac az közenséges meg maradásért es fejedelemért, es azt mivellyec az Urnac nevében őró

mest, erőssen es jo kedvel. Mert az ki elle ne tamad az fejedelemségnecc. Istenec haragiát vonnya az magára. Kárhoziatunc azert minden fejedelemség meg utalokat partiütöket, kólségnecc ellenségit es pártololatrokat, es végre mind azokat valakic az tartozot foglalatot vagy nilvan vagy ravaissággal ellenzic.

Kerjücaz mi menyei kegyelmes Atyánkat Istenünket, hogy az népnecc fejedelmet es minketis f mind közönségeffen az ő népét aldyameg: az mi Urunc es égyvetlen egy idvözittónc által, az Iesus Christus által: kinecc légyen dicséret es dicsőségg

es hálaadás mind öröckén
öröckén Amen:

Vége az Confessionac.

M 4 Az

AZ KEGYES OLVASONAC.

HOLOT az *Confessioban*
emlekezet vagyok az negy
Conciliumoknak vallások-
ról, ismeg az szent Athanasiusnac
vallásárulis, azokatis ide akarám
irni, hogy az kegyes olvasó eszeben
venne az szent eggyeséget az hit-
nec dolgában.

Symbolum Nicenum.

Az Nicéa városbáli közönséges Conci-
lium amaz Istenfelő Nagy Constan-
tinus Császártul gyűjtetéc öfve, az
Christus sületéle után 324. est. Ar-
rius ellen, ki tagatta, az Christusnac
ter-

terméket serint valo Isteniséget: es be-
gyültenecc oda minden nem zetségek-
bül valo fő tudos es Istenfelő Püspö-
kec es confessoroc, es irta nac egy kö-
zönséges vallást, melly eckeppen va-
gyon.

HISZEK egy Istenben, mindenható A-
tyában, mennec es földnec, látható es
láthatatlan allatoknac teremőjeben. Es az
egy Ur Jesus Christusba, Istenec egy sület
fiában, ki mindé időknec elötte az Atyátul
sületer, Isten Istenül, vilagosság vilagosság-
rul, igaz Isten igaz Istenül: sületett nem
teremtetec: Az Atyaval egyenlő állatu, ki
által löttenecc mindenec. Kuni eretünc em-
berekert es az mi idvőfegünkert menyből
aláfälla, es meg testesüle fent Lélektül
Szüz Maria mehében, es emberre lön, es
meg fektetec mi eretünc Poncius Pilatus
alat, fenvede es el temettetec, es harmad
napon föl támada, az irafoc serint, es föl
méne mennyegbe, es ül Atyának jobban: es
ismeg el jövendő dicsőfeggel itelni eleve-
neket es holtakat, kinecc orfágának nem le-
fien vége. Es az fent Lélekben, ki folot az
Profétac által: Az egy fent közönséges A-
postali Anyafentegyházat: Valloc egy ke-
rekséget, az bünnec bocsanattyara: Es vá-
rom holtaknac föl tamadáiat, es az jövendő
bodogságnac örömét. Amen.

Symbolum Constantinopolitanum.

AZ Constantinapoly városában való közönseges Concilium amaz Istéfelő Fejedelmektől Gratianustól es Nag: Theodosiustól gyűjtetéc őfve, â Christus sületése utan 384. efr. Macedonius ellen, ki tagatta az szent Léleknek Istenségét: es begyűltenec oda 180. szent Atyac; es az Nicea városában irt közönseges vallast helen hagyvan, amaz igecutan, *Es az szent Lélekben,* imez egynehany igéket atac: Meg elevenittó Urban, ki az Atyatul es Fiutól fármazic: ki az Atyával es Fiúval egytetemben imáttatic es dicsóittetic.

Symbolum Ephesinum.

AZ Ephesus városában való közönseges Concilium amaz Isténfelő iffyabbic Theodosius Csásfártól gyűjtetec őfve az Christus sületese utan 439. efr. Nestorius ellen, ki az Christus meg testesülesét rontotta, es tanította hogy kettő az fiu, eggic Isten fia, másik Maria fia: es begyűltenec oda maid 200. szent Atyac, es kiárkozvan Nestoriust irác ez vallast közönsegesen.

VALJ

VALLYUC az mi Urunc Jesus Christust Istennec egyfülőt Fiat, tókélletes Istennec es tókélletes embernecc, okos lelekből es testből lenni, ki az Atyától Istensége ferint ő őc időtül fogva, az utolsó időben penig mi éretünc es az mi idővségünkert embersege ferint az Szüz Mariától sületett: mert két termesketnecc lótt eggyesülese: Annakokáert egy Christust, egy Fiut es egy Urat vallunc. Es ez őfve keveredekivől való eggyesülésnecc értelme ferint az szent Szüzet vallyuc Isten sülőjenec lenni, azért hogy az Isten ige testesült meg es lótt emberté, es azon fugantarásbul az ő öle föl vótt templomot magához eggyesítötte. Az Euangeliomban es Apostoloc irasiban való főkat penig az Ur felől, mellyec mint egy kemelyre tartozóc, tudgyuc hogy az szent Irást magyarazo ferfiac, az két termesketre nézve meg vála: yac, es nemelyleket ugyan, ugymint az Istensége tartozokat, az Christus Istenségére viffic, egyeb alázatos szólásokat penig az ő emberiségére alkalmazatlyac.

Symbolum Chalcedonense.

AZ Chalcedonum városában közönseges Concilium amaz Kegyec Marcia-

Martianus Császártul gyűjtetec öfve, az Christus születése után 454. est. Eutyches ellen, ki az Christusban való egy semellyre nézve öfve egyelítette az két természetet: es be gyűlteneccoda 630. sent Atyac, es Eutychest kiátkozván írác ez confessiot;

KÖVETVEN azert az sent Atyakat, azon egy fiut az mi Urunc Jesus Christust vallunc es egyenlőkeppen tanittunc minnyajan: ki tőkellertes az Istensegben, es azon tőkellertes az emberségben; igaz Isten es igaz ember, ki okos lélekből es testből lévő. egyenlő allatu az Atyához Istensege ferint: es mi hozzanc egyenlő allatu embersege ferint, mindenben hasonlo mi hozzanc az bün kivől: ki öröktül fogva született az Atyától Istensege ferint, az utolso időkbe pedig mi erettünc es az mi idvősségünkert az szüz es Istenfiuló Mariatul embersége ferint született. Azon egy Jesus Christus Istennek Fia Ur es egyfűlött, az két természetben öfve elegvedés nélkül, el változás nélkül, el szakadás nélkül, es el válhatatlanol meg jelentetett: semmikeppen az eggyesülésert az természeteknek külömböztetése el nem vétetven, de inkább mindenic természet (az egy semélyben öfve foglaltatvan) tulajdonságit meg tartvan: nem hogy két semelyere osztáséc avagy faggattáséc, de hogy legyen

legyen egy es azon egy fűlött fia, Isten igaz es mi Urunc Jesus Christus: az mint régen ő felőle jövendolkenec volt az Profetac, es önnön maga az Christus tanitot minket, es az mi Atyainknac vallásoc előnkben attá.

Symbolum sancti Athanasii.

Athanasius az Alexandria nevő városbeli Püspöc ira illyen vallást, Christus születése után 333. estendő táján, Arius es egyéb eretnekeccellen: mellyben először az egy öröc Istenségben való sent Háromságnac semeliről, fannacutanna az Istenfiánac meg testesülésertől, es az emberi nemzetec meg váltságanac minden dolgáról szól.

VALAKI idvözülni akar, mindennek nec előtte szükseg hogy az keresztien hitet vallyá: mellyet ka ki éppen es föl bomolhatatlanol meg nem tart, kétség nélkül öröke el vés. Az keresztien hit pedig ez, hogy az egy Istent háromságban, es az háromságot eggyeségben tiszteljük: sem öfve nem egyelítven az semelyeket, sem az allatot el nem osztván: mert más az Atyánac semelye

személye, más az Fiue, más az szent Lélek.
 De az Atyának es Fiának es szent Léleknek
 egy az ő Istensége, egyenlő dicsősége es ő-
 rökke való fölsége: minemő az Atya, olyan
 az Fiu, olyan az szent Lélec. Teremtetlen az
 Atya, teremtetlen az Fiu, teremtetlen az
 szent Lélec: vég-heteretlen az Atya, vég-heteret-
 len az Fiu, vég-heteretlen az szent Lélec: örök-
 ké való az Atya, örök ké való az Fiu, örök ké
 való az szent Lélec. De maga nem három
 öröké valoc, de egy öröké való: az mint
 nem három teremtetlenec, sem három vég-
 heteretlenec: de egy teremtetlen es egy vég-
 heteretlen. Azon módon mindenható az A-
 tyá, mindenható az Fiu, mindenható az
 szent Lélec: de maga nem három minden-
 hatoc, de egy az mindenható. Azonképpen
 Isten az Atya, Isten az Fiu, Isten az szent Le-
 lec: de maga nem három Istenec, de egy az
 Isten. Azonképpen Úr az Atya, Úr az Fiu,
 Úr az szent Lélec: de maga nem három
 Úrac, de egy az Úr. Mert az mint keresz-
 tyeni igalóság szent erre keresztetűnc hogy
 mindenic semélt külön küön Istenec es
 Úrnac vallyuc: azonképpen három Isten
 avagy Urat vallanunc, az kereszt-yeni hit-
 nec meltosága szent megtiltatunc. Az A-
 tyá senkitől nem lótt, sem teremtett, sem
 született. Az Fiu csak az Atyától vagyon,
 nem lótt, sem teremteter, de született. Az
 szent

szent Lélec az Atyától es Fiuól vagyon
 sem lótt, sem teremtett, sem született,
 hanem fármazic. Egy azért az Atya, nem
 három Atyac: egy az Fiu nem három Fiac:
 egy az szent Lélec, nem három szent Lél-
 kec. Esez háromságban semmi nincsen e-
 lőb való vagy utolsó, sem nagyobb sem kif-
 seb, de mind az három személyec örökke
 valoc es egyenlőc. Ugy hogy minden-
 ben (az mint immar oda föl megmondot-
 tuc) az eggyesség az háromságban, es az
 háromság az eggyességben tiszteltesség. Az
 ki azért időzőülni akar, így érczen az szent
 Háromságtól:

De fiükseg az örök idősséghez, hogy az
 mi Urunc Jesus Christusnac meg testesüle-
 sétis hyü:égessem higgye. Ez azért az igaz
 hit, hogy higgyuc es vallyuc, hogy az mi U-
 runc Jesus Christus Istennec fia, Isten es em-
 ber. Isten, az Atyának állattýából öröktől
 fogva született, es ember, az anyának állat-
 týából időszent születet. Tökellertes Isten,
 tökellertes ember okos lélekből es emberi
 testből lévén. Egyenlő az Atyához Istensége
 szent, kifseb az Atyának embersége szent.
 Ki jollehet Isten es ember, nem kéttő mind-
 azálral, hanem csak egy az Christus: egy pe-
 nig nem az Istenségnek testé való változá-
 sával, de az emberiségnek Istenségre való
 föl vételevel: egy tellyességel nem állattýa-
 nac

nac elegitfevel, de femelyénc egyyefésé-
gében. Mert mikeppen az okos lelec es
testegy ember: azonkeppen az Isten es em-
ber, egy Christus. Ki benvede az mi idvősse-
gunkert, pokolra szállott harmad napon föl
tamadott hallottaiból. Fölment mennýeg-
ben, ül az Atya mindenható Istenec job-
jára, onnan leszen eljövendő itelni elevene-
ket es holtakat. Kinec eljövételére minden
embereknek az ő testeckel föl kől tamad-
nioc, es az ő tulaydon cfelekedete krol fá-
mot kől adnioc. Es az kic jot cfelekettenecc,
az öröc életre mennec: az kic penig gonofit
az ői öctüzre. Ez az igaz kerfityeni hit, mel-
lyet valaki hyüfegessen es erőssen nem
hiend, nem idvö-
zülhet.

V E G E.

A Z

AZ FO RESZEKNEC
regeftoma.

- A Z fent Iráfol Istenec igaz igejéről.
fol. 21.
Az fent Irásnac magyazattyarol, az fent
Atyakrol, Conciliomokrol, es talalmá-
nyokrol. 26.
Az Istenről, az ő egy voltarol, es az fent Há-
romságrol. 30.
Az bálványokrol, avagy az Istenec, az
Christusnac, es az Szenteknek képei-
ről. 33.
Az Istenec imádasárol, tiszteleteről, es se-
gitségöl valo hivasárol az egy közben
jaro Jesus Christus által. 36.
Az Istenec gondviseleséről. 40.
Az teremétféről, Angyalokrol, ördögrol es
emberről. 44.
Az embernecefetiről, az bünről es az büni-
nec okáról. 47.
Az Szabad akaratrol es emberi erőül. 52.
Az Istenec elrendöleséről es az Szentec
választásáról. 58.

N Az

Az Jhesus Christustól, igaz Istenről es ember-
ről, ez vilagnac egy időzítőjéről. 63.

Az Istenectörvényéről. 73.

Az Jhesus Christus Euangeliomáról, ismeg
az ígeretekről, az lelekről es bőtről. 76.

Az penitenciáról es embernek megté-
séről. 81.

Az híveknek valóságos meg igazulások-
ról. 89.

Az hitről es jó czelekedetekről. 94.

Az Istennek közönséges Anya-fentegyhá-
záról, es az Anya-fentegyháznac egy fe-
jéről. 102.

Az Anya-fentegyházban valo szolgakrol, a-
zoknak rendtartásokrol es tibeikrol. 115.

Az Sacramentomokrol. 133.

Az fent Keresztéséről. 143.

Az fent Vátfáról. 147.

Az Anya-fentegyházbéli fent gyüleköze-
tekről. 156.

Az könyörgésről, enekletről. 159.

Az innep napokrol, böytről, étkekben va-
ló válogatásról. 162.

Az Catechismustól, betegc latogatásáról
es vigafalásokrol. 167.

Az temetésről, holtac környül valo gond-
vifelésről, purgatoriumrol, es lölkóc je-
lenéséről. 169.

Az rendtartásokrol, ceremoniáktól. 172.

Az Ecclesiánac javairol. 175.

Az

Az nóteléségről, házasságtól es házi göd-
vifeletről. 176.

Az fejedelemségről. 180.

Az Niceabéli vallás. 184.

Az Constantinopol' béli vallás. 186.

Az Ephesumbéli vallás. 186.

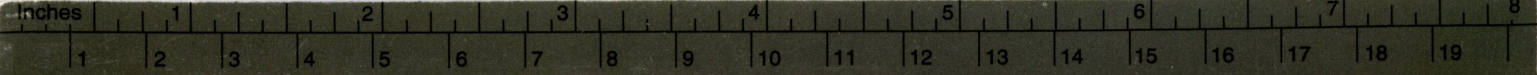
Az Chalcedonumbéli vallás. 187.

Az fent Athanasius vallása. 189.

V E G E.

Dicsőfég legyen az Istenec.

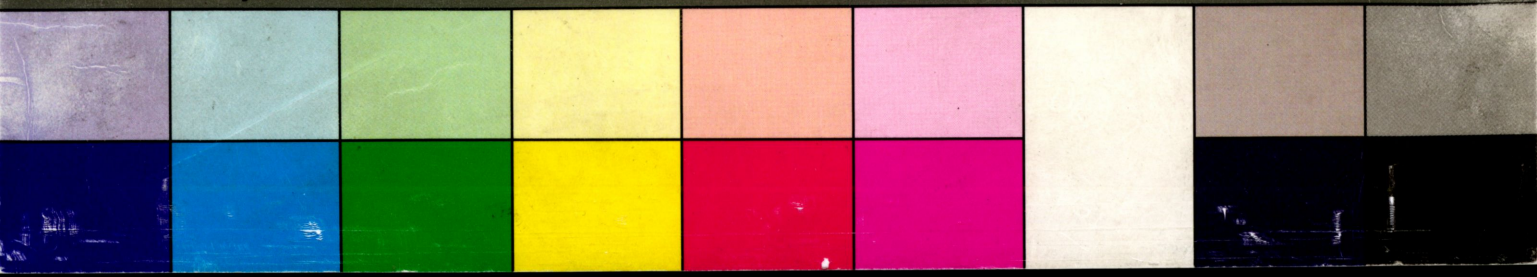

Centimetres

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

Az Jესus Christufrol, igaz Istenről es ember-
 ről, ez vilagnac egy idvőzi ójéről. 63.
 Az Istenect órvé yéről. 73.
 Az Jესus Christus Euangeliomáról, is meg-
 az ígeretekről, az lelekről es börtüéről. 76.
 Az penitenciáról es ember nec megté- ésé-
 ről. 81.
 Az híyek nec valóságos meg igazulások-
 rul. 89.
 Az hitről es jó czelekedetekről. 94.
 Az Isten nec közönséges Anya s entegyhá-
 zárol, es az Anya s entegyház nac egy fe-
 jeről. 102.
 Az Anya s entegyház ban valo szolgakrol, a-
 zok nac rend tartások roles ústekről. 115.
 Az Sacramentomokrol. 133.
 Az s ent Kereszt ség ő l. 143.
 Az s ent Vat s otárol. 147.
 Az Anya s entegyház béli s ent gyülekező-
 tekről. 156.
 Az könyörgési ő l, enkle s ről. 159.
 Az innep napokrol, börtü ről, étkekben va-
 lo válogatásrol. 162.
 Az Catechismustrol, beteg ec látogatásárol
 es vigá s talásokrol. 167.
 Az temetési ő l, holt ac környű l valo gond-
 viselési ő l, purgatoriumrol, es lölkóc je-
 lenési ő l. 169.
 Az rend tartásokrol, ceremóniákról. 172.
 Az Ecclesiánac javairol. 175.

Az

Az nőtelen ségről, házasságrol es házi göd ő
 visele s ről. 176.
 Az fejedelemségről. 180.
 Az Niceabéli vallás. 184.
 Az Constantinapol béli vallás. 186.
 Az Ephesumbéli vallás. 186.
 Az Chalcedonumbéli vallás. 187.
 Az s ent Athanasius vallása. 189.

V E G E.

Dicsőséglegyen az Isten nec.

az önkéntes...
Az fejedelm...
Az Nicaea...
Az Constan...
Az Ephi...
Az Chalcedon...
Az Szent Athanasius...

V E G E

Diszkrétlegyen az Istennek.

